



POŠTNA PLAČANA PRI POŠTI 102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

1
januar 1995

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1995

1

letnik XCV

izhaja od leta 1895

vsebina

Tomaž Vrhovec	Previdno v zasnežene Alpe	1
Marjan Raztresen	Gorniki in gorjanci	2
Erna Meško	Vam, drage planine	3
Marjan Raztresen	Abeceda planinskega naroda	4
Neva Mužič	Ganeš 5 za njim, kaj pred njim?	7
Igor Maher	Kam s smučmi, ko gremo na goro?	9
	Najprijetnejše planinske koč	11
Boris Škraban,		
Miran Željko	Gora z veličastnim razgledom	12
Sašo Aničin	Rekordno prečenje Vzh. Julijcev	14
Izidor Tasič	Iranski pettisočak Sabalan	15
Henrik Tuma	Pisma	20
Peter Janežič,		
Matjaž Kmecl	Slovenska gorska pravljica	25
Leon Vrhovšek	Zimski dan in zimska noč na sedlu	28
Matjaž Čuk	Big Foot - Velika noga 1. del	30
Aleksander Čičerov	Ni prijetno iti v gore sam	33
Milan Vošank	Skrite steze Uršlje gore	35
Franco Montagna	Tisti dan	37
	Odmevi	37
	Iz planinske literature	40
	Društvene novice	42

Slika na naslovni strani: **Kamniško sedlo s koč, zadaj Planjava**

Foto: Peter Janežič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinsek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojini, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-sifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1995 znaša 2400 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1200 tolarjev, posamezna številka stane 200 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrč« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ZIMA, ZIMSKE NEVARNOSTI IN ZIMSKO VREME V GORAH

PREVIDNO V ZASNEŽENE ALPE

TOMAŽ VRHOVEC

Sezona hoje v gore se pri slovenskih gornikih podaljšuje. Če je včasih veljalo, da se gozdarice in pumarice spravi v omaro, ko se začne jesenski dež in se jih spet prezrači za Veliko noč ali za 1. maj, ko se gre na Šmarno goro, pa v zadnjih letih — hvalevredno — vse več in več gornikov tudi jeseni, pozimi in zgodaj spomladi hodi v gore. K temu so precej prispevale s snegom revne zime, ko se je dalo brez pretiranih naporov tudi peš priti visoko v visokogorje, precej pa tudi prizadevanja Planinske zveze Slovenije, nekaterih planinskih društev in njihovih odsekov za ponovno popularizacijo turnega smučanja po zasneženih gorah. Seveda pa zimske gore in zimsko vreme v gorah niso mačji kašelj: vse je seveda krasno in lepo, če ves dan sije sonce, ko sežejo razgledi sto kilometrov in več daleč, ko sneg drži in ne piha; ko pa vreme pokaže svojo muhavost, se prelepa tura lahko spremeni v boj za preživetje.

Kakšne so torej nevarnosti in posebne zahteve, ki jih pred gornika postavljata zima in zimsko vreme v gorah?

KRATKI ZIMSKI DNEVI

Prva težava, ki nas prizadene že pri načrtovanju ture, je kratek dan. Decembra in januarja je pri nas še ob jasnem vremenu svetlo le borih devet ur, ob petih popoldne je že tema, ob slabem vremenu pa še prej.

Naslednja težava so seveda zaprte kočice v visokogorju. Precej planinskih koč in domov ima sicer zimske sobe, ponekod so prav prijetne in suhe (npr. pri Zasavski koči na Prehodavcih, pri Pogačnikovem domu na Kriških podih, pri Krnskih jezerih, ob Tržaški koči na Doliču, na Planini pri Jezeru, bivaki I—IV in še druge), nekatere pa so neznosno vlažne, slabo oskrbljene in skoraj neuporabne (na primer neznosno slaba zimska soba ob Vodnikovem domu nad Velim poljem, pa v Koči na Kamniškem sedlu, pri Triglavskih jezerih, v Vratih in na žalost še druge). Nekatere kočice zimske sobe pač nimajo, na srečo pa so nekatere kočice odprte in oskrbovane tudi pozimi (na Vršiču Koča na Gozdu in Erjavčeva koča, Dom na Komni, Triglavski dom na Kredarici, Tamar, morda še katera).

Omejena možnost prenočevanja in krajši dan narekujejo natančno načrtovanje urnika hoje (krajše ture in dnevne etape) že tedaj, ko po gorah še ni predirajoče se snežne odeje, ki bi

podaljševala čas hoje. V poletni sezoni, ko so kočice odprte, so v visokogorju večinoma opremljene s telefoni, tako da je v primeru nesreče mogoče hitro poklicati GRS, pozimi, ko so kočice zaprte, pa so seveda telefoni nedosegljivi in ob nesrečah je potrebno po pomoč odriniti ure daleč v dolino ali pa do redkih odprtih postojank.

Poletne poti, dobro pobarvane z markacijami, so nad gozdno mejo pozimi neopazne in hoja po zasneženem visokogorju zahteva dobro poznavanje terena in orientacije. Le redke poti v visokogorju so opremljene z zimskimi markacijami (z Zadnjega Vogla pod Podrto goro na Komno, pa naprej do Triglavskih jezer, po dolini do Prehodavcev in do sedla Hribarice, deloma s Komne do Krnskih jezer, pa s planine Blato proti Triglavskim jezerom, pa od tam do vrha Komarče, deloma tudi v Zgornji Krmi ter pod Kredarico). Velika večina tur po zasneženih gorah je torej prava hoja po brezpotju, pogosto smeri letnih poti tudi niso najbolj varne.

NIZKE TEMPERATURE

Pozimi je hoja v gore napornejša od poletne hoje. Ko gore zamete debel sneg, je naraven način gibanja po gorah hoja s smučmi in smučanje. Nekateri zagnanci sicer še vedno gazijo do kolen, do pasu, do prsi, in potem pripovedujejo junaške zgodbe o nečloveških naporih vzpona in sestopa, drugi pa prisegajo na krpilje. Krpilje sicer zmanjšajo udiranje, vendar so pri prečenju pobočij nevarne, pri sestopu pa se je treba truditi ravno toliko kot pri vzponu.

Smučci s psi in gibljivim okovjem omogočajo udobno hojo navzgor po površini snežne odeje, ne da bi se bilo pri tem treba bati udiranja, in hiter sestop. Hoja s smučmi od vseh načinov zimskega gibanja po gorah najmanj utruja, razmeroma spočit gornik lahko v primeru izjemnega dogodka učinkoviteje ukrepa. Nevarnosti, ki se lahko pojavijo zaradi izčrpanosti (zasilno prenočevanje na prostem, podhladitev, omrzline ipd.), so pri turnem smučanju redke. Če se pri hoji s smučmi res začnemo izčrpavati, se še vedno lahko obrnemo, snamemo pse in odsmučamo po smučini; pri hoji peš pa moramo tudi navzdol gaziti sneg. Čas, potreben za zimsko turo, ki jo opravimo s smučmi, je v normalnih snežnih razmerah komaj kaj daljši od časa za turo v kopnem; podaljšan čas vzpona nadomestimo s hitrejšim sestopom, snežna tura peš pa je — razen v izrazito ledenem in trdem snegu — bistveno daljša.

Zimske temperature so po gorah ponavadi nižje od tistih v dolini. To seveda ne velja za obdobja anticiklonalnega vremena (visok zračni pritisk) z izrazitimi inverzijami, ko je po kotlinah in dolinah megla ali nizka oblačnost, višje pa je jasno in sončno. Seveda pa temperatura sama ne pove, kako mraz ali kako toplo je. Občutek mraza je razen od temperature zraka odvisen še od direktnega sončnega obsevanja, hitrosti vetra, vlažnosti zraka, stanja kože, stanja organizma (koliko toplote telo proizvaja) in obleke — zaščitite pred mrazom, vetrom in močo. Mrazu so najbolj izpostavljeni neoblečeni deli telesa (obraz, roke) in deli telesa s slabo prekravitvijo (stopala). Telo se povečanemu ohlajanju prilagaja s povečano proizvodnjo toplote (kurja polt, drgetanje), pomaga pa seveda vsakršna telesna aktivnost. Posebno učinkovito je ohlajanje, povezano z izhlapevanjem vode s kože ali iz mokrih oblačil. Nevarno se lahko ohladijo potne roke, zanohta se, površina toplih vlažnih rok lahko ob stiku z mrzlo kovino cepina, derez, jeklenice v hipu nanje primrzne. Učinkovit ohlajevalec je tudi veter; vsak meter na sekundo hitrosti vetra zmanjša občuteno temperaturo za stopinjo ($-10\text{ C} + 10\text{ m/s}$ da občutek mraza kot pri -20 C). Pri isti tempera-

turi zraka je ob oblačnem vremenu in ponoči precej bolj mraz kot ob sončnem vremenu: predmeti (tudi koža, obleka) namreč vpijajo sončno svetlobo in se pri tem ogrevajo. Povečano ohlajanje telesa zaradi velikega odvoda toplote v hladno okolico je posebno izrazito po prenehanju telesne aktivnosti, ob postankih, počitkih, pri prenočevanju. Nevarnosti poškodb zaradi mraza (podhladitev, omrzline) so posebno izrazite pri izčrpanem gorniku.

POZOR, PLAZOVI!

Sonce pa v gorah pozimi ne le prijetno greje, ampak lahko gorniku tudi škoduje. Čist in suh zimski zrak ob jasnem vremenu prepušča tudi precej ultravijoličnega sevanja, v zasneženih gorah se to sevanje od snega odbije in količina prejetega sevanja je podvojena glede na poletno. Sonce sicer pozimi res stoji nižje na nebu kot poleti, vendar je količina UV sevanja tolikšna, da se je treba pred njo zaščititi z ustrezno kremo zoper opekline in zaščitnimi očali zoper snežno slepoto. Posebno na pomlad (ko se sonce že začne vzpenjati višje po nebu in so dnevi daljši) je pametno ob urah okoli sončnega poldneva snežno turo prekiniti nekje v senci, tam pa je seveda mraz.

namesto komentarja

GORNIKI IN GORJANCI

Na lanski decembrski, tretji seji Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, krovne organizacije slovenskih planincev, je načelnik Komisije za Gorsko reševalno službo **inž. Danilo Škerbinek** mimogrede omenil, da bi Planinska zveza Slovenije morala oblikovati svojo podobo, svoj image, imidž. Ko bi bila izoblikovana njena podoba, ki bi bila seveda natančno prepoznavna, svetla in v vsakem pogledu pozitivna, bi se hotela večina obiskovalcev gorá istovetiti s takšno organizacijo: imeti izkaznico take organizacije bi ob ugodnostih pomenilo prepričano pripadnost gorniški ideji, ki bi se ji prijatelji narave odkrivali, drugi pa bi jo vsaj globoko spoštovali.

Morebiti bi bila špekulativna ali predrzna trditev, da je podoba slovenskega planinca zbledela z množičnostjo v planinstvu. Toda če bi zbledela kakovost, bi morala še vedno nekaj veljati številčnost: množica planincev bi lahko zahtevala, da se med gorami obnašamo kot gorcanci in gorniki, da naj bomo

za to primerno pripravljani in izobraženi, da nas zanima, kaj se dogaja s tem našim gorskim svetom, da ga znamo varovati.

Zahtevala bi lahko, da našo idejo na koncu koncev upoštevajo tisti, ki krojijo državno politiko, da pred posegi v občutljiv gorski svet poslušajo mnenja priznanih planincev in planinske organizacije in da ta organizacija tudi soodloča o človekovem delovanju v gorskem prostoru.

Ko se posebno zadnje čase na vseh področjih želimo primerjati s Srednjo Evropo, pozabljamo, da so v tej Srednji Evropi najvišje gore stare celine in organizacije privržencev temu gorskemu svetu, ki imajo v tamkajšnjem družbenem življenju enako velik ugled kot vpliv in veljavo. Državna uprava tam ve, da odličnim poznavalcem in skrbnim upraviteljem tega sveta lahko popolnoma zaupa, zato jih redno sprašuje za nasvete, upošteva njihova mnenja in ocene ter jim iz državnih proračunov odmerja takšne zneske, da lahko primerno živijo in razvijajo svoje dejavnosti. Tam mati Država ni nikoli zatajila svoje gorske in gorniške nravi; tam se zato niti prebivalci ne sramujejo, da so jodlarji, planšarji, podalpinci, gorcanci in tudi gorniki.

V Sloveniji začenjamo takšno podobo o sebi ponovno oblikovati šele zdaj.

Marjan Raztresen

Ko je pozimi po gorah slabo vreme, so pobočja ponavadi v oblakih, sneži, piha veter in sploh ni prijetno. Novo zapadli sneg otežuje gibanje, oblačna megla zmanjšuje vidnost, vsenaokrog je vse enako belo, orientacijske težave postanejo velike. Padajoči sneg, ki ga nosi veter, nas moči in s tem hladi. Na srečo pri nas v Sloveniji večinoma močno sneži ob nastanku sredozemskega ciklona pri temperaturah le malo pod lediščem, tako da sam zrak ob sneženju ni zelo hladen. Tura v meglenem vremenu z močnim sneženjem postane lahko prava avantura ali pa celo boj za preživetje. Sestop, prekinitev ture, umik ali zasilno bivakiranje so v takšnem primeru pogosto najpametnejše odločitve. Novo zapadli sneg se s podlago sprva le rahlo sprijema, veter ga prenaša naokoli in gradi zamete in opasti. V takšnem vremenu se sproži največ snežnih plazov.

Snežni plazovi so najbolj razvpita nevarnost zimskih gora. Tudi pri nas se v zasneženih zimah dogajajo nesreče z njimi, pogosto tudi tragične. Nesreči s snežnim plazom se dá izogniti. Nesrečo s snežnim plazom lahko prepreči vsak gornik sam, zanašati se na pomoč drugih, ki naj bi nas izkopal, ko nas plaz zasuje, je neumno in večinoma brezupno. Organizirano reševanje GRS v plazju razen v izjemno srečnih primerih v visokogorju večinoma služi le za iskanje trupel. Večino živih zasutih ponesrečencev namreč najdejo njihovi prijatelji na turi.

Opremljenost z lavinsko žolno ne zmanjšuje nevarnosti zasutja, omogoča pa hitrejšo najdbo zasutega. Prižgana lavinska žolna, varno obešena za vratom globoko pod obleko, da je sneg plazju ne odtrga s telesa, ni nobena garancija za varno turo in ne sme gornika uspraviti z občutkom lažne varnosti.

... IN DRUGE ZIMSKE NEVARNOSTI

Največ nesreč s snežnimi plazovi se zgodi turnim smučarjem, smučarjem, ki zapustijo urejeno smučišče in udeležencem alpinističnih tur. Večina žrtev sama sproži plaz, ki jih nato zasuje — to so klozasti plazovi. Nesreči s plazom se dá izogniti, če turo pametno načrtujemo: če se odpravimo v gore tedaj, ko se plazovi po obilnem sneženju že nekoliko obletijo, če izbiramo varne, čeravno daljše in manj udobne smeri vzpona in spusta, če se izogibamo odprtim pobočjem, grapam, drčam in drugim plaznicam, če smo posebno previdni na osojnih pobočjih in na pobočjih, kjer je veter odložil klože. Prelepa pobočja s pršičem je bolje tudi pri spustu obiti, kot pa tvegati zasutje. Upoštevati je treba priporočila, ki jih dajejo lavinske službe. — Zasuti v plazju umirajo zaradi mehaničnih poškodb (udarci, stiskanje, zlomi), zaдушitve ali podhladitve.

Eden od najpogostejših vzrokov za nesreče v zimskih gorah je pomrznjen ali leden sneg, ki povzroči zdrs in padec. Ko je po gorah mraz in

sneg spihan, se pojavijo ledene zaplate, ki so lahko usodne. V takšnih razmerah je nujna primerna oprema in seveda tudi znanje in izkušnje o uporabi takšne opreme. Dereze in cepin lahko ob pametni uporabi preprečijo zdrs; bolje je dereze nataktniti prej kot pa prepozno, cepin na nahrbtniku pa sploh ne koristi. Če se na turo podamo le s smučmi, srenaci le deloma lahko nadomestne dereze; če je sneg pretrd, je treba turno smuko pač prekiniti, čeravno zato ne bomo prišli na vrh zaželeno gore.

Zimske gore so zahtevnejše od poletnih, vendar predstavljajo izziv za vsakega pravega gornika. Preden se pozimi vanje odpravimo, se moramo na to pripraviti: razumsko, psihično in telesno. Turo moramo skrbno načrtovati in pot ter cilj prilagoditi svojim sposobnostim in trenutnim razmeram v gorah, ne le željam. Turo urednišimo vedno glede na trenutne razmere. Pretiravanje in izsiljevanje se v zimskih gorah ponavadi ne konča dobro, če pa se, potem imamo srečo.

Vam, drage planine!

ERNA MEŠKO

*Planine drage, krasne ve planine,
v srcu mojem zlat je Vaš prestól,
od nežne mi mladosti,
do pozne zdaj starosti
sreče moje ste simbol!*

*Nikoli Vas pozabiti ne morem,
ljubav do Vas v srcu mi gori,
vedno enako živa,
vedno enako draga
mi dušo in srce krepi!*

*»Po fratah pohorskih potujem,
črnic so polne in malin,
nabiram brusnice, kopine
pa vmes se gobic veselim.«*

*O vsem tem sanja mi spomin
na mlade še otroške dni,
mladost prešerna pa pogosto
v triglavskih stenah se mudi.*

*Bleste Savinjskih se vrhovi,
Ojstrica kliče me v gosté,
da greva skupaj v Karavanke,
kjer krasne se poti vrste.*

*A jaz po gričih naših hodim,
ker več ne morem v goré,
v spominih lepih tam vasujem,
kjer najbolj srečno je srce.*

ABECEDA PLANINSKEGA NARODA

MARJAN RAZTRESEN

O vzgoji in vodništvu v slovenski planinski organizaciji je tekla beseda na 3. planinskem forumu, ki ga je lanskega 17. novembra v Kranju sklical predsednik PD Kranj **Franc Ekar** in ki se ga je udeležilo 14 povabljenih predstavnikov planinskih društev. Udeležba je bila pičla velik del zaradi časa začetka tega pogovora: tudi iz Planinske zveze Slovenije so organizatorju sporočili, da se ob 15. uri te okrogle mize ne more udeležiti nihče, ker jim delovni čas tega ne dopušča.

Ko je povzegal sklepe prejšnjega planinskega foruma, ki je bil prav tako v Kranju, je sklicatelj med drugim povedal, da je Planinska zveza Slovenije brezkonkurenčna organizacija, medtem ko imajo sosedje vsaj tri planinske organizacije, ki se trudijo biti boljše od konkurentov, »pri nas pa je vse naravnano samo vertikalno in nič več«. Ošvrknil je tudi slovenski šolski sistem, ki za dobro delo (tudi na področju izvenskolske planinske vzgoje) ne nagraduje učiteljev in mentorjev v šolah, ob tem pa izrazil mnenje, da bi morale vsako planinsko društvo dobiti nazaj toliko denarja, kolikor ga v centralo vložijo, medtem ko je stvar centrale, da dodatni denar pridobi od ustreznih državnih organov.

VLOGA MINISTRSTVA V PLANINSKI VZGOJI

O vzgoji v slovenski planinski organizaciji je zatem začel razpravljati smučarski trener in učitelj **Hinko Ule** iz Kranja, ki je povedal, da mora imeti vsak vodnik po gorskem svetu nujno tudi izobrazbo smučarskega učitelja in vaditelja. Vsaj kar zadeva gorske vodnike je to že dolgo praksa, prav tako pa gorski vodniki in Zveza smučarskih vaditeljev in učiteljev že precej časa tesno sodelujejo.

Ernest Stoklas iz PD Celje je vnovič načel nove kategorije v našem planinskem vodništvu, omenil, da je na tem področju zdaj popolna zmeda in da tako v Celju kot v Štorah nimajo več vodnikov, ki bi vodili društvene planinske izlete, saj nekateri dosedanji vodniki odpovedujejo sodelovanje na izletih tudi zaradi novih kategorij.

O planinski vzgoji v šolah je govoril **Franc Benedik** iz PD Kranj, ki je dejal, da je pri nas šolska planinska vzgoja »mučno delo brez velikih uspehov«. Nekoliko zmede je nastalo zadnje čase, ko se je naša planinska organizacija (vsaj navidez) začela usmerjati v kakovost in

opuščati dosedanjo parolo o množičnosti v organizaciji. Kakovostno planinstvo seveda zahteva veliko vzgojnih akcij, vsaj zdaj, v začetku, pa je vprašanje, kako se to uresničuje v praksi. Omenil je planinski šolski izlet — vsaj en letno naj bi bil v vsakem razredu osnovne šole planinski in ne bi smel biti množičen pohod v gore, ampak naj bi se otroci na tej planinski turi predvsem kaj naučili. Doslej se je večinoma pokazalo, da takih izletov skoraj ni, tudi zato, ker naj bi jih financirali tisti, ki jih organizirajo, za to pa nimajo dovolj denarja niti šola in marsikje niti starši, v te namene pa ga nimajo niti planinska organizacija ali planinsko društvo.

Še dlje v takih črnogledih razmišljanjih je šel učitelj osnovne šole iz Preddvora in član PD Jezersko **Luka Karničar**, ki je povedal, da ni v nobenem šolskem učnem načrtu konkretno napisano, kaj naj bi pri planinskih urah pouka delali, prav tako ni preciziran program, za katerega bi bilo šolsko ministrstvo pripravljeno dati denar. »**Prof. Silvo Kristan**,« je dejal Luka Karničar, »je pri nas verjetno edini, ki ima pregled nad planinsko dejavnostjo v šolah, ko vzgaja poklicne vzgojitelje za to področje, medtem ko je vse drugo na utečenih in zdaj nepre-

Članarina za PD in naročnina na PV

»Navadna« planinska članarina za letošnje leto bo 800 tolarjev za odrasle in 320 tolarjev za mladino. Takšno je priporočilo Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, ki je o članarini razpravljala na seji lanskega 10. decembra v prostorih Planinske zveze Slovenije. Od tega bodo morala društva obvezno odvajati PZS od vsakega svojega odraslega člana 400 tolarjev in od vsakega mladega člana 160 tolarjev. Seveda pa se planinska društva lahko odločijo za višjo ali nižjo članarino od priporočene: za višjo, če bodo njihova vodstva smatrala, da je kupna moč njihovega članstva dovolj močna, in za nižjo, če bodo presodila, da je za njihovo članstvo takšna članarina prehuda denarna obremenitev in bi se zaradi tega število članstva lahko bistveno zmanjšalo. Ob teh članarinah bodo tudi letos veljale članarine s popustom za starejše planince in za cele družine: članarina s popustom za odraslega člana bo znašala 480 tolarjev in za planinski podmladek 160 tolarjev, od česar morajo društva polovico vsote nujno odvesti Planinski zvezi.

poznavnih poteh. Iz šolskega ministrstva uradno ni niti volje, niti želje podpirati planinstvo v šolah. Švicarji se, na primer, ob vsaki priložnosti ponosno trkajo na prsa, češ, mi živimo med gorami; nam, ki smo prav tako med gorami, pa je v tem okolju kar nekako nerodno živeti in se komajda istovetimo s tem, čeprav so gore za nas naravna danost. Uradno Slovenci nočemo biti hribovci, ker nismo tako vzgojeni. — Dejal je, da bi morala planinska vzgoja postati pri nas gromotno spodbujevana, in poudaril, da so planinske šole zdaj izključno delo planinskih društev, saj v slovenskih šolah planinstvo ni del šolskega sistema, kot bi moralo biti glede na naše bivanje med gorami. Ob koncu je poudaril še nujno povezavo med šolo, družino in društvom, ki bi naj skupaj delali na tem področju.

VPLIV DRUŠTEV NA PLANINSKO POLITIKO

Joža Varl iz PD Radovljica je omenil pomembno vlogo učiteljev: kjer mentor za planinstvo zna pritegniti otroke, postane veliko njegovih učencev planinskih vodnikov, ki se potem za to usposobijo v svojem planinskem društvu. Po njegovem mnenju bodo otroci planinsko dovolj vzgojeni in usposobljeni, če bo v šolah dovolj mentorjev planinske vzgoje, ki bodo za to tudi gromotno spodbujeni.

Po prepričanju **Rudija Kocijančiča** iz PD Jesenice se vse začne in konča v Planinski zvezi Slovenije. »Že pred davnimi leti smo se čudili

planincem iz tujine, ki so po Hanzovi poti s čeladami na glavah hodili na Prisojnik,« je dejal, »medtem ko k nam to prihaja šele zdaj. V navdušenju množičnosti smo se pri nas ves čas zanašali na Gorsko reševalno službo, ki bo pomagala v stiski. KVIZ je zdaj dobesedno razpadel, razprije v PZS so jo uničile. Sicer pa: dokler bo vse prihajalo iz Ljubljane, tudi vzgoja, se stvari ne bodo spremenile. PZS bi nujno morala prisluhniti društvom, ki imajo dobro razvito to dejavnost.«

Podobnega mnenja je bil tudi **Stanko Kofler** iz PD Dovje Mojstrana, ki je dejal, da planinska društva »s terena« nimajo nobenega vpliva na delo komisij PZS, čeprav so v njih tudi člani z Gorenjskega, na primer, kajti »kdor je nasprotno Zvezi, je moral oditi iz zveznih komisij in je ostal le društveni odbornik«. Ko je povedal, da se v društvih veliko pogovarjajo o gospodarstvu, prav malo pa o vzgoji, je menil, da bi morala društva zagotoviti planinsko vzgojo tudi manj premožnim otrokom, ki jim doma denarja za to ne morejo dati. Posebej je poudaril, da je v slovenskem nacionalnem interesu, da bi imeli nacionalno planinsko šolo, poleg tiste v Bavšici nemara še eno v Vratih, ki naj bi se začela leta 1995, vsekakor pa naj bi planinska organizacija pritisкала na ministrstvo, da bi konkretiziralo planinske učne načrte.

Med sklepi so udeleženci zapisali, da je treba Ministrstvu za šolstvo in šport posredovati zahtevo, naj v šolah posvečajo ustrezno pozor-

Za to članarino so slovenski planinci v gorah nezgodno zavarovani in imajo popust pri prenočevanju v planinskih postojankah. To pomeni, da se gorskemu obiskovalcu spleča včlaniti v planinsko organizacijo, če ima namen enkrat samkrat prenočevati v planinski koči, kjer ima 50-odstotni popust na ceno nočnine.

Dokaj dolga je bila na decembrski seji Upravnega odbora razprava o tako imenovanem članstvu A, za katerega znaša letos članarina 2800 tolarjev, od česar morajo društva odvesti 2400 tolarjev Zvezi. Kot je bilo rečeno, je to članstvo zanimivo (tudi finančno) predvsem za tiste, ki so planinsko najbolj aktivni in ki veliko hodijo tako po domačih kot po tujih gorah in ki jih poleg tega vsaj nekoliko zanimajo vsakršna dogajanja v planinskem svetu. Planinci, ki plačajo to članarino, imajo 50 odstotkov višje zavarovalne vsote pri nezgodnem zavarovanju, 25-odstotni popust pri naročnini Planinskega vestnika (pri čemer je vsekakor zanimiv podatek, da se popust pri družinskih članih lahko sešteva), 50-odstotni popust pri enem izvodu stenskega koledarja, brezplačen izvor koledarja akcij PZS, brezplačne storitve planinske knjižnice, vrednostni bon za 300 tolarjev, vnovčljiv ob nakupu izdaj Planinske

založbe, popust pri prenočevanju v planinskih postojankah in — kar je še posebno zanimivo za obiskovalce tujih gor — zavarovanje reševanja v evropskih gorah.

Ugotovljeno je bilo, da se zaradi vseh teh ugodnosti število A članov Planinske zveze Slovenije iz leta v leto veča. Čeprav je med člani A tudi nekaj donatorjev, ki ugodnosti iz takšnega članstva ne izkoriščajo, je večina vendarle iz vrst najaktivnejših planincev.

Letošnje društvene članarine so člani Upravnega odbora PZS sprejeli soglasno s pripombo, da naj bi se članarina leta 1995 povečala le v primeru, če bi se življenjski stroški povečali za več kot pet odstotkov. To je bilo z drugimi besedami povedano, naj bi planinska društva pobrano članarino Planinski zvezi Slovenije pošiljala v prvi polovici leta.

Upravni odbor je na isti seji tudi odločil, da bo naročnina na Planinski vestnik za leto 1995 2400 tolarjev in da bo plačljiva v največ dveh obrokih, marca in septembra. Plačevanje naročnine po četrletjih, ki je zahtevalo veliko dela in skrbi tako plačnikom kot upravi Planinskega vestnika, ni več potrebno, odkar se je inflacija umirila. Seveda pa je naročnino na PV mogoče plačati tudi v enem samem obroku.

nost planinski vzgoji, saj smo Slovenci planinski narod, da je na šolske izlete v gore treba v skupini peljati toliko otrok, da je skupina obvladljiva, da mora ministrstvo učiteljem, ki se ukvarjajo z izvenšolsko planinsko dejavnostjo, zagotoviti sredstva za delo in nagrade, in da je naposled potrebno v tej zvezi opredeliti odgovornost na takih izletih. Omenjeno je bilo tudi, da so skavti že nekakšna konkurenca planinskim društvom, saj je njihova organiziranost na gorskih izletih včasih že boljša od planinske.

RAZLIČNE ODGOVORNOSTI VODNIKOV

Razprava o gorskem vodništvu je bila na 3. kranjskem planinskem forumu bistveno krajša od razprave o vzgoji in izobraževanju. Moderator foruma Franc Ekar je v uvodu k razpravi dejal, da je gorsko vodništvo tudi pri nas dopolnitev turistične ponudbe, potem pa je menil, da je sedanjih pravilnik o kategorijah vodnikov, ki ga je predlagala PZS, neživljenjski. Potem je dodal: »Če bo gorski vodnik (ki ga je, mimogrede, do te stopnje izobrazil planinska organizacija) vodil kliente in sam pobral zaslužek, bo moral dati določeno vsoto kot uporabno za planinska pota, za GRS itd.« Kritiziral je tudi klasifikacijo planinskih potov, ki marsikoga lahko ob spremenjenih vremenskih pogojih bistveno zavede in je to »nevarno igranje s planinci«.

Stanko Kofler iz PD Dovje Mojstrana je prepričan, da se v nekaterih podgorskih turističnih krajih pri nas že ponujajo gorski vodniki, ki vodijo čez Steno in drugam, take ponudbe pa je še premalo.

Club 4000

V Italiji so pred kratkim ustanovili »Club 4000«, v katerem naj bi se združevali tisti gorniki, ki so prišli ali priplezali na najmanj 50 do 82 alpskih gorskih vrhov, višjih od 4000 metrov. Pri tem velja natančno določeno in dogovorjeno merilo: kot štiritisočaki so priznani le tisti gorski vrhovi s to višino, ki so bili objavljeni v lanski prvi številki revije Alpen in ki jim je dala »blagoslov« UIAA. Klub bi rad dal »zbiralcem« štiritisočakov priložnost za sestajanje in izmenjavo informacij, dokumentov in izkušenj. Vsi, ki bi jih takšno članstvo zanimalo, lahko pišejo na naslov Franco Bianco, Club 4000, Via Torino 71, I-10075 Mathi (Torino), seveda pa morajo priložiti seznam svojih osvojenih štiritisočakov.

Hoja brez žuljev

Zaradi vnetij, odrgnin ali žuljev je že marsikatera tura, ki bi se lahko prav lepo končala, postala grenka izkušnja. Najboljša možnost, da bi žulje čim hitreje pozdravili ali da bi do njih sploh ne prišlo, je zdaj serija obližev za varovanje kože znamke Compeed. Takoj ko začutimo, da nas čevelj žuli ali tišči in da bi iz tega lahko nastal boleč žulj, ta obliž nalepimo na občutljivo mesto, kar preprečuje drgnjenje in nastanek žulja. Če pa žulj že imamo, deluje Compeed kot dodatni sloj varovne kože, ki preprečuje bolečino in skrbi za optimalne pogoje celjenja in zdravljenja. Obliž za varovanje kože Compeed je mogoče kupiti v avstrijskih lekarnah, drogerijah in specializiranih športnih trgovinah.

Predsednik PD Kranj Ekar se je vrnil h kategorizaciji vodnikov in menil, da so mladinski vodniki nemara v nekaterih primerih lahko celo nevarna kategorija, saj imajo na eni strani ustrezne kvalifikacije, na drugi strani pa ne morejo učinkovito pomagati. Po njegovem mnenju bi bilo treba pri nas začeti premišljevat tudi o enotnih in potrjenih cenikih za gorsko vodništvo.

Matevž Košir iz PD Kamnik je postregel z drugačno izkušnjo iz svojega kraja in društva: dejal je, da pri njih privatnega gorskega vodništva ni, ampak je vodništvo dobro organizirano v planinskem društvu, gorski vodnik **Bojan Pollak** pa ga primerno usmerja.

Franc Ekar je zatem načel vprašanje odgovornosti vodnika na planinskem izletu: »Vsaka poklicna šola, ki nekoga usposobi, odgovarja za njegove kvalifikacije,« je dejal. »Kaj pa PZS? Ta organizacija za nič ne odgovarja, čeprav je dala vodnikom na nekaterih planinskih izletih, ki so se tragično končali, svoj žig na spričevalo o kvalifikaciji. Če PZS za svoje programe ne odgovarja, naj o njih daje samo svoje mnenje, ne pa tudi žiga!«

Luka Karničar iz PD Jezersko je razmišljal mileje: če imamo mladinske, planinske in gorske vodnike, tri kategorije torej, naj bo za vsako ob programu in vsebini izobraževanja in znanja določena tudi stopnja odgovornosti; dokaj natančno naj bo določeno, kako velika je odgovornost vsake od treh kategorij.

Joža Varl iz PD Radovljica ni prepričan, ali je zdaj planinski vodnik sploh še potreben, saj na eni strani odsvetujejo množičnost v gorah, na drugi strani pa naj bi prav ti vodniki skrbeli za (več ali manj množične) planinske društvene izlete. Dejaj je, da so v novem pravilniku sporne le kategorije, izobraževanje pa niti najmanj, pa najsi bo v okviru PZS, KVIZ ali MDO.

POGOVOR V ZAKLJUČENEM KROGU

Razpravo je nekako končal Rudi Kocijančič iz PD Jesenice, ki je dejal, da je Mladinska komisija pri PZS zaradi dobre organiziranosti prerasla samo sebe in da je iz prejšnjih treh vodniških kategorij nastalo zdaj 16 vrst vodnikov po gorskem svetu. Za ilustracijo boljše organiziranosti se je nekoliko sprehodil v preteklost in malo v Centralne Alpe: pred drugo svetovno vojno je bil pri nas samo od oblasti potrjen gorski vodnik za določeno območje, v Chamonixu pa se — tako kot se pred vojno niso pri nas — ne pripravljajo zato, ker vsak ve, kaj sme.

Pravzaprav je škoda, da si je 14 istomišljenikov dve uri dolgo med seboj izmenjavalo izkušnje in da ni bilo še kakšne druge strani; iz kresanja mnenj bi se potem rodilo kaj zares vsestransko uporabnega.

PET MINUT S STANETOM BELAKOM — ŠRAUFOM

GANEŠ 5 ZA NJIM, KAJ PRED NJIM?

NEVA MUŽIČ

Nekoč so odprave sprejemali pred ljubljansko Narodno galerijo, potem na letališču Brnik, kasneje pred Planinsko zvezo, danes pa kjerkoli. Nobenih »direktnih športnih prenosov« ni. Kaj to pomeni za alpinizem?

S stališča sponzoriranja je to seveda slabo ali pa vsaj slabše, kot bi lahko bilo. Po drugi strani pa imaš mir, lahko se resnično posvetiš svojim ciljem in željam. Seveda pa je zbiranje denarja za odprave vedno velik napor, tako da za trening komaj še ostane kaj časa.

Četrto stoletja Himalaje je gotovo vplivalo na vas.

Seveda. Vzhodnjaški pogled na svet, pa tudi plezanje samo me pomirja. Ko pridem nazaj, se preprosto lažje in bolj samozavestno lotim našega stresnega življenja. Vsakdanjega hlastanja za dobrinami, ko nam zmanjkuje časa in moči. Vendar pa je treba povedati, da so se tudi v Nepalju že navadili na nekatere »zahodne navade«, predvsem na denar. Postali so kar precej pohlepni in dragi, tako da je v zadnjem času opaziti nekaj manj odprav in tudi manj turistov. Brez denarja si tam revež, enak njim, in nisi deležen prav nobene »humanitarne pomoči«. Tako je bilo, na primer, ko smo se prvič vračali z Daulagirija. Tudi Katmandu je večino dneva v smogu in je iz njega najbolje čim hitreje pobegniti.

Narava vas je vedno privlačila.

Da. Že doma, za Nepal pa lahko rečem, da teče tam življenje, kot je pri nas pred sto, dvesto leti. Človek ima v tistih krajih hitrost gibanja približno pet kilometrov na uro, če je dober. Še je čas, da se pozdraviš s človekom, ki ga srečaš, spregovoriš nekaj besed. Seveda je velika razlika, ali tam živiš ali si le obiskovalec. Govoriti o romantiki je tako precej tvegano početje.

Tveganja pa so tudi tamkajšnji vzponi. Najdejo se, ki trdijo, da je to izziv smrti.

To je občutek, ki ga velikokrat slišimo. V resnici gre za odkrivanje življenja, lastne zmogljivosti, mejnih situacij, ki jih v »dolini« niti ne bi mogel preveriti. Pri plezanju se iztrgam iz vsakdana in se znajdem v situaciji, ko se oglasi pranagon samoohranitve. Človeka taka doživetja očistijo — v nasprotju z dolino, ki jo velikokrat čutimo kot prostor zatiranja.

Človek ima občutek, da se s himalajizmom dogaja neke vrste univerzalizacija alpinizma. Zakaj ste vi lani izbrali prav Ganeš Himal?



Stane Belak-Šrauf

Če dobro premislim, se mi zdi, da gre prej za pomanjkanje idej. Vsekakor je za mlade Nepal zanimiva dežela. Gore so lepe, športni cilji vredni greha. Ker ni izkušenj in denarja, se hodi na iste točke. To so, kot je splošno znano, okolica Everesta, Kangčendzenge, Makaluja in še kaj, odročni konci pa, kot da jih ni. So pa ti hribi enako zahtevni — ali še bolj. Poglejmo samo Japonce! Imajo denar, ljudi, gredo povsod. V Nepal, Indijo, Pakistan. Pri njih igra pomembno vlogo še politični moment; ker so Aziji, ekonomska sila, morajo pokazati, kaj zmorejo tudi na tem področju. Imajo veliko odprav, veliko uspehov, pa tudi nesreče. — V Ganeš smo šli, ker tam še nismo bili. Naša odprava je bila tam štirideseta po vrsti, uspešnih pa je bilo do danes le osem. Greben je divji, čeprav na fotografijah ni videti. Vara višina in težko je bilo oceniti prave težave. Sicer pa, kaj so težave? Detajli na gori, ki jih je moč natančno oceniti, ali kompleksnost zgodbe?! Na to temo bi se dalo veliko govoriti.

Spomladi ste bili v izvidnici, vendar se je jesen razkrila povsem drugače.

Da. Prvenstvena smer bi bila hudo izzivanje. Pomladi je bilo vse pokrito s snegom in sedanja oprema bi nam omogočila odpikati do vrha. Po toplem monsunskem deževju pa smo zagledali pred seboj le skale, žlebove, deroče slapove, kotaleče se skale, na vrhu pa viseče serake, ki so se podirali. Odločili smo se za prvo ponovitev nepalsko-japonske smeri (1989) z zgornjim prvenstvenim delom, ko smo zavili sto metrov bolj desno po razu navzgor do vrha.



Ganeš Himal

Foto: Stane Belak-Šrauf

Nismo imeli fiksnih vrvi kot oni, razen na dveh mestih. Višinska razlika je bila 2800 metrov, zato smo postavili dva tabora, med katerima je bilo za en kilometer višinske razlike. Uspelo nam je v drugem poskusu. Vrha smo se lotili trije, ki smo bili še edini sposobni za takšno plezanje: **Tomaž Humar**, **Grega Kresal** in jaz. Večino časa je snežilo, Grega, ki si je v bazi poškodoval prsni koš, je moral sestopiti, s Humarjem pa sva že ponoči, po trdem plezanju in 13 urah, dosegla koničast in težko dostopen vrh. Še hujši kot vzpon pa je bil potem sestop. *Malokrat slišimo natančen potek plezanja, pa bi nas tokrat res zanimale podrobnosti.* Podrobnosti bo za eno knjigo, v grobem pa je bilo takole:

Tabor ena smo postavili že naslednji dan po prihodu v bazo. Potem smo več kot en teden potrebovali za tabor dve. Pod njim smo pritrčili 150 metrov fiksnih vrvi po navpičnem seraku, nad katerim smo postavili šotor T2. Od tam naprej je bil viseč ledenik. Vzpon je zahteval dobro orientacijo ponoči vse do zgornjega platoja, kjer je bilo snega do razkoraka in čez. Od prvega šotora do drugega je bilo potrebno hoditi po ostrem in izpostavljenem snežnem grebenu. Prvi poskus priti na vrh se je pričel s kuhanjem okoli štirih zjutraj, kajti na tej višini je tekočina življenjsko potrebna. Startali smo ob pol devetih, prišli ob petih popoldne do vrhnih skal (100 metrov pod vrhom), a nas je ujela noč. Baterijski vložki čelnih svetilk niso zdržali mraza in morali smo se vrniti v bazo. Čez 10 dni smo poskusili v drugo. Kuhati smo pričeli ob enajstih zvečer, se odpravili v sneg ob pol treh

zjutraj, gazili do pol šestih, veter, ki je nosil sneg po pobočjih, je povzročal občutek, da pobočje beži pod našimi nogami. Zaradi mraza nismo več čutili nog in smo se vrnili. Kresala so preveč bolela poškodovana rebra in je odšel v bazo, s Humarjem pa sva prevegetirala vroč dan v šotoru dvojke in kovala načrte. Trinajstega (na moj rojstni dan!) sva zjutraj ob 7.30 začela z vzponom in bila ob 11. uri na zgornjem platoju. V do razkoraka globokem snegu in megli sva izgubljala dragocene ure. Sledil je vršni vzpon po snežnem razu do previsnega seraka, kjer so bili naši klini še od prej. Pobrala sva vso opremo. Strmina je bila od 70 do 75 stopinj, prhek sneg na steklenem ledu, a sva se prebila do puščene vrvi iz prvega poskusa. Naprej so bile težke skale, vmes pa stekleno krhek led. Humar je prišel do zadnjih klinov okoli pol štirih popoldne. Tehnično zahteven teren (črn led, poprha čez skale) je terjal svoje. Klinov ni bilo dovolj. Titanovi, ki smo jih kupili v Katmanduju, v granitu niso prijemale. Ves čas je snežilo. Okoli petih popoldne, ko so se oblaki sesedli, je močno zapihalo. Mraz je bil okoli minus 25 stopinj. Na stojšču sva se počakala. Sledil je previsni kamin, nato pa še slabih 100 metrov zelo strmega vrhnega snežišča. Nad kaminom ni bilo mogoče urediti dobrega varovanja, pa sva plezalno vrv obesila v Tomažev cepin in potem prosto zlezla na vrh. *Kakšen je bil občutek na vrhu in kako sta se vrnila?*

Presenetila me je ostrina vrha. S plezalnim orodjem sva bila pripeta v strmino. Vrh je bil ledena rezina, padajoči grebeni na vzhod in zahod pa kot orjaški zobje. Divji vrh! Tudi njegovi sosede so vsi po vrsti težke, razdrapane

gore. Le glavni vrh skupine Ganeš I (7426 m) je z ledeniki pokrit orjak na tibetanski meji. Ko sva dosegla vrh, je bila že noč in v zadnji svetlobi večerne zarje so se gore bleščale zamolklo vijolično. Bilo je grozljivo lepo. Na vrhu sva se zadržala le toliko, da sva v bazo sporočila najin uspeh, sicer pa so najine luči lepo videli iz doline.

Nato je sledil še tisti večno najnevarnejši del, povratek. Po vrhu popusti motivacija in ostane le še zgarano telo — ob bistveno zmanjšani koncentraciji. To povečuje stopnjo nevarnosti, zato je bil sestop kritičen čas zgodbe. Sestopala sva pet ur in bila ob 22.30 v šotoru T2. Naslednji dan sva nadaljevala sestop v bazo.

Tako se je 14. novembra uspešno končala še ena zgodba v Himalaji. Ganeša 5 nismo premagali, kot se v pogovorih rado poudarja, kajti premaguješ lahko le samega sebe.

Vsak uspeh je hkrati tudi nov izziv.

Seveda. Plezal bom, dokler bom mogel, saj me v to nihče ne sili. Že dolga leta me zanimajo malo nižji hribi na zahodu Nepala, ob indijski meji. Dva vrhova v tej skupini, Api (7125 m) in Nampa (6805 m), sta v krajih še prvobitne narave, neobiskana in dovolj težka, da bi se na njih lahko preizkusili tudi mladi vrhunski alpinisti. Lepo bi bilo splezati kakšno slovensko, prvenstveno smer tudi v manj znanih delih Himalaje.

OBSTAJA VEČ UČINKOVITIH NAČINOV ZA NOŠNJO

KAM S SMUČMI, KO GREMO NA GORO?

IGOR MAHER

Ko stojimo na vrhu hriba nad prostranimi snežnimi pobočji, po katerih bomo odsmučali v dolino, ni nobenega dvoma, kje bodo smuči. Vse drugače pa je zjutraj, ko se moramo na začetku poti odločiti, na kakšen način bomo smuči spravili do vrha. Možnosti je kar nekaj, odločitev za eno od njih pa je odvisna od več dejavnikov.

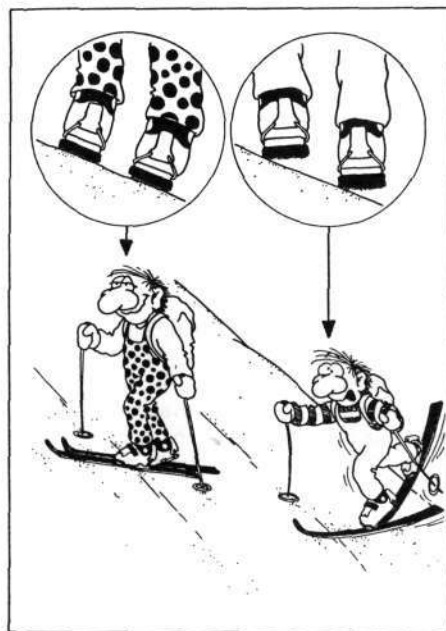
Najbolj običajno je, da se vzpenjamo kar s smučmi na nogah ob pomoči »psov« (umetnih kož na drsni površini). Seveda potrebujemo za to popolno opremo za turno smučanje, od turnih vezi do kombiniranih smučarskih čevljev. Brez problemov se vzpenjamo, vse dokler ne naletimo na poledenela, strma pobočja. Pri smučanju se lahko popolnoma zanesemo na ostre kovinske robnike smuči, pri vzponu pa so psi velika ovira za uporabo take tehnike. Kaj hitro nam začne spodrsavati, zato se moramo privaditi na drugačno tehniko. Obremeniti moramo celotno površino psov, kajti le tako dosežemo maksimalni učinek. To pa zahteva v kolenih rahlo nagnjenje ven iz pobočja.

Če se strmina še poveča, uporabimo srenače. Tehniko predvsem obračanja na mestu je dobro natrenirati na varnih pobočjih, da ne bomo izvajali cirkuških točk kje nad prepadnimi skoki. V skrajnih primerih, ko tudi srenači ne zadoščajo, morajo smuči odromati na nahrbtnik, mi pa z derezami in cepinom premagamo strmino.

Kot smo že spoznali, vzpon s smučmi na nogah ni vedno mogoč. Predvsem se to dogaja na začetku vzpona, še posebno v zimah, kot so bile zadnje, ko smo se morali kar nekaj časa

mučiti po suhem, da smo prišli do snega. Tudi na kombiniranem terenu, kjer se izmenjujejo kopni in zasneženi deli, vzpon na smučeh ni mogoč. Če je kopni del kratek, ponavadi samo snamemo smuči in jih prenesemo na ramenih ali v rokah. Za daljše razdalje pa je priporočljivo, da sprostimo roke za hojo s palicami. V tem primeru se smuči preselijo na nahrbtnik. Pri tem imamo vsaj dve možnosti.

Prva je ta, da smuči položimo prečno pod pokrov nahrbtnika. Pogoji je, da je nahrbtnik dovolj napolnjen, v nasprotnem smuči ne bodo stabil-





no ležale. Prednost tega načina je, da to lahko opravimo zelo hitro, poleg tega pa je tudi težišče tako otovorjenega nahrbtnika dokaj ugodno. Pomanjkljivost je predvsem širok prostor, ki ga zahteva hoja s takim nahrbtnikom. Druga možnost je, da smuči navežemo ob straneh nahrbtnika. V ta namen mora imeti stranske jermene, s katerimi pritrdimo smuči. Vrhove smuči zvežemo, da preprečimo nenadzorovano opletanje. Gumice za spenjanje smuči so za to običajno neuporabne, ker jih zelo hitro izgubimo. Bolje je, da jih zvežemo s kratko vrvico.

Na položnejših terenih, predvsem na dnu dolin in na gozdnih cestah, pa je zelo uporabna vleka smuči, seveda ne na kopnih predelih. Največkrat se vleke poslužujemo v nižjih, dolinskih predelih, kjer je snežna odeja še precej borna in je običajna hoja lažja od hoje na smučeh. Poleg tega je tu sneg običajno bolj moker, zato obstaja nevarnost, da bi se nam ob hoji na smučeh psi hitro razmočili in bi v višjih predelih,



Karikature: G. Sojer, DAV Mitteilungen

kjer bi jih najbolj potrebovali, odpovedovali poslušnost in se odlepili od smuči.

Za vleko je pogoj, da imamo na vrhovih smuči zvrtni luknjici. Koristno nam lahko služita tudi pri izdelavi improviziranih transportnih sredstev ob reševanju ponesrečenca. Skoznje potegnemo nekaj metrov dolgo vrvico, ki jo z vponko pripravimo na nahrbtnik ali pa jo navežemo okoli pasu. Na ta način nas teža smuči obremenjuje le malenkostno in že po nekaj korakih pozabimo, da sploh kaj vlečemo za seboj.

Vleka smuči pa odpove, če prečimo pobočja, še posebej, če so poraščena. Smuči nam v tem primeru zaradi zakonov težnosti ves čas uhajajo proti dolini, se obračajo in zatikajo ob drevje. Če takega pobočja ni le za nekaj korakov, je bolje, da si omislimo katerega od prej opisanih načinov.

Spoznali smo štiri osnovne načine transporta smuči v višine. Vsak ima svoje prednosti in pomanjkljivosti. Katerega bomo izbrali, je odvisno od naših navad, še bolj pa od snežnih razmer, oblikovanosti in poraščenosti terena. Še najlažje bo, če se bomo sproti prilagajali terenu in razmeram ter kombinirali različne načine. Ko bomo stali na vrhu, uživali v razgledu in se veselili ob misli na spust, bomo kmalu pozabili na vse težave, ki smo jih imeli s smučmi, ko smo se prebijali v višave.

Zastoj družinska prenočevanja

Družinskim potovanjem po gorah posvečajo v nekaterih alpskih državah največjo možno pozornost: ponekod so posebno ugodne članarine za družine, ponekod imajo družine pri marsikaterem gornškem udeleževanju znatne popuste pri cenah za storitve, v Schladmingu pa so se zdaj odločili, da bodo imele prej najavljene družine v nekaterih planinskih postojankah domačega planinskega društva brezplačno prenočevanje. Tako so odločili na zadnji skupščini deželnega planinskega združenja. Seveda pa se je treba, kot smo že omenili, za takšen aranžman poprej dogovoriti po telefonu.

ŠEST NAJ KOČ ŠESTIH PD IN DEVET NAJ OSKRBNIKOV

NAJPRIJETNEJŠE PLANINSKE KOČE

Koča na Planini pri Jezeru, ki je last PD Integral iz Ljubljane in ki jo je oskrbovala **Francka Rednak**, je bila lanskoletno najprijetnejše slovensko visokogorsko planinsko domovanje. Tako so odločili planinski obiskovalci, ki so od lanskega julija do začetka septembra svoje vtise sporočali na glasovalnih kuponih, objavljenih v Delu, pa tudi v mariborskem Večeru. V celoti je pomagalo najti najprijetnejša lanskoletna planinska domovanja 2047 planincev — toliko glasovnic je namreč do lanskega 10. oktobra prispelo na sedež Planinske zveze Slovenije.

Med visokogorskimi planinskimi postojankami se je po tem glasovanju na drugo mesto uvrstila Koča na Golici, ki jo upravlja PD Jesenice in ki jo je oskrbovala **Tonka Zadnikar**, na tretje pa Pogačnikov dom na Kriških podih, ki ga upravlja PD Radovljica in ki sta ga oskrbovala **Simon Eržen** in **Ivan Vnučec**.

Najprijetnejša lanskoletna sredogorska slovenska planinska postojanka je bil Poštarski dom na Vršiču, ki ga upravlja PD PTT Ljubljana in ki sta ga oskrbovala **Neda** in **Janko Banc**, na drugo mesto se je v tej kategoriji uvrstila Koča na planini Razor, ki jo upravlja PD Tolmin in ki sta jo oskrbovala **Danica** in **Viado Šortli**, na tretje pa Planinski dom na Mrzlici, ki ga upravlja PD Trbovlje in ki ga je oskrbovala **Anica Korošec**.

Za lahko dostopne planinske postojanke tudi lani ni bilo med obiskovalci tolikšnega zanimanja, da bi planinci svoje vtise v večjem številu sporočali na glasovnicah. Ker nobena od nižje ležečih planinskih koč ni dobila več kot deset glasov, Planinska zveza Slovenije in Delo za to kategorijo nista razglasila rezultatov.

ŽELJA PO SKROMNEM GOSTOLJUBJU

Oskrbnikom in planinskim društvom, ki so imeli lani najprijetnejša slovenska planinska domovanja, je PZS lanskega 18. novembra pripravila v prostorih Pivovarne Union v Ljubljani slovesnost, na kateri je najboljšim podelila priznanja. Slovesnost je popestril kvartet Spev iz Škofje Loke, ki je zbranim zapel več planinskih pesmi. Predsednik PZS **Andrej Brvar** je v priložnostnem nagovoru povedal, da je bilo leta 1994 v slovenskih gorah in planinskih kočah sicer 20 do 30 odstotkov več obiskovalcev kot leto dni prej, vendar finančni učinek v kočah ni bil nič večji kot leta 1993 zaradi spremenjenih navad obiskovalcev: številni so namreč hodili po gorah od zgodnjega jutra do poznega večera in se potem vrnili domov.

Ob tem je izrazil željo, da bi država prihodnje leto planinski organizaciji odmerila kakšno

bogatejšo subvencijo in da bi PZS naposled le lahko izposlovala odpravo nenavadnega predpisa, po katerem morajo oskrbniki celo najoddaljenejših planinskih koč še vedno sproti, vsak dan, policiji v dolinah prijavljati tiste obiskovalce, ki v kočah prenočujejo, pa čeprav imajo do doline štiri ure hodá. Posredoval je željo planinske organizacije, da bi v naših planinskih domovanih spet vladalo skromno gostoljubje, kakršno je bilo v prvih slovenskih planinskih kočah, da bi se planinski obiskovalci drug do drugega obnašali strpno, kar še posebno velja za obnašanje v planinskih postojankah (»saj na koncu koncev v gorah najdemo le tisto, kar prinesemo s seboj«, kot je dejal), da bi v kočah v gorah kolikor je le mogoče omejili kajenje in da bi vsak obiskovalec koč, ki ima namen tam prenočiti, prinesel s seboj spalno rjuho — zaradi varovanja gorskega sveta.

Posebej je poudaril, da ima vsakoletno glasovanje za najprijetnejše planinske koč koristne posledice: naslednje leto so bistveno večjega obiska deležne koč, ki so se prejšnje leto izkazale s posebno gostoljubnostjo.

NAGRADE ZA GLASOVALCE

Nagrajenim oskrbnikom in predstavnikom planinskih društev, ki oskrbujejo najgostoljubnejše planinske postojanke, je Pivovarna Union razkazala svoj pivovarniški muzej in jim predvajala film o proizvodnji piva, potem pa jim je povabila na zakusko z veliko kozarci piva.

Med glasovalci za najprijetnejša planinska domovanja leta 1994 so razdelili osem nagrad, nagrajence pa izžrebali. Dvodnevno oskrbo za štiri družinske člane v Koči na Planini pri Jezeru je dobila **Marjeta Zaman** iz Novega mesta, dvodnevno oskrbo za štiri družinske člane v Poštarskem domu na Vršiču njen someščan **Tone Maras**, enodnevno oskrbo za štiri družinske člane v Koči na Golici **Marko Pucinar** iz Ljubljane, enodnevno oskrbo za štiri družinske člane v Koči na planini Razor **Mateja Pilhar** iz Murske Sobote, enodnevno oskrbo za dve osebi v Pogačnikovem domu na Kriških podih **Ranko Djokič** iz Pirana, enodnevno oskrbo za dve osebi v Planinskem domu na Mrzlici **Matevž Klobučar** iz Raven na Koroškem, tri planinske vodnike po lastni izbiri **Zorko Kotnik** iz Celja in tri zemljevide Planinske založbe **Marko Goršič** iz Ljubljane.

Leta 1995 bodo planinski obiskovalci spet glasovali za najprijetnejša slovenska planinska domovanja.

STEGOVNIK NI OPISAN NE PRI KARAVANKAH, NE PRI KAMNIŠKIH

GORA Z VELIČASTNIM RAZGLEDOM

BORIS ŠKRABAN, MIRAN ŽELJKO

S krajšimi dnevi se krajšajo tudi gorski izleti. Če so krajši, pa to ne pomeni, da morajo biti tudi manj zanimivi. Znanih je veliko hribov, ki izletnikom nudijo krasen razgled, tokrat pa se odpravimo na eno od manj znanih, vendar zelo zanimivih vzpetin: Stegovnik.

Ker pot na goro ni opisana niti v Vodniku po Karavankah, niti v Vodniku po Kamniških Alpah (gora je nekje vmes med obema gorstvom, zato sta jo avtorja vodnikov najbrž prepustila drug drugemu — in tako je, žal, izpadla iz obeh), opišimo dostop podrobneje.

Z avtom se usmerimo proti Jezerskemu, kjer je kmalu za tablo Spodnje Jezersko na levi gostil-



Ko pridemo iz gozda, se odpre pogled na Stegovnik

na Kanonir. Tukaj je prva tablica z oznako poti na Stegovnik, vendar je iz drvečega avtomobila ne boste opazili. Avto lahko pustimo ob gostilni in si sprehod nekoliko podaljšamo, lahko pa se še za približno 300 metrov dvignemo z avtomobilom. Za gostilno torej zavijemo na levo. Po nekaj metrih je asfalta, žal, konec, vendar tudi makadamska pot ni slaba. V nekaj minutah vzdolž Reke dosežemo zaselek Dol, kjer zavijemo na desno (leva pot bi nas privedla na enega od izhodišč za vzpon na Storžič). Nato se po gozdni cesti zapeljemo tako visoko, kot zmore avto — brez težav gre nekako do 1000 metrov nadmorske višine. Tu sva midva pustila avto na križišču, kjer je malo večja uravnava, izsekana v gozd, oster ovinek na levo in desno ter majhna hiška kakšnih 50 metrov naprej.

1692 METROV VISOKO

Na začetku se pot vije delno po cesti in deloma skozi gozd. Je ravno dovolj razgibana in strma, da ni niti dolgočasna, niti pretežka. Že doma so naju opozorili na pomanjkljive markacije, vendar so bili podatki očitno zastareli, saj je oznak

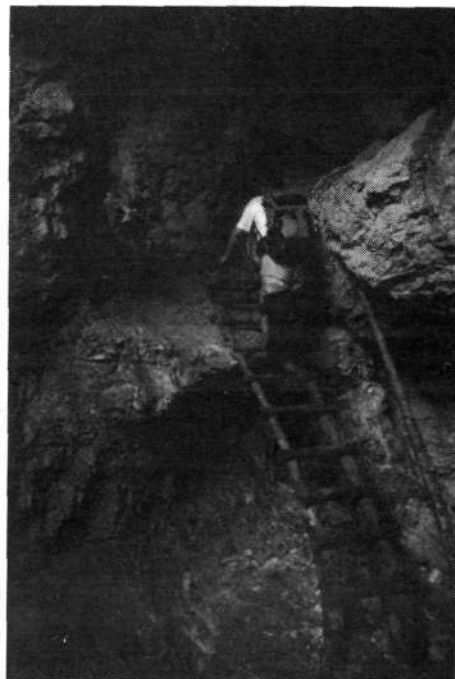
dovolj (pomembno je le, da najdete prvo — ampak to veste že sami). Nekoliko pazljivosti je potrebno približno na polovici poti: markacija, ki kaže odcep z že malo zaraščene gozdne poti desno navzgor proti Močnikovemu sedlu, je visoko na drevesu in ni najbolje vidna (puščico na drevesu pa vidijo samo tisti, ki vedo, da mora biti tam). Drugih orientacijskih zank na tej prijazni poti ni.

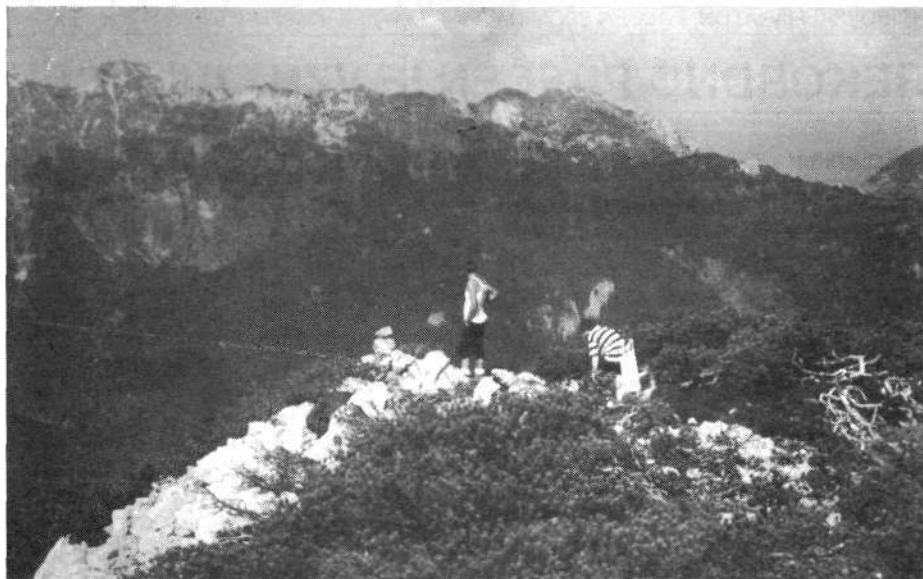
Pot zdaj postane strmejša. V nadaljevanju se vije ob potočku, ki ga je kmalu treba prečkati in zaviti na levo skozi gozd (do tu je bila pot usmerjena proti severu, odslej pa se obrne proti zahodu). Pri naslednjem odcepu krenemo desno (leva pot obide Stegovnik od spodaj) in počasi začne pot postajati grebenska: malo navzgor, malo navzdol. Do tukaj smo hodili bolj ali manj po gozdu, od tu pa se razgled začne odpirati na vse strani. Končno zapustimo gozd s preobiljem gob, če je tak letni čas, pred nami je le še nekaj strmine in skalovja. Hitro prispemo na vrh.

In potem — milost nebeška!

Gora se dviga z ravnine do višine 1692 metrov čisto na samem, »kot bi jo nekdo tam pozabil«, z vrha pa je čudovit razgled na vse strani. Proti

Presenečenje: pot zavije navzgor v živo skalo in v špižo





Z vrha Stegovnika je čudovit razgled na vse strani

severu se vidi celoten greben Košute s Košutnikovim tumom v ospredju; na zahodu je v daljavi Stol, ob boljši vidljivosti tudi Julijci, na jugu med Kriško goro in Srednjim vrhom je najbolj mogočen Storžič; na vzhodu pa je malo manj običajen pogled na Kamniške Alpe s Kočno v ospredju in vencem od Grintovca prek Skute in Rink od obeh Bab.

Vreme nama je bilo naklonjeno in po kratkem postanku sva iz nahrbtnikov privlekla vsak svojo optično opremo: eden fotografske pripomočke, drugi daljnogled. S prvimi sva vsaj delček krasnega razgleda odnesla s sabo, z drugim pa je bilo možno obujati spomine na že prehojene poti (z nobenega drugega mesta ne vidite vrhov v Košuti tako podrobno kot s Stegovnika) in iskati ideje za naslednje vzpone. Neverjetno, kako hitro sta na vrhu minili dve uri! Sledil je še obvezen vpis v knjigo obiskovalcev na vrhu (povprečno je dnevno ob koncu tedna na gori le okoli 10 ljudi) in zadnji pogled, ki hvaležno objame vse naokrog.

NE NAPORNA IN NE OBLJUDENA POT

Ker so nama krožne ture bolj všeč, kreneva po grebenu naprej proti jugozahodu. V začetku se pot zdi dokaj rutinska. Pred sestopom se pojavi malo zajlic (nič nevarnega) na krušljivem terenu, nekaj serpentin in nato presenečenje: pot zavije rahlo levo in navzgor v živo skalo, skozi nekakšen predor (ne višji od 1,2 metra) in v špiľjo. S prvega nivoja in majhne dvoranice po grobo izdelani lestvi iz neobtesanih hlodov (ste gledali Kremenčkove?) se vzpnemo na drugo nivo v malce večjo dvorano: naokoli so okna,

visok strop in vrata. Vrata v klet. Navzdol. Potem je spet malo jeklenice za pomoč do izhoda iz špiľje. Presenečenj pa še ni konec: malo nižje, takoj ob steni navzdol, je še ena, večja in razvejana jama, po kateri lahko zopet pridemo na drugo stran hriba! Spet dosti vzhičenja, fotografiranja, medmetov, potem pa gremo naprej.

Tukaj se začne najbolj zapleten del sestopa: da bi se vrnili na izhodišče, moramo zaviti z markirane poti, sicer ne bomo prišli do avtomobila. Najlažji prehod na levo je tam, kjer se gozd nekoliko odpre: na najugodnejšem predelu imamo približno 200 metrov hoje skozi redek gozd, na drugi strani pa hitro naletimo na stezo in malo kasneje še na ožjo gozdno pot. Po mnogih ovinkih in po dobri uri hoje po njej spet prideva do avtomobila. Po zemljevidu sodeč bi morala obstajati tudi precej krajša bližnjica v obliki nemarkirane lovske poti, ki bi naju pripeľjala naravnost pred avto (zato sva ga pustila na tistem križišču), vendar sva jo, žal, zgrešila.

Pot, kot sva jo prehodila, ni opisana v planinskih vodnikih (**Andrej Stritar** je sicer hodil tod, vendar si je izbral drugačno izhodišče). Ta zapisek bi lahko bil spodbuda **Stanku Klinarju** in **Petru Ficku**, da se odločita, v kateri Vodnik sodi gora. Pomagate pa si lahko z zemljevidom PZS Storžič in Košuta (1:25000) ali Karavanke (osrednji del in Grintovci, 1:50000). Pot ni naporna in ne preobljudena, dokazuje pa, da za širok in prelep razgled sploh ni treba riniti v visokogorje. Pot skriva tudi prijetna presenečenja (za gobarje bo zelo zanimiva, celo če ne gredo na vrh). Priporočava jo vsem, ki želijo imeti ob minimalnem naporu maksimalen razgled in mir. Orientacijskih in fotografskih pripomočkov pa nikar ne pozabite doma.

REKORDNO PREČENJE VZH. JULIJCEV

SAŠO ANIČIN

V praviljni tišini z luno obsijan kraljuje Triglav. Opolnoči stečem iz Aljaževega doma. Začne se moje dolgo načrtovano sanjsko popotovanje.

Prečenje Vzhodnih Julijcev v enem dnevu? Nemogoče! Začeti turo v Aljaževem domu, po poti Čez Prag hoditi na Triglav, čez Luknjo in Kriške pode na Razor, Prisojnik, Jalovec in končno Mangart ter na Mangartskem sedlu uživati v sončnem zahodu istega dne? Lepa tura, vendar v enem dnevu?

Medtem ko se je ta fiksna ideja kuhala v moji glavi, sem po planinskih poteh in v stenah predihal veliko višinskih metrov. Ob koncu lanskega avgusta sem se ponovno ogrel za »svoje« prečenje Julijcev. Za takšen hribovski maraton so pomembni dolžina dneva, razmere v gorah in telesna pripravljenost. Vse to je na višku sredi poletja. Vendar sredi poletja mika alpinista tudi tujina — Centralne Alpe, Dolomiti. Tako sem se na svoj prvi poizkus odpravil šele ob koncu avgusta. Toda ta mokri eksperiment se je hitro končal. Takoj ko se je na Plemenicah zdaniilo, se je triglavski svet že obarval z žveplenimi odenki. Iz Luknje so se hitro bližali ognji nevihte. V skalni razpoki sem počakal konec kanonade, nato pa v močnem dežju, misleč na vremenarje in prezgodnjo fronto, odskakljal v dolino.

Drugi poskus se je pričel na Mangartskem sedlu. Vse je šlo po načrtu. Start je bil ob 6. uri. Čez Mangart in Jalovec sem bil na Vršiču ob 12. uri, čez Prisojnik in Razor na Luknji ob 19. uri. Ostal je le še vzpon na Triglav po Bambergovi poti, oviti v večerno meglico, v kraljestvo skrivnostnih znancev, kozorogov. V popolni temi sem se znašel na Plemenicah. Svetlobni snop baterije se je pred mano razprševal v gosti megli. Po 14 urah hoje sem se težkega srca moral odločiti za umik v dolino Vrat, tokrat z obrednimi besedami »vrnil se bom«.

TRETJI POSKUS

Ponovno sem pretehtal vse pomembne malenkosti: obleko, hrano in pijačo ter urnik — čas odhoda. Tokrat je bil v mojem nahrbtniku le tisti dobro premišljen nič, ki ga zares potrebujem: vetrne hlače in anorak, lahek pullover in majica, prašek za rehidracijsko pijačo, čutarica, čelna svetilka z rezervnim vložkom, dve čokoladi, rozine.

Kot v starih časih se v Mojstrano zapeljem z avtobusom. Do Aljaževega doma v Vratih

srečno dobim avtostop. Pred domom na hitro večerjam, vse pripravim za bliskovit odhod, v postelji pa sem že pred deveto zvečer. Nekaj minut pred polnočjo zapiska ura, opolnoči sem že na poti.

Do prvih klinov na poti Čez Prag kar tečem. Dno doline je še v senci, Triglav, Stenar in Cmir se kopljejo v luninem svitu. Nikjer ni nobenega oblaka.

Poldrugo uro vzpona je že za mano, ko si pri Begunjskem studencu privoščim nekaj minut oddiha v družbi planincev, ki so pozno odrinili na Kredarico. Sedaj že luna zarisuje mojo senco po kamnitih ploščah pod Zelenim snegom, pomaga pa mi tudi svetilka, ki dela brezhibno. Nato je pod mano Mali Triglav, prijemam se za jeklenice na grebenu. Točno ob treh zjutraj sem v Aljaževem stolpu. Na hitro spijem nekaj tekočine in oblečem pullover; pri sestopu bom imel nekoliko slabšo kurjavo.

Ponovno sem na Plemenicah. Tokrat ni nobene megle, nobenih oblakov, luna je močna. Direktno sekam čez plate proti vzpetini Sfinge na robu stene, od tam pa po dobro shojeni Bambergovi poti ob 5. uri dosežem Luknjo.

Po premoru me čaka 600 višinskih metrov Gamsovca. Ko pokukam na Kriške pode, se že krepko dani, ura je 6, pod mano se po melišču že podijo gamsi. V Pogačnikovem domu sem prvi planinec, ki to jutro naroči čaj. Zopet napolnim čutarico in lahkih nog odvrnem na Razor.

Med sestopom z vrha Razorja se razdivja veter, primorsko stran v hipu prekrijejo temni oblaki. Po pobočju Razorja tečem proti škrbini Mlinarice, veter je čedalje močnejši. Prisojnik je že v oblakih.

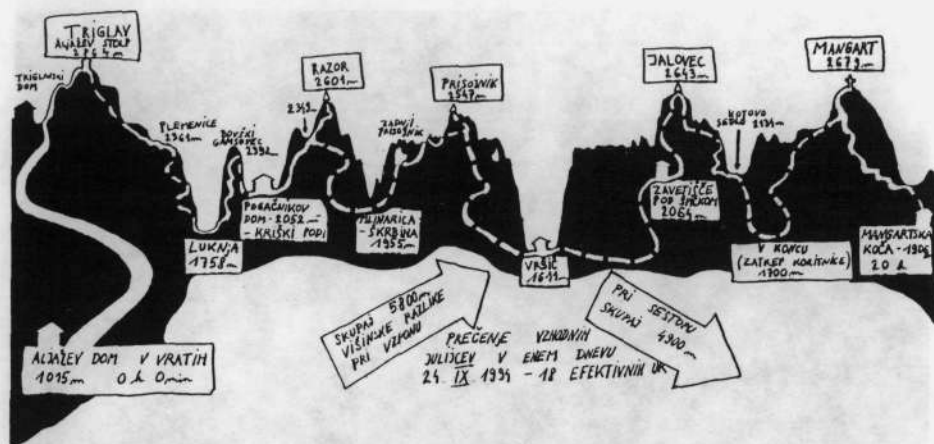
POT, DOLGA 20 UR

Skozi kamnito katedralo Zadnjega okna stopim na severno stran Prisojnika. Na izpostavljeni stezi je ponekod še sneg, zapadel pred enim tednom. Na vrhu Prisojnika v megli in vetru s planinskimi sotrpini kritiziramo vremenarje, naše večne krivce.

Kar se da hitro sestopim čez južno pobočje na Vršič, kje si (o, kakšno razkošje!) privoščim juho in špagete bolognese, nekaj po poldnevu pa nadaljujem proti zavetišču pod Špičko.

Čez ta ubijalsko dolg, a dokaj raven del večinoma tečem. Ustavim se le pri studencih. Tukaj že čutim, da ni več popolne svežine v nogah, vendar si dopovedujem »dajmo, dajmo«. Proti vrhu Jalovca skozi oblake posije celo nekaj sonca, veter pa še vedno močno piha.

Pod vrhom sem spet stari planinec — utrujeno-ti ni več. Ob 15. uri 30 minut že z vrha Jalovca



tečem na Kotovo sedlo. Sedaj že vem: do zatrepa Koritnice moram sestopiti do 17. ure, sicer postaja vzpon na Mangart po strmih travah v megli in temi vprašljiv. Mar se mi bo pripetila enaka polomija kot pred dvema tednoma? Te misli izbrisejo vsako sled utrujenosti.

V pol ure sestopim na Kotovo sedlo. Hitro nadaljujem, nekje na poti hlastajoče pijem mrzlo vodo, v zatrepu Koritnice sem pred 17. uro. Sedaj še zadnji doping — dve pesti rozin in juriš na v meglo ovit Mangart. Na grebenu piha močan veter, megle ni več. V trenutku, ko stopim na vrh Mangarta, ura še ni 19, oblaki se nekoliko razmaknejo. Nagrajen sem, gledam imeniten sončni zahod. Na Mangartsko sedlo prispem ob 20. uri, na potnem čelu je zopet svetilka, prenočil bom v planinski koči.

Kako so lepe preproste stvari! Biti na toplem, privoščiti si večerjo, pogovarjati se z ljudmi in hkrati imeti občutek, kot da jih že dolga leta poznaš. Pa novo jutro, tišina pod Mangartom. Na obzorju Kanin, Montaž, Viš in srcu zadovoljstvo, da si lahko v enem trenutku z dušo in telesom objel vse te znane, vsem nam drage gore. Zadovoljstvo, da si lahko v polnem pomenu dojel besede, ki jih je nekdo nekdanj zapisal na vrhu Špika: »Benedicite omnes colles et montes, Dominus Deus« — blagoslovi, Gospod Bog, vse gore in hribovja!

P. S.: Dne 24. septembra 1994 sem v dvajsetih urah (efektivnih 18 ur) prehodil verigo Vzhodnih Julijskih Alp s 5800 metrov višinske razlike pri vzponu in 4900 metrov višinske razlike pri sestopu.

SLOVENCA NA DRUGI NAJVIŠJI GORI ISLAMSKE DRŽAVE

IRANSKI PETTISOČAK SABALAN

IZIDOR TASIČ

»Zakaj sploh gresta v Iran?« so naju pogosto spraševali. Po pravici povedano — pravega odgovora, ki bi popolnoma zadovoljil tudi mene, nisem našel. Zakaj ne greva v Indijo ali na Kitajsko, pa v dežele z mnogo bolj zvonečimi imeni? »Saj v Iranu,« so nama govorili, »tež fundamentalistični deželi, ni ničesar!« Tam res ni tistega, kar išče povprečni Evropejec: ni trebušnih plesalk, ni nočnih klubov, alkohol dobiš le na črnem trgu. Ženske so pokrite, razen njihovega obraza ali rok pohotne oči tujca ne smejo videti ničesar. Ni poljubov na ulici, držanja za roke. Vse to se sme odvijati šele za zidovi domačih hiš. Ni turističnih agencij, ki bi razvajenim sedemminutnim turistom prosti-tuirale svojo deželo

Prepuštila sva se valovom naključij, da so naju premetavala po deželi. V nekem mestu sva bila prva turista po revoluciji, prvi lastovki, ki še ne pomenita pomladi. Drugje sva se tihotapila po svetiščih. Naplavilo naju je tudi na Sabalan, na Kuh-e-Sabalan, drugo najvišjo goro v Iranu, ki je vulkanskega izvora. Vrh je v davnih časih evolucije odneslo v eksploziji in tako je sedaj na višini 4812 metrov neravna planota s stebrički, hribočki in manjšim vulkanskim žrelom. Najvišji vršiček sega do višine 5010 metrov.

SPODBUDNI POGOVOR

Noč je 23. avgusta 1992 zakrila mestece Ardebil. Sedimo v travi v enem izmed njegovih parkov. Z domačo mladino lačna obdelujeva lubenico in se sporazumevava bolj z rokami kot z



Čudovita pokrajina zelenih dolinic in hribočkov, nad vsem pa kraljuje bela kraljica Sabalan

angleščino. Pridruži se nam starejši možakar. Pozdravimo, vljudno, kot je v navadi, »Salam alejkum« in posedemo nazaj v travo. »Sabalan?« naju pobara. »Naa,« zategnem. To je isto, kot da bi dejal ne, z dolgim e-jem na koncu. S polnimi usti, med cmokanjem in požiranjem poskušam povedati, da prihajava iz Tabriza. To jutro sva se v tem milijonskem mestu bolj po naključju odločila za smer proti Kaspijskemu morju. Noč naju je presenetila tukaj, toda takoj zjutraj bova nadaljevala pot do obmorskega mesteca Astara, ki meji na eno od bivših sovjetskih republik. Koliko me razume, ne vem, a modro prikima. Nato pa vseeno pokaže s prstom nase in zatem pokaže številko dvanajst. »Sabalan!« svečano izjavi. Mladina pomaga. »Pred dvanajstimi dnevi je bil na vrhu.« Oči se mi zaiskrijo: če je bil ta starosta tam gori, zakaj ne bi mogel priti tudi jaz! Vendar je najina oprema daleč od hribov. Namignem na teniske. Ogleduje si jih. Dokaj novi nazobčani podplati vlivajo zaupanje. »Možno je, možno...« prevaja mladina. Ko sem opazoval goro, pravzaprav njen južni obraz, skozi okno avtobusa, se mi je zdela dokaj pohlevna in položna, brez snega na vrhu. To me je rahlo začudilo, a sem kopnost pripisoval bližini morja in dokaj topli klimi. Pa tudi domači so nama pokazali posnetke z vrha, kjer je lepo viden vulkanski krater z jezercem in malim ledenikom ob njem ter s kopnimi skalami.

Prijaznost je lahko utrudljiva. Počasi se posloviva in se tiho izgubiva v temi. Prebudi naju na-

gajivo sonce in z njim se utrdi ideja: na koncu potepanja se vrneva na ta hriboček.

Ves dan 19. 9. 1992 sva zapravila, da bi staknila kakšno specialko, toda ni bilo sreče. »Vojaška skrivnost, ni je mogoče dobiti,« odgovorijo v kartografskem oddelku. Preostane nama edino turistični zemljevid pokrajine Azerbajdžan (iranski), kjer so vsaj nekatera pomembnejša mesta izpisana z meni razumljivimi črkami, v latinici, podaja pa tudi nekakšno predstavo o višini. Na ogromni teheranski avtobusni postaji poskušava najti najin avtobus. Zanašam se na tamkajšnje tradicionalno gostoljubnost in res naju vzame v svoje varstvo šolski učitelj, čigar končna postaja je ista kot najina, Ardebil. Čaka naju nočna vožnja. Na številnih kontrolnih točkah vstopajo policisti, pregledujejo dokumente in včasih tudi prtljago. Vidi se, da se ljudje bojijo tistih v civilu. Toda turistom se dostikrat marsikaj spregleda. A vseeno je spanje raztrgano.

PUSTOLOVSKO POTOVANJE

Avtobus bo krenil z enurno zamudo, ker ima pokvarjen motor. Po asfaltu razprostem zemljevid. Zamislil sem si pristopno turo in bi sedaj pri domačinu rad preveril čase. »Ardebil, Sareyn — minibus.« Nato s prsti nakažem hojo: »Sareyn—Kuh e Sabalan. Čen saat?« (koliko ur?) Odkimava, odkimava. »Ardebil,« pokaže. A njegov prst potuje drugje, po drugi cesti na drugi strani gore. Nato nenadoma zapusti cesto, sledi potoku in se zaustavi. »Kotorsui, minibus.«

Nič mi ni jasno. Tam, kamor kaže njegov prst, ni na zemljevidu ničesar. Še enkrat mu po-

kažem svojo pot. Ne strinja se: »Ardebil, Kotor-sui — minibus!«

Ob sedmih zvečer se zložimo v avtobus. Sprevodnik se seveda spomni na lahek zaslužek. »Ali Baba...« ponavlja, ko vrže nahrbtnika v trebuh avtobusa. »Ali Baba...« mi s prsti tleska pred očmi. Za mano se nekdo spomni primernejše besede: »Bakšiš!« To je izredno redka beseda v Iranu, toda ta si je odrezal kar velik kos. In potem z Robijem besna opazujeva, kako si med sabo delijo najin denar.

Petstodevetdeset kilometrov, ena počena guma, menjava voznikov sredi vožnje, kolikor-krat je le mogoče prehitovanje v škarje in niti trenutek spanca. Po enajstih urah vožnje se nekaj pred šesto uro zjutraj, a še zmeraj v trdi temi, izkrcamo. Postajališče minibusov je seveda na drugem koncu mesta. Med hojo oba sanjava o litrskih količinah čaja ali vsaj kave in občudujeva prodajalce, ki svoje trgovinice odpirajo ob tej zgodnji uri. Mleko, med in skuta za zajtrk nama povrnejo moči. Počasi se dani. Zapustiva prodajalno in tedaj Robi vrže: »Se mi je le prav zdelo, da nisem videl nobenih zvezd.« Pogledam v nebo — oblaki. Ojoj, kot da me je nekdo klofnil. Z očmi jih preiskujeva: nizki so, nizki, a tu in tam, vsaj zdi se nama, se trgajo. Mogoče bo vrh le gledal ven.

Približujeva se postajališču, nekdo naju zagleda, otovorjena z nahrbtnikoma, in že se zasliši: »Kotorsui! Kotorsui!...« Konkurenca je kar dobra stvar. Pred odhodom doživiva še klasični dialog med šefom in voznikom. Nekaj kričanja, rahla zariplost obraza, hupa, hupa, potniki pa ponižno posedemo na sedeže. Čim krenemo, Robi že kinka. Srečnež. Gledam v smer, kjer slutim vrh, gledam na drugo stran, kjer naj bi bilo sonce, pa ni nikjer ničesar. Nenadoma pa se vetrovi poi-grajo z oblaki in skozi sivkast okvir se prikaže modro nebo in vrh, ves v soncu. Srce mi zaigra od veselja, a v istem hipu otrpnem.

KJE JE PLANINSKA KOČA?

Robi je še vedno v stanju odsotnosti. Stresem ga, oči se mu nalahno odprejo. »Robi, gori je sneg!« Ne dojemam, odplava nazaj na lepše. Naslonim se na naslonjalo, utrujen sem, razočaran. Na nogah imam poletne tenisne, edino obutev. Bolj od daleč priplava do mene misel, da v nahrbtniku ni niti črke 'r' od rokavic.

Minibus zapusti glavno cesto, kmalu nato tudi asfalt. Počasi žre kilometre in rine vse višje in višje. Gorovje je moralo nekdam izbruhati tone in tone kamenja in lave. Včasih imam občutek, da se vozimo po pepelu in žlindri. Zavije nas gosta megla, nato pa sonce vse močnejše grize skozi njo in nas končno objame v vsem sijaju. Pred nami se prikaže čudovita pokrajina zelenih dolinic in hribočkov, tu pa tam je kaka njivica z več

kamni kot zemlje, vsepovsod so tropi ovac, nad vsem pa kraljuje bela kraljica Sabalan. Pokrajina je v resnici atelje kiparjev — vetra in vode. Ta dva umetnika se izživljata nad mehko kamenino in ustvarjata najrazličnejše miniaturre.

Vasica Kotor-sui se skriva med grebenčkoma na višini dva tisoč, dva tisoč petsto metrov. Je nekakšno trgovsko postajališče. Sem prinašajo nomadske družine svoje pridelke, predvsem volno in sir, pa tudi med, v zameno pa dobijo stvari, ki jih potrebujejo. Nekaj trgovinic je tam, založenih z vsakovrstno šaro, nekaj hišk in seveda majhna vojašnica.

Ko zapustimo vozilo, udari v nos oster vonj po žveplu. Nekje v notranjosti zemlje še vedno buči in brbota, a na srečo je dovoljeno samo vodi, da privre na dan in prinese s seboj nekaj ukradene toplote in mineralov. V okolici Sabalana je kar lepo število toplih vrelov, ki so večinoma že urejeni v kopaljšča. Temperatura je v nekaterih bazenih tudi do devetdeset stopinj. Začuden pa sem slišal, da je izza zaves prihajal tudi otroški in ženski vrišč in smeh, kar pomeni, da dovolijo kopanje tudi nežnemu spolu. Do sedaj sem samo enkrat, in še to samo s pomočjo teleobjektiva, ujel par v Kaspijskem morju, fanta in dekle. Seveda je bila ona tudi tedaj zavita do vratu v oblčila in z mokro ruto na glavi.

Rada bi ugotovila, kje je baraka, planinska kočica na gori, na katero sva namenjena. Z rokami narišem hišo, zmignem z rameni in pokažem proti vrhu. Takoj dobiva svojega angela varuha s črnimi skodranimi lasmi, brčicami in premetenimi očmi. »Droblin!« z rokami nakaže daljnogled. Tega nimam, imam pa dvestodesetmilimetrski objektiv. Nastavim ga na fotoaparatus in že hitiva na vzpetino. Oni kočico takoj zagleda, kaže z roko v zasneženo ostenje in

Pred očmi se prikaže jezerce, stojim pred belim biserom



kriči na uho: »Paraha!« — Če te nekdo ne razume, te verjetno ne sliši. Zatorej govori glasneje (kriči) in razumevanje bo prišlo samo po sebi! Zdrava logika, ki pa je nekoliko boleča za moje uho. Tam, kamor kaže njegova roka, se mojim očem, žal, prikažejo samo nepravilne črne pike v snegu. Robi je medtem že skiciral goro. Prinese mi beležko, ki je rahla katastrofa, toda naj mu bo, saj je to njegova prva taka mojstrovina. S hitrimi črtami potegnem glavne značilne grebene in vse skupaj pokažem črnolascu. Vedel sem, da je dobrotu ljudi neprecenljiva: da bi le zagledal to čudo, mi na skiciraniše velik trikotnik in pod njim z lepimi perzijskimi črkami z desne proti levi napiše, kar pač napiše. Tistih čudnih krivulj mi nikoli ni uspelo dešifrirati.

PLANINA POD GORO

Čas je, da kreneva. Midva in dodatnih triindvajset kil. Cesta, ta rana v naravi, sledi tisočletnim zahtevam pastirjev, ki so gnali svojo čredo na zelene pašnike visokogorja. Tujek je, vendar je vraščena v naravo. Včasih se zvije kot kača, drugič spet sledi premici neznanega arhitekta. Poleg nje so tu in tam posejani šotori nomadov. Toda kakor je cesta postala last gore, so tudi ti ljudje postali njeni podložniki. Kradoma jih opazujeva: žene v živopisanih oblačilih perejo volno v potoku, kuhajo v velikih aluminijastih lončih, pečejo kruh na razbeljenih kamnih, malčki se podijo za drobnico, pòjejo in poslušajo pripoved starcev o skrivnostih ljudstva, možje preštevajo ovce, merijo težo ali pa se odpravljajo v nižine po opravkih. Pri njih čas poteka drugače. Ko jih narava prisili, ponižno pospravijo svojo hišo iz kože in se v majhni procesiji preselijo na druge, njim znane poljane.

Sonce požgečka meglo, ta se zasmeji in naju pogoltno, zakrije nama cilj in orientacijsko točko. Prideva do križišča — kam sedaj? Obe cesti, leva in desna, se zdita dobri. Zavijeva na levo, toda ščepec dvoma ostane. V sivini se narišeta šotori. »Preverit grem,« rečem Robiju. Zalotim samo tri ženske in mularijo; dve se takoj pokrijeta z rutami in skrijeta pogled, tretja pa me zvedavo opazuje. Za pogovor bi rajši imel moške, toda vseeno poskusim. Vzdignem levo in desno roko: »Sabalan?« Vse tri oživijo in kažejo na mojo desno, tudi tisti dve, ki sta se 'skrilili'. Ko se vračam do Robija, dobim spremitvo treh čebljajočih otrok. Njihova koža na obrazu je kakor usnje, ustrojena od vetra in sonca. Najstarejši, kakih deset let jih kaže, se že obnaša kot glava družine. Ko mi mlajši brez moje vednosti šari po žepih nahrbtnika, mu prisoli tako zaušnico, da še mene zaboli. Vsi trije se nato vrnejo pod zaščito ženskih kril, midva pa na drugo cesto.

Bližje ostenja sva že. Veter se zabija v strmino, se nato obrne in se tepe z meglo. Počasi naju spet obsije sonce. Kje neki je ta bajta? Črne gmote se izkažejo za balvane, okna se pod drugačnim kotom spremene v led. Končno mi kolega zakliče: »Vidim jo!« Ah, ta najina rešitev! Pod vzhodnim grebenom tik pod snežno mejo se dva stolpča ostro zarišeta v modro ozadje neba. Pravzaprav sta na ploščadi dve bajtici, ena je starejšega videza. »Ahoj, is anybody here?« Odgovori nama veter s svojim zavijanjem. Druga za drugimi odpirava vrata. Kot kaže, sva prišla v deželo duhov. Veliko sobano imajo najverjetneje za jedilnico, štiri manjše pa za kakšno party ali kaj podobnega. Izbereva si najlepšo, edino, ki ne deluje tako prazno. Na steni sta obešeni molilni zastavi, po tleh je razprostrt karton. Močna kovinska vrata in zapah na njih nama vzbujata varnost pred nezaželenimi gosti. Toda duhovi baje hodijo tudi skozi stene...

V POLETNI OPREMI NA ZIMSKO GORO

Sonce se poslovi, počasi se vrneva v 'najino' sobico. Svetlobo kradeva sveči in gorilniku, ki hkrati še greje večerjo: pristno domačo iransko juho iz vrečke. Za kakšne debate, polne modrosti in mistike, ki se ponavadi razvijejo v takem okolju, je utrujenost prevelika. Toda kako jutri? Na vrh bova poskusila priti po grebenu, to je jasno.

Ponoči se temperatura spusti krepko pod tališče. Sneg, ki ga čez dan zmehta sonce, se pošteno strdi. Trd sneg in led pa nista najbolj naravni podlagi za teniske. Torej je dobro počakati, da sonce načne trdoto. Toda če bi čakala predolgo, se bodo pripodile megle iz doline. Sprehod v megli na neznanem grebenu, po možnosti v snegu, brez pravih orientacijskih pripomočkov pa me presneto malo mika.

Do vrha je baje štiri ure hoje. Okoli pol osme sonce vzide. Tedaj je sicer najbolj hladno, toda če kreneva kake pol ure pozneje, bo sonce ravno dovolj zmehtalo sneg na vršni strmini. Noga se ne bo niti preveč niti premalo udirala. Po grebenu ne bo težav, dokaj položen je in nametan s skalami. Toda zadnja, neprekinjena, kar strmo se dvigajoča belina me rahlo skrbi.

S temi vprašanji sem se sklenil ukvarjati jaz; Robi se je namreč šele lani prvič s cepinom drčal po Julijskih strminah. Bolj kot nekakšen brezupen izhod v sili med opremo vtaknem dve šotorski aluminijasti palici in štiri kline, čeprav mi še ni čisto jasno, kaj storiti, ko prideva do ledu. Če bo to tisti pravi, debeli, ki rahlo pomodri, ko s cepinom udariš vanj, potem, hm, potem bom Robija kar obrnil. Ne zaupam preveč njegovi hoji. Za sebe pa vem, saj pravijo, da svet pripada norim: eno palico bom zvil v črko 'L' in ročaje



Še zadnji pogled na Sabalan

Foto: Izidor Tasič

ovil z vrvo ali pa bom s klini v rokah (dva pa si bom zavezal na čevlje) sekal stope in se po vseh štirih počasi premikal naprej.

Topla juha prijetno ogreje želodec. Nase oblečem vse, kar imam, noge potisnem v nahrbtnik, na koncu pa se zamotam še v poletno spalno vrečo. Sveča dogori. »Lahko noč!« V odgovor zaslišim momljanje in nato padam...

21. septembra 1992 se prebudim v noč. Posvetim na kazalce — pol šestih je. Šele sedaj se zavem tišine. Absolutni nič moti le bobnenje srca in šumenje krvi po žilah v bližini bobničev. Robi se pretegne. »Skuhaš kavo?« ga sunem.

Brbotanje gorilnika in dišeči vonj kave opravita svoje. Razmišljam, na kateri višini je koča. Nekje med tri pa pol in štirimi tisočaki mora ležati. Ko bi imel boljšo karto!

Najprej vse pomečem iz nahrbtnika, nato pristanejo v njem vse krpe, ki niso trenutno na meni. Poleg se znajdetata še čutara in fotoaparat. Največji problem je še vedno obutev. Potem ko je blago enkrat mokro, mora potegniti samo še hladen veter, pa smo tam, kjer ni muh, to se pravi nog. Sicer pride po tem bolečina, blazna bolečina, ki pomeni oživiljanje. Toda kaj, če bolečine ni? Če ostane samo belina, ki se počasi spreminja v črnino, in prsti so, nato pa nož in prstov ni, zopet nož, in ni več pete... »Ko bi imela kako mast, da bi impregnirala tenisne,« zatarnam.

»Saj jo imava!« Pogledam ga rahlo postrani in pričakujem nadaljevanje. »Imava mast za rane!« Prmejdunej, ideja!

Rdeči odtenki zarje napovedujejo prebujanje sonca. Hladno je, včerajšnja mlakuža se je spremenila v tricentimetrsko ledeno ploščo. Najsrečnejši trenutki so tedaj, ko stojim sam, kot se mi zdi, nad morjem megle. Pod sabo

skriva vse skrutitve, ki jih je storil človek. Zakrije mi vse bolečine in težave, ki so mi obremenile dušo. Tu smo samo jaz, veter, zvezdnato nebo in prvi sončni žarkji, ki se igrajo z mojimi očmi. Odpuščeni so mi grehi, pozabljene so spletke, ostaja le veselje in sreča. In samota, kraljevska samota...

HOJA NA VRH GORE

Nekdo me pokliče. No, sam ravno nisem. Nahrbtnika sta pripravljena, toda na tleh je še zajeten kup raznovrstne šare. Bolje, da jo skrijeva. Pastirji so previsoko, vejo, kaj nameravava, brez težav se kateri zapodi s konjem do tod in si 'sposodi' kako malenkost. Dom je daleč in vsaka drobtinica je lahko pomembna. Šotor nama služi za vrečo.

Ura je pol devetih, ko zadenem vrečo na rame. Robi, okrašen z dvema nahrbtnikoma, zapahne vrata in kreneva. Po dobrih petdesetih metrih, ko se pot narahlo vzdigne, pa mi zmanjka sape in teža me položi na tla. S skupnimi močmi potem vrečo preneseva do bližnje jame in jo rahlo zakrijeva s kamni.

Sedaj je lažje. Z lahkim nahrbtnikom kar poskakujem. Sledi vodijo na levo, na melišče z drobnimi okroglimi kamenčki. Hoja po takem z najinimi podplati bi bila Sizifovo delo: dva koraka navzgor, en korak zdrsa navzdol. Raje se držim desno, po skalah gre hitreje. Skačem, prestopam, sem v elementu. Vsake toliko časa počakam, da me Robi dohiti, nato pa odbrzim naprej. »Višina me daje,« mi razloži. Šele pozneje opazim, na kakšen način ga daje: z nogami tolče v podlago, kot da bi na nogah imel dereze in bi hodil po ledu, z rokami pa nervozno išče oprimke. Višina je tukaj — strah. »Ne hodi tako, energijo izgubljaš!« ga opozorim. Ne pomaga, giba se še naprej živčni. »Hodi mehko!« nekajkrat ukazovalno zakričim. Gibi

se počasi umirjajo, postajajo enostavnejši, a učinkoviti.

Morava biti kar zanimivi pojavi: na nogi dvoje tenkih poletnih nogavic, na njih je natakljena polivinilasta vreča, vse skupaj pa je v mastni, po ribah smrdeči teniski. Uniformo sestavljajo še črne mudžahedinske hlače, 'džeki' in bunda brez rokavov. Ne vem, kaj me je doma prišlo, da sem v nahrbtnik pred odhodom vrgele stara varilna očala, to neumnost pa sedaj z veseljem nataknem na nos.

Z ritmom sva se ujela, enakomerno sopihava po vse globljem snegu. Predira se ravno toliko, kot sem si želel. Toplo je. Kadar je le možno, si z obutve otresem mokre kaplje. Približujeva se zadnjemu odstavku rame, ki je bil viden iz kočice. Bela strmina je v resnici kar nevarna. Nenadoma se z leve prikaže pot, široka, zgažena, prava avtocesta. Nanjo sem čisto pozabil. Strmini se ogne v velikem loku. — Vse naprej je igračka, ko slediva gazi. Na vsakem večjem balvanu je oljnati napis. Zanima me, kaj piše: je tudi to le barbarsko izživljanje s podpisi in datumi ali pa so to verzi iz korana, svete knjige muslimanov? Verjetno oboje.

Pot pripelje na planoto. V desetmetrsko črno skalo so navrtani specialčki. Pot se nadaljuje mimo dveh tabel, na katerih je znak iranskega planinskega društva. Seveda so poleg zopet neke nerazumljive čačke. Veter je vse močnejši. Pred očmi se prikaže jezerce, stojim pred belim biserom.

Na obeh straneh jezera, ujetega v leden oklep, se strmo vzpenjata bregova, ki usmerjata ozek curek vetra prek gladine od enega prehoda k drugemu. Veter naju biča po obrazu, zato stečeva v rahlo zavetje. Nase oblačim vse, kar imam. Na vrsti je fotoaparatus. Sprožilec veselo poje. Zapodiva se na najvišjo vzpetino. Na vrhu sva!

SESTOP PO OBLAČNIH POBOČJIH

Obzorje je rahlo motno, sonce se kopa med ovčicami. Lep prizor, vendar napoveduje slabo vreme. Izza sten se pripodi kumulus, visoko brizgne proti nebu. To pomeni znak za umik.

Vračava se po isti poti. Zmagoslavja ni, je le beg pred meglo, ki je že zaprla nebo. Z nama se igra kot mačka z mišjo. Ujame naju, objame v svoj prijem, izpusti, da pohitiva naprej po poti, pa zopet hop po nama. A paraha, kočica, je vse bližje. In tu kot da je magična meja, preko katere megla ne more, tu se zopet pokaže sonce. Šotor — vreča je zopet na mojem hrbtu. Počasi, kot v transu, se približujeva vhodu. Čas imava, nobenih želja ni več za danes, nobenega hitenja.

Vrata so priprta, nekdo je bil notri. Izginili sta dve skodelici, ki se zaradi umazanije nista pridružili ropotiji v vreči. Zjutraj sva topila sneg za čaj, spiranje usedlin kave naj bi prišlo na vrsto zvečer. Dobre volje nama to ne vzame, večjo

posodo še imava, sva pač plačala davek za vrh. — Med taljenjem snega se malo potepam naokoli. Koliko umazanije, koliko konzerv leži vsepovsod!

Ponoči ne morem spati. Stopim v veter. V daljavi, v majhni kopici oblakov, se nemo bliska. Fantastičen prizor, ognjemet narave. Kljub močnemu vetru postavim fotoaparatus na skalo in pritisnem na sprožilec. Upam, da bo kaj uspelo.

Megla se 22. septembra že v jutranjih urah zaganja proti nebu. Počasi se pripravljava na odhod. Mudi se sicer ne, toda vseeno bi rada danes prispela vsaj do Ardebila. Cesta nama je sedaj znana. Hitro naju začne zagrinjati sivina. Še zadnji pogled na Sabalan. Pri križišču, ki bi lahko bilo pred dnevi kar rahlo usodno, obstanem kot vkopan: vidim, pa ne morem verjeti. Pogledam natančneje, res je: »Robi, tam so kamele!«

Pravi, da sem bolan ali nekaj takega. Na dan potegnem teleobjektiv, pogledam v zmagoslavno pokažem temu nejevernemu Tomažu: v daljavi se je počasi zibala majhna karavana enogrbnih dolgoglakih kamel.

ŠE KAKŠEN PRAKTIČNI NAPOTEK

Najvišja gora v Iranu je Damovant s 5671 metri. Sledi Sabalan z najvišjo točko 5010 metrov, Alanku kot tretji meri 4850, Kersan (North) 4790 metrov... So v gorski verigi ob Kaspijskem morju in delujejo kot naravna pregrada, potencialna bariera za zračne mase. Tako je na eni strani, ob obali, zmerno vlažno kaspijsko podnebje (v času najinega bivanja v teh krajih so se vrhovi zmeraj skrivali v oblakih), na drugi strani je mediteransko podnebje z obilico padavin v spomladanskem času.

Damovant (5671 m) leži nedaleč od Teherana. Je vulkanskega izvora, pristop na vrh je baje enostaven. Obvezno pa je potrebna zimska oprema (cepini, dereze), tudi v poletnih dneh. V nekaterih trgovinah s športno in planinsko opremo v Teheranu se dobi zemljevid, žal samo v farsčini.

Alanku (4850 m) ima osemsto metrov dolgo navpično steno, v kateri je preplezanih nekaj smeri. V taistih trgovinah sem videl knjigo z opisi in ocenami (?), seveda zopet v farsčini.

Bodoče potepuhe po iranskih vrhovih opozarjam na težave z vizo. Najbližje veleposlaništvo je na Dunaju. Med telefonskim pogovorom so mi razložili, da celoten postopek za turistično vizo traja pet tednov. Dokumentacijo namreč pošljejo v Teheran. Vendar ni to nobeno zagotovilo, da bo prošnja odobrena. Kakšno garantno pismo iz Irana je priporočljivo. Ne vem pa, kakšen je postopek za poslovno vizo. V Ankaru se da priti dokaj hitro do tranzitne vize z veljavnostjo od sedem do deset dni. Toda ko si enkrat v Iranu, se jo dá brez večjih problemov podaljšati.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

PISMA

HENRIK TUMA

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU iz Ljubljane in Založba Devin iz Trsta, posebno pa še **Branko Marušič** so si zadali velikansko nalogo: zbrati in natisniti večji del pisem, ki jih je pisal in v prepisu skrbno hranil **dr. Henrik Tuma**, pomemben slovenski javni delavec zgodnjih let 19. in prvih desetletij 20. stoletja. Več kot 600 strani velikega formata A4 je debela ta knjiga, ki je izšla konec lanskega leta. Kot je napisano v uvodu, so v knjigi upoštevana vsa Tumova pisma ne oziraje se na to, komu so namenjena; izključena so pisma, ki sodijo strogo v dejavnost njegove odvetniške pisarne. Vsa pisma so objavljena v celoti. Izjema so le pisma, ki jih je naslovil družinskim članom. Ta so objavljena v odlomkih, v katerih Tuma govori o javnih problemih, ni pa v njih vesti o strogo družinskih zadevah ter o odnosih Tume s soprogo Marijo.

Pisma Tumovih korespondentov so objavljena v odlomkih, povzetkih ali v celoti. Tako je v knjigi razvrščenih 568 osebnih imen, naslovov organizacij, časnikov in časopisov in drugih. Vsaka izmed teh korespondenčnih enot je opremljena z besedilom, ki na kratko predstavi naslovnika oziroma prejemnika.

Knjiga prinaša skupaj 1153 Tumovih dopisov, prejelo jih je 388 naslovnikov.

V tej množici pisem je tudi precej takih, ki so naslovljena na znane planince in planinske funkcionarje tistega časa, pa tudi na alpiniste in druge, ki so se tako ali drugače ukvarjali s planinstvom. Z dovoljenjem Branka Marušiča, ki je Tumova pisma zbral in uredil knjigo, objavljamo nekaj Tumove planinske korespondence. (Op. ur.)

PODROBNOSTI IZ ŽIVLJENJA

Za Slovenski biografski leksikon je dr. Henrik Tuma na prošnjo **dr. Izidorja Cankarja** sicer izpolnil anketni list, vendar so se mu ti podatki zdeli premalo in je kot opombo popisal še nekatere podrobnosti iz svojega življenja. Med drugim je zapisal nekaj podatkov o svojem planinskem življenju:

»Od l. 1873 odkar sem polezel na Veliki Stol nad Bledom sem turist ter sem prehodil vse slovenske dežele, preplazil severno tirolske, solnograške in avstrijske Alpe, prehodil Ogrsko okoli Blatnega jezera in ruskega Podkarpatja ter del Gališke.



Dr. Henrik Tuma odhaja na nedeljsko turo (26. 5. 1927)

Alpinizem mi je bil vedno edina tolažba v vseh nezgodah, političnih in zasebnih.

Hodil sem vedno sam skozi življenje, opore nisem nikedar iskal, nisem se nikedar podlagal voljam mase, videl daleč naprej in sledil višjim principom. Zase nisem zahteval nikedar, ničesar. To je tragika mojega življenja in moj ponos.«

V uvodu k Tumovim Pismom je med drugim napisano: »Po letu 1924 se Tuma še bolj intenzivno posveča toponomastiki. Deluje tudi v slovenski planinski organizaciji, kar pa v tej knjigi objavljena pisma komaj nakazujejo. Veliko pisem o tem seveda čaka še na objavo tako kot obsežni korespondenčni sklop, ki je nastal s Tumovim dopisovanjem dunajskemu odvetniku **dr. Paulu Kaltenebergerju** o problemih imenoslovja predvsem Julijskih Alp. V knjigi je objavljeno veliko Tumovih pisem, ki so iz časa, ko je na Slovenskem objavljaval planinsko delavsko organizacijo »Prijatelj prirode.«

RAZISKOVANJE IMENOSLOVJA

Dne 5. septembra 1929 je dr. Henrik Tuma pisal v Sv. Lucijo župniku **Jožetu Abramcu**, ki je bil med drugim tudi planinski pisatelj in so ga očitno v gorah zanimalo podobne stvari kot Tumo:

»Velečastiti gospod župnik!

Na Vaš cenjeni list od 2. t. m. sem se obrnil na g. **dr. Fran Ramovša**, univ. profesorja v Ljubljani, radi Vaše interesantne razlage. Babji Zob sem slišal tudi jaz, a ne za glavni vrh, marveč za špičasti vrh pod njim, ravno to bi pokazalo, da je to zob in baba jednako kakor nad Savo

Bohinjko, kjer Babji Zob štrli poleg mogočne stene. Za Babji Zob sem slišal tudi ime Podgrad, dočim so zopet drugi Ložani trdili, da se imenuje Podgrad ves rob vzhodno za Mangrtom. Čudno se mi zdi, da je imenoslovje okoli Mangrta tako negotovo, ker so Ratečani in Ložani za časa, ko sem prvič prišel mednje, bili še popolnoma nepokvarjeni samostojni pastirji. Ložani pasejo prav do roba za Mangrtom, saj so imeli celo na enem vrhu solnice za ovce. Drniči slede skoraj do vrh Mangrta tako, da so gotove ovce prihajale tudi na glavni vrh Mangrta in da kljub temu ni slovenske besede, je pač čudno. Morfološko odgovarja glavni vrh imenu Baba. Ker pa je ime Mangrt docela vdomačeno od vseh strani, je težko, nadomeščati ga, pač pa bi bil za to, da se takozvani Mali Mangrt imenuje Babji Zob. Pozneje enkrat bom skušal razlagati marsikatero nejasno ime in se obrnem za pomoč tudi na filologe, imenoslovje, kolikor je dvomljivo, pa bodo morali vgotoviti konvencionalno turistí.

Srčno hvala za prijazne besede k mojemu delu. Jeseni pa izdam knjigo o razvoju in pomenu alpinizma. Ako mi ostane časa pa potem izdam večjo knjigo o prvi kulturi v naših Alpah, na podlagi slovenskih imen.

S planinskim pozdravom!«

Od leta 1933 do 1935 je dr. Tuma napisal več pisem Turističnemu klubu Skala, kot je naslovil nekatera od teh pisem, medtem ko je na druga napisal Turistovski klub Skala. Dne 2. maja 1933 je Skali napisal: »Pri pregledovanju spisov alpinskih pisateljev v Planinskem vestniku skoraj v vsakem spisu naletim na napačna geografična imena, ki se rabijo po nemških zemljevidih po stari navadi. SPD izdalo je imenoslovje Julijskih Alp, k temu sem na lastne stroške dal natisniti imenoslovni zemljevid Triglavske skupine, od katerega sem daroval Vašemu društvu 1500 izvodov. Na občnem zboru Skale sem pa čul, da je Skala prodala od teh zemljevidov vsega za Din 12.— Iz tega sklepam, da naši plezalci sploh nimajo interesa za domača imena. Po drugi strani leži veliko zemljevidov brez haska. Predlagal bi, da društvo podari vsem članom centralnega društva in jeseniške podružnice po en zemljevid. Tako se razda nekaj čez 300 izvodov, da se doseže enaka raba imen Triglavske skupine. Ob enem pa bi bilo to reklamno delo. Razposlal bi tudi za vse kočje SPD po dva eksemplarja z nalogo, da se po en eksemplar razobesi v zavetišču. S planinskim pozdravom!«

DOPIŠOVANJE Z MIRO MARKO

Dr. Tuma je pisal za številne časnike po Evropi, nekatere pa je opozarjal na dogodke iz svoje ožje domovine, ki so se mu zdeli zanimivi.

Mesečnemu glasilu Bolgarskega turističnega društva Blgarski turist iz Sofije je 6. decembra 1929 pisal: »Prosimo, da prinesete v prvi številki Vašega lista, ki izide, poročilo, da se je dne 1. decembra 1929 ustanovila v Ljubljani podružnica Turistično društvo Prijatelji prirode, ki ima centralo v Sarajevu in različne podružnice v Jugoslaviji. Najpoglavitejši cilj društva je, da privabi delavce na nedelje in praznike iz obratov v pristo prirodo ter potom izletov, predavanj in knjižnic vzgaja delavce za spoznavanje in ljubezen do prirode. Podružnica, ki je za slovenski turizem in zlasti za slovensko delavstvo precejšnjega pomena, računa na tovariško sodelovanje Blgarskog turističeskog družestva.«

Vsaj od leta 1929 do 1933 si je dr. Tuma kar precej dopisoval z alpinistko **Miro Marko Debelak-Deržaj**. Dne 20. avgusta 1929 ji je pisal:

»Velecenjena gospa Marko Pibernikova, sedaj na letovišču Krško.

G. **Roman Szalay** Vas je iskal v Ljubljani zaman. Šel bi Vam rad na roko pri vaši pravdi proti **Gšpanu** s tem, da pridobi izvedeniško mnenje Ö. Alpenkluba.

Ob enem mi je sporočil, da se Österr. Alpenklub živo zanima za Vas. Sprejel bi Vas brezplačno v klub in Vam preskrbel stipendijo, da bi posetila Severne in Centralne Alpe, seveda, v družbi odličnih nemških alpinistov. Nemški alpski klub rabi v to svrhu Vaše kratko življenjsko poročilo, rojstni dan, kako vzgojo imate, kakšni so bili stariši, kje je družina in enako. Navesti bi imela tudi, zakaj živite ločeno od moža, pač iz ljubezni do alpinizma. Poleg tega bi na kratko imela navesti vse dosedaj izvedene ture, lažje in težje ter posebej prvenstvene ture in one, ki ste jih izvedla sama.

Vaš članek sem pregledal ter poslal Pl. Vestniku v tisk. Dodal sem lepo sliko Mangrtske skupine artističnega ateljeja **A. Brisighelli** Udine. Zahteval sem od redakcije, da sliko prinese. Prosim, da mi v najkrajšem času sporočite svoje mnenje, oziroma pošljete podatke, katere zahteva Ö. Alpen Klub.

Z odličnim spoštovanjem!«

Dne 1. septembra 1932 ji je pisal: »V imenu S. P. D. Vas vabim, da mi preskrbite Vašo sliko (fotografijo) in sliko g. **Eda Deržaj-a**, ki so društvu potrebna za Alpino razstavo na Velesejmu. Razstavljenе bodo namreč slike vseh slovenskih odličnejših plezalcev in Vi seveda ne smete manjkati. Ker je otvoritev že v soboto, prosim, da pošljete sliko čimprej.

S planinskim pozdravom!«

Komaj dober mesec pozneje, 7. oktobra istega leta 1932, ji je spet pisal:

»Velecenjena gospa Marko Debeljakova, pri g. Deržaj E., Ljubljana, Studentovska ul. 11.

V imenu literarnega odseka SPD in prav iskre-



Družina dr. Henrika Tume v Gorici okoli leta 1920; ob njem in soprogi so od leve na desno sinovi Zoran, Branimir, Jaroslav, Ivan, Ostoja in Boris, v sredini je hčerka Ana

no v svojem lastnem Vas vabim, da sprejmete naše povabilo za predavanje. Kakor Vam je znano, SPD priredi skupno s T. K. Skalo vsak mesec predavanje tako, da prično meseca oktobra SPD, novembra Skala in tako naprej.

Prosim Vas, da prevzamete predavanje tekom decembra t. l. Temo izberite sama ter sporočite na moj naslov.

Predavanja se bodo vršila v Delavski zbornici zvečer ob 8. uri. Dan se pravočasno določi sporazumno z Vami.

Literarni odsek SPD je s pravim veseljem vzel na znanje, da smemo upati, da prevzamete za letošnjo sezono eno predavanje. Ako imate za predavanja stroškov ali reflektirate na odškodnino, prosim, da mi to sporočite.

Z odličnim spoštovanjem in planinskim pozdravom!«

POVEZAVE S ČEŠKOSLOVAŠKO

Med letoma 1910 in 1930 si je dr. Henrik Tuma precej dopisoval z **Viktorjem Dvorskim**, profesorjem geografije na praški univerzi, ki je sodeloval tudi v odboru Češke podružnice SPD, redno obiskoval slovenske gore in o njih veliko pisal. Iz Gorice mu je dr. Tuma 6. aprila 1910 pisal:

»Velecenjeni g. doktor!

Pošiljam Vam v prilogi kratek načrt tur, ki se dajo delati iz Gorice, deloma zaradi krasnega razgleda, deloma pa za spoznanje goriške dežele. Krasne razgledne točke so: Sv. Gora, Sv. Valentin, Krminka gora, Trstelj, Korada-Sv. Gendra, in vsi jako lahko pristopni, brez turistovske oprave in skoro brez provijanta. Nekaj

seboj vzeti bi bilo treba na: Sv. Valentin ali na Trstelj. Sicer so pa itak kratke ture.

Krasna in hvaležna tura je Kucelj, priporočljiv pa proti jeseni ali zgodaj v spomladi, ker je sicer silno razpostavljen solncu. Zaradi tega se nasvetuje prenočevati v Črničah. Ako treba, vodnik **Anton Leban**, lovski čuvaj v Črničah.

Iz Gorice bi se dalo ture napraviti tudi na Nanos in Goljake, vendar je tura na Goljake iz Ajdovščine in ste se najbrž obrnili že na znanega turista učitelja **Edmunda Čibeja** na Otlici pri Ajdovščini. Tura na Nanos pa se dela najboljše iz Postojne ali pa iz Trsta od postaje Divača.

Vsekakor bi bilo priporočati tudi turo na Gradež, dasi ni na slovenskem ozemlju, kjer je edino kopališče pristopno tudi Slovanom in kjer se zbira vsako leto precejšnje število čeških gostov. Tako menda dobite drugod podatke za obisk Ogleja, Tržiča, Terme Romane.

Tura na kranjski Snežnik spada v obsežje Kranjske ali pa se dela iz Reke. Izlet v Vilenice v Divači in v reške jame (Škocjanske jame) se dela navadno iz Trsta. Lep izlet iz Trsta je čez Hernelje na Artviže in na Sv. Socerb nazaj skozi Dolino, Boršt, Ricmanje. Učka gora navadno iz Reke, ali pa iz Trsta — postaja Lupoglava. Iz Trsta jako lepa in hvaležna tura na Slavnik, tudi od postaje Lupoglava. Postojna, postojnska jama in Lueška jama (Predjama) ne spadajo v naš delokrog, Vas pa izrecno spominjam na to.

Ako bi želeli kakega pojasnila, je Vam na razpolago, menda pa Vam bo služilo tudi dovolj. Prosim Vas, da mi pošljete poslanske spise, kadar se jih poslužite, nazaj, kakor sem Vas že enkrat prosil.

S planinskim pozdravom!«

Precej let pozneje, 18. septembra 1925, mu je dr. Tuma pisal:

»Veledenjeni gospod doktor!«

Čital sem v Narodnih Listih, da se namerava ustanoviti zvezo alpinističnih društev. Pravega programa sicer nisem mogel razločiti, a ideja na združenje sama mi je še simpatična. Seveda želim, da bi zveza ne bila le turistična, ampak, da bi tudi organizirala znanstveno delo pred vsem toponomastiko gor, rek in pokrajin, v zvezi z zemljepisom, rastlinstvom in živalstvom ter planinskim gospodarstvom. Omenjam, da imam gradivo za toponomastični zemljevid Julijskih Alp, katero sem nabral tekom 30 let svoje alpinistike in to gradivo mi leži mrtvo, ker ni zavoda, ki bi prevzel izdajo.

Sporredba alpinske toponomastike zone češkega, slovaškega, poljskega, maloruskega, romunskega, srbskega in bulgarskega gorovja bi sploh utegnila postaviti prazgodovino Slovanov na docela drugo stališče. Temeljne forme besedi slovenskih Alp kažejo same že skoro z gotovostjo na avtohtonstvo Slovencev na ozemlju južnih Alp. Razumem, da je prevrat po veliki vojni moral biti sprva separatističen, a vsaj v znanstvenem svetu bi moralo začetni prodirati nekoliko bolj univerzalno raziranje.

S planinskim pozdravom!«

PRISPEVKI ZA ČASOPISE

Časniku Jutro je dr. Tuma 16. avgusta 1929 poslal naslednji dopis:

»Prosim, da pod naslovom 'Turistika' priobčite sledečo vest:

'Meseca julija izvršila sta znana turista Marko Pibernik-ova in Edo Deržaj težko turo čez Gamsov Rob in vzhodni del severne stene Mangarta. Turo so odlični nemški alpinisti poizkušali izvesti zaman ter jo je dr. Kugy

izrekel kot neizvedljivo. Letos pa je stena padla ter sta to, eno najtežjih tur v Julijskih Alpah, izvršila slovenska alpinista.

Od 9. do 13. avgusta t. l. pa sta zmagala severno steno Triglava in sicer srednji steber, ki vrhuje v točki 2464 m, Skalaša **Pavla Jesih-ova** in **Milan Gostiša**. Prenočevala sta štiri noči v skalah, prestala dvakrat vihar docela razpostavljena ter sta čila in zdrava izvršila to, menda do sedaj najtežjo turo v naših Alpah. Tudi ta pristop so najodličnejši nemški alpinisti poizkušali zaman, šele našim plezalcem se je posrečil prvi pristop.

Srednja triglavska stena ima sedaj tri smeri: Slovensko vzhodno, prvič izvedel dr. Henrik Tuma, srednjo Nemško v različnih variantah, prvič **Domenigg** izvedel in dr., in tretjo, Skalaško smer, katero sta izvedla Jesih-ova in Gostiša.

Obe dve turi zahtevata občudovanja vredno spretnost, moč in energijo. Ako zahteva triglavska tura izredno moč, zahteva eksponirana mangartska stena izredno tehniko ravnotežja. Tako naša mladina tekmuje uspešno z najodličnejšimi alpinisti prvih kulturnih narodov. Zahvaljujé se z odličnim spoštovanjem!«

»IZKLUČNO SLOVENSKA IMENA«

Z **Matijem Murkom**, slavistom, literarnim zgodovinarjem in etnologom, se je dr. Henrik Tuma seznanil med študijem na Dunaju, od leta 1905 dalje pa sta si redno dopisovala. Dne 27. oktobra 1933 mu je dr. Tuma poslal daljše pismo, v katerem med drugim piše:

»Dragi prijatelj!

Svoj čas sem Ti poslal nomenklaturo Julijskih Alp, uverjen, da poskrbiš za kratko recenzijo v Slaviji. Nočem se hvaliti, vendar s samozavest-

Amazonski jeti

Himalajskega jetija se človeku še ni posrečilo fotografirati, kaj šele ujeti, čeprav so ga menda mnogi videli, še več pa jih je v snegu opazilo njegove sledi. Amazonski Indijanci pa imajo svojega pragozdnega človeka; imenujejo ga mappinguari in dolgo časa so resnejši znanstveniki menili, da gre bolj za mitološko pravljico živalico, ki straši nevedne Indijance v amazonskih džunglah.

Zdaj pa naj bi tej uganki naredili konec. V neprehodne pragozdove brazilske zvezne države Acra (gre za neprehodno območje blizu tromeje med Brazilijo, Perujem in Bolivijo) se je namreč odpravila številna znanstvena ekspedicija Zgodovinskega muzeja iz mesta Belem, ki jo zvečine sestavljajo ameriški strokovnjaki, vodi pa **David Oren**. »Tokrat bomo ugotovili, ali pošast, ki ne da spati Indijancem, res obstaja.

Sam verjamem, da je resnična in da ni bila rojena v indijanski domišljiji. Mappinguari naj bi bil visok kakšna dva metra, tehtal naj bi okoli 250 kilogramov, po pričevanjih amazonskih Indijancev se glasno oglašá in njegov glas nekoliko spominja na človekovo kričanje.«

Mappinguari je dlakava zverina, njegovi podplati morajo biti ogromni, vsaj tako dokazujejo doslej najdene sledi. Velja omeniti še zanimivost, da ima stopala obrnjena narobe. Indijanci pravijo, da mappinguari strašansko smrdi in da iz »ust«, ki naj bi jih imel sredi trebuha, izpušča smrdeče pline, če se znajde v nevarnosti.

Orenova odprava bo v pragozdu najmanj mesec dni. Za izvidnike so najeli nekaj ducatov Indijancev iz različnih plemen, s seboj imajo puške z narkotičnimi naboji, saj nameravajo mappinguarija omamiti in ujeti, potem pa ga pokazati svetu, ki vanj ne verjame.

»Ob vrnitvi bomo javnosti pokazali mappinguarija,« pravi David Oren in tudi preostali del

jo trdim, da je moja nomenklatura jako važen literaren pojav za filologe in zgodovinarje. V nomenklaturi sem predelal točno vsa imena naših Alp, nabranih po starih pastirjih in lovcih. Iz nabranega gradiva sledi, da nosijo naše gore izključno slovenska imena, nemška in laška nastopajo že pozno v zgodovini. Pa še več. Naša stara gorska imena se nahajajo daleč na zahod med Furlani, med Tirolskimi Ladinci, prej tudi na Milanskem in Piemontu, v Bavarskem in Alemanskem dialektu. To je važen faktor, da bi ga naši znanstveniki morali upoštevati. Namesto tega pa previdno molče, pač pa priznavajo da jim je antropogeografija, kamor spada imenoslovje kot veda, tuje poprišče. Vem, da težko dobiš referenta za oceno, kajti naši geografi in filologi so bili prekomodni, da bi bili preiskali najbogatejše predele naše zemlje, t. j. Primorsko, Slovensko Benečijo, še manj pa Karnijo, Tirolsko, Engadin i. t. d.

S prijateljskim pozdravom!«

DELEGAT V UIAA

Precej si je dr. Tuma dopisoval z **Josipom Pretnarjem**, ki so ga 16. julija 1931 izvolili za predsednika Slovenskega planinskega društva in je SPD vodil 15 let, 15. novembra istega leta pa tudi za tajnika Zveze planinskih društev Jugoslavije. Dne 14. septembra 1934 je dr. Tuma pisal dolgo pismo Zvezi planinskih društev Jugoslavije in na ovojnici navedel »v roke g. dr. Josipa Pretnarja v Ljubljani«. V njem natančno poroča o 5. kongresu UIAA v Pontresini v Švici 6. in 7. septembra tega leta, na katerem je bilo zastopanih 12 držav s 27 delegati, Zvezo planinskih društev v Jugoslaviji pa je zastopal član Slovenskega planinskega društva dr. Henrik Tuma. Prvi nastop zastopnika Jugoslavije je zbor naj-

živahneje pozdravil, kot je dr. Tuma zapisal v svojem uradnem poročilu.

V pismu dr. Pretnarju pa med drugim piše:

»Vsled naloga Osrednjega odbora sem prevzel precej težko nalogo zastopati Zvezo planinskih društev Jugoslavije na petem kongresu UIAA dne 7. sept. t. l. v Pontresini...

Unija šteje le 10 učinkovitih in 14 pridruženih članov iz 15 držav. Glavne alpinske zveze kakor American Alpin Club, angleški Alpine Club in D. u. Ö. Alpenverein niso člani. Družbe Zjedinenih držav se izgovarjajo na ekonomično krizo. Nemško društvo uveljavlja politične motive, ker smatrajo organizacijo za francosko in italijansko, angleški Club pa okleva. Na kongresu je bilo zastopanih 12 držav in sicer: Italija, Poljska, Čehoslovaška, Ogrska, Švedska, Avstrija, Španija, Belgija, Francija, Holandska, Švica in Jugoslavija, s skupno 27 delegati.

Velebitska obhodnica

V okviru proslave dneva hrvaških planincev na Štirovac na Velebitu so proslavili tudi 25. obletnico Velebitske planinske poti (VPP). Ob tej priložnosti so krstili novo planinsko pot, pač glede na to, da je del trase VPP zdaj zaradi vojne neprehojen. V spomin na nedavno preminulega zanesenjaka in planinskega delavca ter odličnega poznavalca Velebita, planinca iz Gospiča **dr. Anteja Rukavino** je Hrvaška planinska zveza novo planinsko pot odprla pod imenom Velebitska obhodnica.

Del te poti so med 23. in 25. septembrom lani med srečanjem predstavnikov PZS in HPS prehodili tajnik PZS **Janko Pribošič**, podpredsednik **Janko Mirnik**, glavni urednik Planinskega vestnika **Marjan Rztresen** in član uprave odbora PZS **Drago Kozole** v družbi z gostitelji — predsednikom Izvršnega odbora HPS **Darkom Berljakom** ter **Vladimirjem Novakom**, **dipl. inž. Vladimirjem Sorom** in **dr. Antejem Starčevičem**. Na pot so se odpravili pri planinskem domu na Zavižanu (1594 m), se napotili na Premužičevo stezo ter se po njej vzpeli na Gromovca, šli do Rossijevega zavišetca ter prek Rossijevega kuka in Novotnyjevega kuka, se spustili v jamo Varnjača, šli na Crkveno in do planinskega zavišetca na Alanu, kjer so imeli skupno kosilo in počitek, od tod pa so se prek Lomske dulibe vrnili na Zavižan.

Novo odprta planinska pot Velebitska obhodnica (Velebitska zaobilaznica) ima 34 obveznih kontrolnih točk in dve neobvezni. Dokaz za prehojeno pot so žigi v dnevniku ali fotografije s kontrolnih točk. Po obhodu dobi vsak obiskovalec posebno numerirano priznanje. Dnevnik je mogoče kupiti v planinskem domu na Zavižanu na Velebitu in v HPS v Zagrebu.

Začetek Velebitske obhodnice je na prelazu Vratnik nad Senjem, konec pa v Baških Oštarijah. Z Vratnika pelje pot po južnem delu Senjskega bila in Rutjica do Oltarja. Tam je mogoče prenočevati v planinskem zavišetju v zgradbi nad gostilno. Temu sledijo kontrolne točke Svetišče Matere Božje Krasanske, Vučjak, Balinovac (velebitski botanični vrt), Veliki Zavižan, Pivčevac, Mali Rajinac, Lukina jama (ki je s 1390 metri po globini osma kraška jama na svetu), Rossijevo zavišetše, jama Varnjača, Vratarski kuk, Hajdučki kukovi, Veliki Lubenovac, planinska koča Alan, Jablanac (najnižja planinska koča na Hrvaškem), Zavratrica, Zečjak, Veliki Kozjak, Štirovaca, Matijevič brijeg, Radlovac, Budakovo brdo, planinska koča v Ravnem Dabru, Kiza in Baške Oštarije. Neobvezni kontrolni točki sta Pisani kamen na Negovači in planinska koča v Donjem Kosinju.

Planinarjenje mimo vseh teh kontrolnih točk je zdaj popolnoma varno, kajti na tem območju ni vojne. Planinci iz Republike Slovenije so na našem Velebitu seveda vedno dobrodošli.

dr. Ante Starčevič

članov njegove džungelske ekspedicije je enakega mnenja. Celoten podvig financira brazilska vlada, nekaj denarja pa so dali tudi nekateri svetovni časniki in revije.

Po mnenju nekaterih ameriških paleontologov bi lahko bil mapinguari nekakšen orjaški in daljnji sorodnik mravljinčarjev ali nekaj takega. Po besedah amazonskih Indijancev pa naj bi šlo za nevarno kosmato žival, ki je podobna opicam, le da je večja in močnejša, saj kot za šalo lomí drevice, s katerega potem pohrusta sadeže. Mappinguari naj bi bil tako mesojed kot rastlinojed in za človeka nevaren. Svoje žrtve naj bi mappinguari omamil z neko tekočino, ki jo obilno pljuva naokoli, pravijo tisti med Indijanci, ki so imeli z amazonsko pošastjo že opraviti in jim je potem le uspelo pobegniti in odnesti celo kožo. Po bolj ali manj verjetnih pričevanjih je amazonskega mappinguarja v zadnjih devetih letih videlo več kot sto Indijancev.

Vsi predmeti, o katerih se je razpravljalo, so jako važni. Oglasil sem se ponovno skoraj pri vseh predmetih za besedo in vodil diskusijo francosko, italijansko in nemško, kar je posebno ugodno vplivalo na zbor, ki je bil dosedaj vajen le francoske razprave. Posebno hvaležni so mi bili Ladinci, katere sem omenil kot starodavne prebivalce Engadina s polno pravico narodnosti.

Moji dve resoluciji je kongres izjemoma pristopil v razpravo. Prvo resolucijo glede nomenklature in literarnih odsekov se je skoro neizpremenjeno sprejelo, drugo resolucijo glede znižane vožnje je pa kongres sprejel v toliko, da poskusi diplomatičnim potom doseči enotne vozne olajšave in enako pri poslovanju obmejnih organov.«

ŠE ENA NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

SLOVENSKA GORSKA PRAVLJICA

PETER JANEŽIČ, MATJAŽ KMECL

V ljubljanski založbi Mihelač je proti koncu lanskega leta izšla fotografska monografija, ki so jo »zagrešili« planinski fotograf Peter Janežič, pisatelj Matjaž Kmecl in urednik fotografije in oblikovanja Bronislav Fajon, predvsem pa še prvi od te trojice, in ji dali naslov »Slovenska gorska pravljica«. Kot je zapisano pod prvo izmed natančno 200 (skupaj z naslovnico) v tej knjigi objavljenih fotografij slovenskega gorskega sveta v vseh letnih časih in vseh vremenih, »se mogoče sliši naslov te knjige po otroško preprost, toda kdor jo bo prehodil od začetka do konca in ji morda v spominu celo priključil svoja lastna gorska potovanja, bo že spotoma zkljknil iz vsega srca: Da, to je kot pravljica, čeprav je resničnost! To so najlepši trenutki, kolikor jih daje življenje!«

Nekaj zornih kotov, iz katerih je Peter Janežič portretiral svoje gore, dobro poznamo, še več je takih, ki so znani le dobrim ali celo najboljšim poznavalcem tistega predela gorá. Prav tako dobro poznamo nekatera obličja teh portretirancev, še več je zavitih v take nenavadne barve, da jih v njih poznajo le pogostejši obiskovalci naših Alp. Knjiga, ki jo je uredil Jaro Mihelač, natisnila pa tiskarna Delo iz Ljubljane, je zato nekakšna skrinja spominov vsakega gornika, ki bi si želel v neugodnih vremenskih razmerah v svoj dom pričarati drage mu gore.

Matjaž Kmecl, prijatelj izpod macesnov, je na Janežičevo prošnjo za knjigo prispeval nekaj kratkih besedil, od katerih z dovoljenjem avtorja objavljamo prav nič krvav Ljubeznivi zločin v Lemežu. Avtorja fotografij Petra Janežiča pa med drugim predstavljamo tudi s fotografijo na naslovni strani Planinskega vestnika. (Op. ur.)

LJUBEZNIVI ZLOČIN V LEMEŽU

Pred kakšnimi tremi leti je inženir **Ivan Veber** v vršnem pobočju Lemeža odkril Rogato vijolico. Stvar je bila nenavadna, ker ta vijolica sicer raste samo v Pirenejih; še bolj nenavadna je bila zato, ker je v preteklosti z njo povezana

ljubezniva botanična prevarica — eden od prezanosnih rastlinsledcev jo je skrivaj sejalo po Begunjščici, kjer se je vsaj začasno celo »prijela«, tako da jo je kasneje kot senzacionalno najdbo hodil razkazovat svojim kolegom. Da je pri tem šlo za »vrtnarsko« pomoč, se je nekako razvedelo. Danes menda rastlinice, ki se po latinsko imenuje Viola cornuta, na Begunjščici ne najdejo več, zato pa zgodbica botanike navaja k skrajni previdnosti. — Od kod bi se torej vitka, nežna zadevica, ki je za vijolico popolnoma nenavadno visoka, do četrta metra, znašla na tistih nekaj metrih Lemeževih travišč? Kdo jo je tam nasejal? Visoki in krozeči puščavski veter, ki je na Pirenejih posnel seme in ga po naključju odložil nad Krnskimi jezerom natančno tja, kjer je najugodnejše rastišče — rodovitno, mokrotno, sončno? Ali pa je le bil kakšen sejalec; o morebitni tretji možnosti bi se mi, preprosti duši, ne moglo niti sanjati.

Za nebotanika, ki je od malega nor na rože, je seveda najdba sama brez dodatnega ugibanja vredna za pot pod noge. Vsaktera od možnosti nastanitve pirenejske vijolice na Lemežu je po svoje čudovita dogodivščina in o njej pač ne kaže razmišljati na nergaški način. Kritični bodo že poklicni botaniki, recimo prijatelj **Tone Wraber**, ki je na tistem drobnem, nenavadnem rastišču naštel še kakšnih petdeset drugih rastlin in ki je bil ob najdenju menda navdušen in ves zdvojen hrkati.

Ko sta me potem nekega sijajnega podeževnega dne — ves Krm s svojimi Podi, Skutnikom, Batognico in Šmohorjem se je kopal v čisti, bleščeči svetlobi in po nebu so sem in tja plavali beli oblaki — popeljala dve dobri duši tja gor, najditelj Ivan Veber je bil zraven, sem najprej seveda ugotovil, da sam te nenavadne pepelčice ne bi bil našel, če bi jo tudi ob podrobnih opisih in napotilih iskal tristo let. Po starih, polpodrtih vojaških poteh in ovčjih stezah, na kakršnih se tudi ovce še najraje vozijo po zadnjicah, smo se zrinili navzgor. Tik pod grebenom je najditelj naenkrat postal nemiren kot letalo, ki pristaja, pomencal nekaj korakov v stran in gor in dol — in jo pokazal.



Prehodavci (2072 m) z Zelnarico in bivakom na betonski nogi, da ga ne zasuje sneg

Foto: Peter Janežič

Víolo cornuto.

Priznati moram, da se mi tisti hip v glavi in srcu ni začela kakšna slovesna maša, kakor sem jo skrivaj sicer pričakoval. Uboga vijolična revica je na četrtemskih pečljih komaj še držala pokonci ostrožne glavice iznad vsakovrstnega travja, ozko in širokolistnega rastja, ki se je vse navskriž gnetlo okrog nje. Plemenito posebnost je izkazovala samo, če si se sklonil čisto do nje in si zelo od blizu ogledal njen bledikasto vijoličasti cvet z dolgo ukrivljenim čašnim rogljičem zadaj. Nobenega šopka, kot smo jo sicer navajeni od njenih vrtnarsko »obdelanih«
sodnic. Sploh si je bilo treba vzeti čas in dolgo strmeti vanjo. Res pa je, da dolgotrajno ogledovanje naredi iz vsakega cveta čudež. Kar je ob tem zelo motilo, res neznansko motilo, je rogatost v imenu, kot da gre za kaj živalsko robatega in nasilnega: po glavi se sprehajajo zabrisane predstave živali, ki letajo za poštenimi in nedolžnimi ljudmi, da bi jih podrele na tla in po možnosti pomendrale. — V travi pa se z vetričem poigrava vse kaj drugega: tenčenost in nebogljenost. Že barva je otožna, kot pri kakšni žalostni, jetični deklici. Skratka: nobene fanfare se niso ob tem sicer slovesnem srečanju od nikoder oglasile, dogodek je bil tih in skromen.

Čez nekaj časa smo potem stopili še tistih nekaj metrov do vršnega grebena, kjer se prostor strmo in globoko prevezne v Lepeno. Privoščili smo si dolgotrajen »najlepši trenutek«

sleherne ture, odpravljali žejo in lakoto, s pogledi in besedami preiskovali prostorja noter do Lipnika, proti planini Zagreben in proti Zahodnim Julijcem; najditelj nenavadne cvetlice pa je vztrajno lazil naokrog, da bi mogoče le našel še kakšno rogato naselbinico, da bi z njo navsezadnje lahko vsaj malo omilil neverjetnost najdenja: menda velja, da je toliko manj botaničnih surov, kolikor večje je rastišče.

Mene pa je potihem začel gristi očitek: Saj res ni potrebno, da je vsaka nenavadna roža opremljena s takšnimi pomeni, s kakršnimi je po Kugyjevi volji obložena Scabiosa trenta! Ni treba, da vanjo za vsako ceno odslikavamo različne filozofije in pričakovanja ali celo kakšno patetično parado. Saj je dovolj že to, da s svojo ljubo drugačnostjo množi izobilje življenja in lepote tu med nebom in zemljo; da s svojim tihim obstojem dopoveduje skromnost in prijaznost. Ni treba, da je ravno Roža mogota ali Zlatorogov čudežni cvet, Potentilla nitida, ki poganja iz nekdanje Zlatorogove krvi in človeške ošabnosti! Lahko je samo svetel cvetni pozdrav, ki pravi: Res sem majhna, ampak poglej, kaj vse majhnost zmore — tu sem sem prišla preko pol Evrope in mi ni slabo, čeprav sem daleč in sama!

Novodobna evropska kultura nas je navadila, da mora kot spremljava sleherni omembe vredni stvar igrati veliki pihalni orkester vznesene simbolike. **Mencinger** ni bil nikoli na Triglavu in je vendar napisal knjigo o simboličnem hribolaženju skozi življenje, kot da bi imel Triglav v malem prstu; **Kugy** je norel v slutnji nenajdenja — iz njega je napravil eno najbolj odmevnih

poglavij svojih planinskih spisov. Za njim še danes tišči cel kup posnemovalcev in samoočitajoče se lahko pospomnim tudi lastne patetike ob Triglavski neboglasnici, ki jo imam sicer v resnici rad in je zares zame najlepša roža, kar jih imamo v naših skalah.

Popadlo me je torej nekaj trenutkov samoočiščevalnosti na Lemeževem grebenu, ob čemer se je ponudilo še nekaj bolj pritlehnih opozoril: da je tudi Mencinger že zelo zgodaj eno izmed svojih vročeglavih novelnih oseb poslal na ohlajanje v triglavsko pogorje, tam naj bi se mu od naporov muhe razletele iz glave, ali pa da je znamenitemu **Klementu Jugu** bilo visokogorje več kot očitna možnost za filozofske ali celo psihoanalitiške vizite po lastni notranjosti; da o dandanašnjih alpinističnih prepirih, ki so sub specie aeternitatis ali končnosti življenja manj kot vesoljski prah, sploh ne govorimo.

Vsak pač po svoje — v tej iluziji sveta in življenja, ki jo lahko napravimo grdo in zopno le sami in nihče drug. Pirenejska vijolica se je pač odločila živeti tam gori vsej nenavadnosti vkljub, ne glede na to, kdo jo je tam odložil, in tudi ne glede na to, ali jo bo kdo prišel pogledat. Ni ji mar tega, ali bo kdo kdaj iz nje naredil kak simbol ali ne, celo rovarjenje svizcev pod seboj

lepo prenaša, in vso zeleno gnečo okrog sebe tudi. Enostavno — živi. Očitno ji je po svoje dobro, saj vsako leto znova cveti. In vztraja. — Tako je po svoje blagodejno sedeti blizu nje in njene filozofije, ki seveda ni filozofija; in na vso moč čutiti prelepo in premračno uganko vsega živega.

Pripis: Učenci in ljubeznivi profesor Tone Wraber mi je potem ob priložnosti dal posnetek svojega poročila o tej cvetni najdbi: strokovnjaško natančno jo je popisal in jo opremil s potrebno literaturo, izmeril, da je naselebina 1910 metrov visoko v Lemežu in da gre za združbo rjastorjavega šaša. Ni pa se mogel odločiti za razlago, od kod. Ker ima pirenejska vijolica azijske sorodnike, bi po vzoru črnikaste-ga pelina bilo tisto na Lemežu mogoče vmesno naravno rastišče med Azijo in Pireneji. Če pa je nastalo z namerno »pomočjo« človeka, bi lahko do »(komaj verjetne) pojasnitve govorili o dovršenem botaničnem zločinu«, to je takšnem, pri katerem storilec ne pusti za seboj niti prstnih odtisov, kaj šele česa drugega, in ga zato nikoli ne najdejo.

Kakšen ljubeznav zločin! sem vzkliknil, ko sem ta zapis prebral. — Za zločinom ostane kdaj pa kdaj tudi roža, mar ni to lepo?

KRALJEVSKA DOŽIVETJA OKOLI COJZOVE KOČE

ZIMSKI DAN IN ZIMSKA NOČ NA SEDLU

LEON VRHOVŠEK

Avto tiho drsi po cesti od Kranja proti Kamniku. Misli mi od ceste bežijo vstran, tja v gore, ki me v svoji lepoti pozdravljajo in spremljajo. Najvišji vrhovi so še odeti v zimsko odejo. Misli mi letijo nekaj tednov nazaj, ko smo s skupino otrok pohajali po pobočjih Mrzlice. Malo pred Kalom pod Mrzlico se nam je prek travnate in z nizkim smrečjem porasle planote prvič odprl pogled proti zasneženim vrhovom Kamniško-Savinjskih Alp. Ko sem se zazrl proti Grintovcu in Skuti, si nisem mogel predstavljati, da bom že naslednji dan stal na zasneženem najvišjem vrhu Kamniško-Savinjskih Alp.

Grintovec sicer ne spada med zahtevnejše zimske vzpone, pa vendar je vsak zimski vzpon doživetje zase, ki ga sprejemaš drugače kot poletne vzpone.

Tako sva se z Matejem naslednje jutro že navsezgodaj odpravila pod vznožje Grintovca, v Kamniško Bistrico. Tam naju je pozdravil prečudovit sončni vzhod, ko je svetla krogla za nekaj trenutkov tako obsijala s snegom posute gore nad nama, da so zažarele. Nisva izgubljala časa, kar pogumno sva se podala proti

Kokrskemu sedlu. Vmes sva se ustavila še pri Žagani peči, ki si jo je treba pogledati, saj razpoka ponuja videz, kot da je nekdo z ogromno žago prežagal velik balvan na dva dela.

Višje ko sva bila, lepši razgled se nama je ponujal tja proti Brani, Kotličem in Turski gori ter proti Kokrskemu sedlu, ki pa se nama je zdelo še strašansko daleč.

NA GRINTOVCU IN POD NJIM

Ko sva končno prišla na sedlo, je bilo sonce že visoko in je pripekalo z vso močjo. Nataknila sva si dereze in se pričela vzpenjati proti vrhu. Kaj kmalu sva ugotovila, da derez sploh ne bi potrebovala. Vreme je bilo prečudovito. Temu primerno je bilo tudi ozračje in najino razpoloženje: kot da je nekdo z velikim sesalcem posesal vso umazanijo in meglice iz ozračja, zato se nama je ponujal enkratni razgled. Tam daleč nekje nad Ljubljano je iz megle pogledal Krim, pa Kum tam nad Zasavjem, pa tja proti Škofjeloškemu hribovju je segel pogled, pa proti Storžiču in Triglavu in še in še bi lahko našteval. Tako sta tisto nedeljo lepo vreme in krasen razgled zvalila pod Grintovec in nanj za ta letni čas ogromno ljudi.



Koča na sedlu, okoli zasneženi Grintovci

Foto: Leon Vrhovšek

Kmalu pa je Grintovec kljub svoji nezahtevnosti pokazal svoje muhe: njegovega dolgega hrbta nikakor ni hotelo biti konec. Ko sva končno pripihala na vrh, se je vreme, žal, poslabšalo, pooblačilo se je in precej ohladilo glede na temperature nekaj ur prej. Najino razpoloženje pa se je še bolj ohladilo ob pogledu na zasneženo ostenje sosednje Kočne, ki nikakor ni ponujala svojega najprijaznejšega obraza.

Ves trud in hude muke, ki sva jih trpela ob Grintovčevem hrbtu, pa so nama bili poplačani, ko sva se pričela spuščati proti Kokrskemu sedlu: začel se je čisti užitek. Dolgo, a ne preveč strmo Grintovčevo pobočje se je pokazalo kot izredno zanimivo in primerno za ustvarjanje najrazličnejših norčij, kot so hitro drsenje po petah, lahko pa sva tudi po mili volji preizkušala ustavljanje s cepinom.

Kmalu sva bila zopet pri Cojzovi koči na Kokrskem sedlu. Čeprav sva imela še dovolj časa, da se vmeva v dolino, se kar nisva mogla ločiti od čudovite igre svetlobe in oblakov, nazadnje pa sva se odločila, da bova prespala v zimski sobi v Cojzovi koči. Doživetje večera in noči v samotni zimski sobi, ko ti ni treba skrbeti, kam boš položil utrujene kosti, kot je običajno v poletni sezoni, je okronalo celoten dan v doživetje, vredno kraljev.

Ker nisva hotela porabiti cele sveče (in tudi zaradi utrujenosti), sva kmalu zaspala. Morda je k temu prispevala tudi plastenka zlahtnega antigripina, ki je skrivnostno priromala iz Matejevega nahrbtnika.

Jutro naju je zopet pozdravilo v vsej lepoti. Čeprav nerada sva se le odpravila v dolino. Pot navzdol je seveda trajala precej manj kot dan poprej navkreber. K temu, mislim, je precej

prispevala močna želja po steklenici hladnega piva, pa čeprav bi bilo Union. Vendar sva bila v planinskem domu v Kamniški Bistrici prijetno presenečena: dobila sva ledeno hladnega Zlatoroga in kot se za prava Štajerca spodobi, sva ga izpraznila v enem potegu; še danes ne vem, ali zaradi dvodnevnne abstinence ali pa zaradi dehidriranosti. Karkoli je že bilo, doseglo je svoj namen.

OPOJ SAMOTNIH GORSKIH NOČI

To leto sem kar veliko hodil po hribih v zimskem času. Morda zato, ker so takrat vrhovi težje dostopni in zahtevajo več volje in mogoče tudi poguma ter preudarnosti. Zato zavzemajo ti vzponi v naših srcih poseben kotic. Nekateri pa iščemo tudi samoto gorskih vrhov, ki nam jo drugače le redko uspe ukrasti. Tukaj in zdaj se lahko poglobimo v svet narave, ukročene v leden objem zime. V dolgih večerih posedimo s prijatelji v zavetju zimske sobe ali bivaka, rečemo kakšno pametno in se v svet realnosti, kjer vladajo kruti zakoni močnejšega, vrnemo nabiti z novo energijo. Pa tudi gore se nam v zimskem času ponujajo v prelepi obleki in nas za naš trud dosti bogateje poplačajo kot sicer.

Avto se ustavi, doma sem. Prvo vprašanje: »A si lačen?« — Lepo je v hribih, še posebno pozimi, lepo pa se je tudi vrniti v toplo zavetje domačega ognjišča, kjer te domači nestrpnost pričakujejo, te sprašujejo, kako je bilo, ti pa kar ne najdeš besed, ki bi dovolj opisale tvoja doživetja.

Gagern je nekoč zapisal: »Kdor še ni doživel samotnih gorskih noči, viharnih beethovnovskih noči, vročičnih chopinskih, bliskajočih se schumanskih, nevihtnih bachovskih noči, ta še ni ničesar doživel.« Zato je edina beseda, ki ti tisti trenutek pade na misel: »Čudovito!«

ZIMSKA DOŽIVETJA S KRATKIMI SMUČMI NA VISOKIH VRHOVIH

BIG FOOT — VELIKA NOGA, I. DEL

MATJAŽ ČUK

Poskusiti ni greh, pravijo.

Ko se boš ozrl nazaj na zasnežene strmine, te bo osvojilo za vedno.

Smučanje na 63 cm dolgih smučeh? Nemo- goče? Je sploh vredno poskusiti? Doma imam nečakinja v najlepših letih za vse vrste »traparij«. Če mi ne bo šlo, bom te vrste zabavo rade volje prepustil mlajšim.

PRVI POSKUS ALI KOTOVO SEDLO

Nekje visoko gori v poledeneli strmini s težavo navezujeva dereze. Strmina ni huda, toda čevlji in led niso najbolj posrečena kombinacija. Potem gre bolje. Ostri zobci lepo grabijo na trdi podlagi, mraz in veter režeta v obraz... Molče se vzpenjava skupaj z množico smučarjev soncu naproti.

Na vrhu niti ne poskusiva. Počasi sestopava z derezami na nogah. Mimo naju vijugajo smučarji in naju čudno gledajo. Nekje že globoko spodaj poskusiva. Prvi ovinki so negotovi, s težavo loviva ravnotežje. Obupno počasna in nerodna sva. Mimoidoči smučarji se ustavljajo in naju gledajo. Ničče nič ne reče, toda na obrazih se jim vidi, kaj si mislijo. Ne počutiva se najbolje, smučke so naju kar malo razočarale.

Spodaj na ozki stezi prvič občutiva veselje in prednosti krajših centimetrov. Med drevjem leti kot za stavo in mimogrede sva v koči.

VELIKI DRAŠKI VRH

Vršna piramida je ena sama drsalnica. Na ledenemu toboganu spet kraljujejo dereze.

Kakih dvesto metrov pod vrhom poskusiva. Bojan je že po nekaj ovinkih na tleh. Zelo previdno in počasi mi uspe brez padca prepeljati ledenih 50 metrov. Nadaljujem po malo manj trdem snegu in brez nezgode se pripeljem do hude strmine z lepim iztekom pod Studorskim prevalom. Z dolgo prečko poskusim premagati najbolj strmi del. Sredi strmine mi mehkejši sneg vzame spodnjo smučko in že drsim z glavo navzdol po pobočju. Razen strahu na srečo ni nič hujšega. Prvič se zavem, da je ta »hec« lahko tudi nevaren.

Počasi in previdno odvijugava do konca snega nad planino Konjščico.

Le nekaj dni zatem je ledeni tobogan zahteval življenje planinca.

ZADNJI VOGEL

Mrzla noč z nešteto zvezd v zimski sobi na Planini pri jezeru.

Danes imam smuč. Čudovita pot čez na debelo zasnežene grebene Krede, Slatne in Voglove je za nama. Temno modro nebo, sonce in opasti so nama delali družbo na dolgi poti.

Na Vratcih natakneva smuč. Prvič z veseljem in brez skrbi zapeljeva po strmini. Sneg se hitro menja, od zelo dobrega do kratkih ledenih odstavkov. Čudovite sledi ostajajo za nama na deviških belih poljanah.

Zadovoljna sva. Prvič čutiva, da sva se odločila za veliko stvar.

Ko se boš ozrl nazaj na zasnežene strmine, te bo osvojilo za vedno...

GARTENKOFEL

Ko se znebiva dobrih 100 šilingov, zapustiva urejeno smučišče in se odpraviva proti vrhu. Toplo sonce ravno prav zmehta sneg, da se odločim za poskus z vrha.

Pred mano je prva prava preizkušnja. Ozka, strma grapa s skoraj 40 stopinjami izginja v strmih skokih nad dolino. Pogumno in previdno robim po ozkem pobočju. Nad skokom prečim levo in se po sosednji grapi spustim v sedlo. Kot po maslu se po odličnem snegu pripeljem med ljudi.

Na ravno prav zmečkanem smučišču se peljem kot »profesionalec«. Marsikateri pogled, čeprav v Avstriji, se obrne za mano...

MALA MOJSTROVKA

Po trdem snegu brez derez praskamo po strmem pobočju na Grebence. Potihem računam na Pripraviško grapo. Če bo dovolj snega, če bo dober sneg, če...

Ko pogledam v globino, se mi doma narejeni načrti hitro sesujejo. Včeraj sem bil še trdno prepričan, da bom poizkusil. Seveda doma, v fotelju, pri televiziji in mrzlem pivu. Danes le spoštljivo pogledam navzdol, nato pa molče nadaljujem na Malo Mojstrovko.

Zgornji del je kot lepa pravljica. Na Grebencu se ustavim. Vršnje pobočje je še v sencih. Precej trdo je. Ne sme me odnesti, ne bi se dobro končalo. Previdno odsmučam prvih petdeset metrov. Sneg je že boljši, čeprav je še vedno zelo strmo. Smučam rahlo desno naravnost proti Vršču. Po dvesto metrih si oddahnem. Spoštljiva strmina končno popusti.

Ko snamem smuč in se ozrem na strme vijuge, sem zadovoljen. Za mano je lep in uspešen dan.

Pripraviška grapa bo počakala na boljše čase.

BATOGNICA

Nabirava korajžo in izkušnje za težje spuste. Hotela sva na Vrh nad Peski, pa se je obrnilo drugače. Zgrešila sva pravo pot, nato pa obtičala na ledenem skalnem grebenu 50 metrov pod vrhom. Po nevarni strmini sva komaj ušla iz pasti na sedlo.

Če ne bo Vrh nad Peski, bo pa Batognica. Po lahkem grebenu ob grozečih črnih oblakih v dežju in sneženju doseževa vrh.

Strmina pod sedlom je pretrda. Ne upava si takoj na smuči. Sredi strmine se ustavim. Treba se je le odločiti. Ko imaš smuči na nogah, potem je vse bolj enostavno. Počasi in previdno se spuščava po zmrznjenem sreenu. Čuda malo snega je letos v gorah. Dva metra širok in tristo metrov dolg pas snega sredi trav je kot nalašč za najine smučke. Malo nad jezerom je veselja konec.

Neskončne serpentine naju bodo pripeljale nazaj v civilizacijo...

PRVI TRITISOČAKI

Smučarski raj pod Grossglocknerjem...

Oberwalderhütte je s skoraj tri tisoč metrov višine idealno izhodišče za smučanje z okoliških tritisočakov.

Hohe Rife (3347 m) je prvi imel čast okusiti big foot na svojih pobočjih. Štela sva se že za »izkušena«, saj je bil to najin osmi spust na kratkih smučeh.

Prišli smo čez vzhodni greben Johannesberga in se na drugi strani spustili na sedlo. V blagem vzponu smo v čudovitem soncu dosegli vrh.

Prekršila sva vse norme in pravila. Vrv in cepin sta romala v nahrbtnik, zamenjala sta ju smuči in palice. Avstrijci, navezani po vseh pravilih, so naju sicer postrani gledali, toda če sva želela smučati, ni šlo drugače.

Prvi eleganten zavoj, za njim drugi in snežna strmina pod nama počasi izginja. Škoda, da je tako presneto belo, da skoraj nič ne vidiva. Za nama ostajajo sledi, lepi, enakomerni kratki zavoji na nedotaknjeni belini...

Strmi breg navzgor kruto prekine užitke. S težavo sopihava po obupno vročem soncu, nikjer ni oblaka, ki bi naju vsaj za trenutek rešil sončne mōre.

Hotela sva na Vorderer Barenkopf, pa sva prišla na 100 metrov višji Mittlerer Barenkopf (3359 m). Tiste snežne kope spodaj sploh ni sva smatrala za vrh. Pa saj je vseeno, pred nama je čudovit grebenček, nato pa nedotaknjena snežna strmina, nalašč za naju...

Tistih nekaj razpok sva obšla ali pa kar preskočila. Začudenih Avstrijcev pred kočo nisva niti pogledala.

BISHORN (4152 M) — POSKUS SMUČANJA S ŠTIRITISOČAKA

Pri vodstvu »odprave« sva si izprosil, da lahko neseva smuči na vrh. Malo čudno so naju gledali, toda midva sva bila prepričana vase.

S pravo muko sva po celodnevni vožnji ob največji popoldanski vročini zmogla 1500 metrov vzpona do koč. Toda na že tako težkem nahrbtniku so bile še 1,7 kg težke smuči. To je bilo tisto, kar naju je vseskozi držalo pokonci. Neizmerna želja — smučati s štiritisočaka...

Močan jugozahodnik ni obetal nič dobrega. Kot po čudežu se je zjutraj toliko razjasnilo, da smo štartali. Zelo slabo sem se počutil, zato sem malo nad 4000 metri odložil smuči. V oblačnem in vetrovnem vremenu smo dosegli vrh.

V višini okrog 4000 metrov sva nataknila smuči. Težak skorjast sneg je oteževal spust. Na ledeni strmini dobrih 100 metrov nižje sva odnehala. Na noge sva dala dereze in ujela najino navezo. Ni šlo, poskusila bova ob drugi priložnosti v boljših razmerah!

SMUČANJE V PRŠIČU — VIŠEVNIK, ŽENIKLOVEC

Prvi zimski dnevi so postregli z obilico snega. Ni nama uspelo priti na Viševnik. Bila sva prva po večdnevem sneženju. Na grebenu dobrih 200 metrov pod vrhom sva odnehala. Za zadnjih sto metrov sva porabila več kot dve uri.

Nekajkrat je tako presunljivo zaropotalo pod nama, da naju je bilo pošteno strah. Ponekod se je vdiral do pasu, mokra in utrujena sva se dobesedno privlekla na greben.

Zato pa je bila smuka vse kaj drugega. Prvič sva občutila užitke smučanja po pršiču. Nikjer nama ni bilo zadosti strmo, smuči sploh ni bilo videti, obvladovanje hitrosti in zavijanje je bilo preprosto.

Še enkrat sva občutila vse čare smučanja po pršiču. Ženiklovec se je kar šibil pod težo novega snega. Z vršnega pobočja sva zavila daleč levo v prvo grapo. Po vrtoglavi strmini preko 50 stopinj sva vijugala navzdol. Vse je bilo tako preprosto. Gore snega so se vsipale pred nama, nekaj krajših skokov v grapi sva kar preskočila. Bilo je tako lepo, da sva na plazove kar pozabila. Strah naju je postalo šele spodaj na varni poti.

Potem sva se kar po koritu Unimogovega koleasa pripeljala v dolino...

TOLSTA KOŠUTA — TRINAJSTI SPUST

Kaj bo prinesla številka trinajst?

V lepem, sončnem vremenu se počasi vzpenjava na goro. Mrzel zimski dan ne pusti soncu, da bi odtajal trdo snežno pobočje. Dereze veselo škrtajo, toliko željene toplote ni od nikoder.

Smučanju z vrha sva se odpovedala že spodaj,

sredi strmine. Smučke bodo počakale, da bova varno opravila zadnji vzpon in spust. Tudi spust z višine 1800 metrov je lep in prijeten. Toda želja po smučanju z vrha ostaja...

Trinajstica nama tokrat ni prinesla sreče.

MALA MOJSTROVKA — NEVARNA DREVESNICA

Dokaj preprosta tura se je kasneje izkazala za zelo nevarno.

V dobrih razmerah sva se čez Pripravnisko grapo povzpela na Malo Mojstrovko. Sonce je skozi oblake omehčalo le vrhno plast snega.

Spodaj nama je strmina pokazala zobe. V senci je bilo trdo kot kamen in s težavo sva lovila ravnotežje na krakih dilcah. Ledene strmine so vrtoglavo izginjale v globino. Zašla sva preveč levo. Bojan je tvegala poševen spust v dolinico. Sam nisem zdržal. Preveč noro se mi je zdelo. Tako bi se razsul tam doli...

Držal sem se za mlad macesen, edini daleč naokoli. S težavo sem še rahlo tresočih se nog natikal dereze.

Potem sva skupaj sestopila, z derezami na nogah in cepini v rokah. Na smučanje nisva več mislila.

Dirka po ovinkih do Koče na Gozdu nama še dolgo časa ne bo ušla iz spomina. Nekajkrat nama je zadnji trenutek uspelo zaviti...

VIŠEVNIK

Po Centralni grapi smo se povzpeli na vrh. Močan veter nama je odpihnil še zadnjo željo po smučanju v Konjščico. Mraz je grizel do kosti, tako da sva se odločila za spust na jug po normalni poti.

Prav na vrhu natakneva smučiči. Kratka, strma grapa desno od vrha naju pripelje na široko pobočje. Tam, kjer bi moral najbolj paziti, se prevrnem na nos. Na srečo le za kratko; takoj sem na nogah in po nekaj zavojih sem iz najhujšega. Ne upava si po grapi naravnost v dolino. Sneg ni najboljši, zato se drživa grebena. Spodnji del je boljši. Pripeljeva se prav do vojašnice.

Kateri je najvišji?

Kateremu vrhu prisodimo svetovni višinski rekord, je odvisno od načina gledanja oziroma merjenja.

Če vzamemo za osnovo nadmorsko višino, torej višino nad povprečnim nivojem morske gladine, potem je z 8846 metri rekord dobro znani Mount Everest v Himalaji.

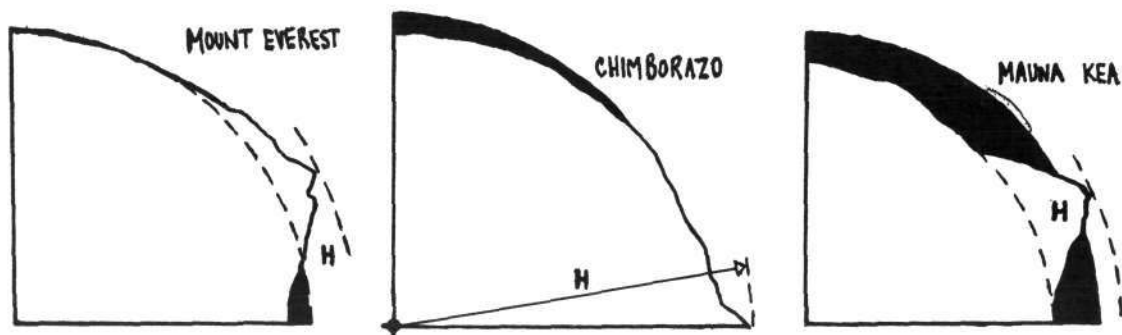
Če pa višino merimo od središča Zemlje, potem je razdalja do vrha vulkana Chimborazo v Južni Ameriki kar za 2150 metrov daljša od razdalje do vrha Everesta, pa čeprav so prve mu izmerili le 6310 metrov nadmorske višine. Razlog je v tem, da Chimborazo leži skoraj na ekvatorju, Everest pa na približno 28 stopinjah

severne zemljepisne širine. Zemlja namreč nima oblike pravilne krogle, saj je na ekvatorju izbočena zaradi sredobežne sile, ki nastane pri vrtenju. Tako tam polmer Zemlje meri 6378 kilometrov, na polih, kjer te sile ni, pa 20 kilometrov manj. Ta razlika daje prednost vrhovom, ki so bliže ekvatorju.

Kolikor pa odmislimo morje in bi se morali na vrhove vzpenjati z morskega dna, potem bi se večina odprav gnetla pod Mauno Keo na Havajih. Tam namreč višinska razlika med dnom in vrhom znaša kar 10 203 metre, od česar jih je le 4205 nad morsk gladino.

Tako smo dobili tri višinske rekorderje. Kateri je tisti »ta pravi«, pa presodite sami.

(Kosmos — I. M.)



VRTAČA — JUŽNA GRAPA

Na skalnatem otočku pod Palcem premišljujemo, kako naprej. Vzhodna grapa Vrtače nad nama je videti blazno strma. Nimava pojma, kakšne so razmere. Bojiva se strmine in ledu.

Nekdo sestopa. Črne pike visoko gori se hitro bližajo. Ena od njih je še posebno živahna. Prav čudno se obnaša. Hodi sem in tja, gor in dol. Začudena ugotoviva, da je to čisto navaden pes.

Če je šel pes brez derez, potem bova tudi midva zmogla. Po spoštljivi strmini brez posebnih težav doseževa rob.

Močan veter naju pozdravi na grebenu. Tistih nekaj izpostavljenih metrov do vrha se bolj plaziva kot hodiva.

Vihar nama še enkrat odpihne korajžo in voljo, da bi nataknila smuči. Sto petdeset metrov pod vrhom se v zavetju pripraviva na spust. Še nekaj več kot polovica Južne grape je pred nama in še skoraj 600 metrov smuke do Iskrške koč.

Po sosednjih grapah se usipajo plaziči. Zakličem Bojanu, naj pohiti. Srečno odpeljeva prvih 300 kritičnih metrov. Kepe južnega snega, ki se usipajo za nama, nama niso več nevarne. Pri Iskrškem domu zaslužno počivava.

Še ena zabava naju čaka danes — spust po zloglasnem zeleniškem plazu v dolino. Ob slabih razmerah sem že videl smučarje, ki so se po riti odpeljali do dna. Danes nama ne dela težav. Le neprijetno skrnanje pod smučmi tik nad dolino naju opozori, da se bliža konec lepega dne.

SOCIALNE ČEDNOSTI NA POBOČJIH STOLA

NI PRIJETNO ITI V GORE SAM

ALEKSANDER ČIČEROV

Dogovorili smo se, da gremo v gore. Morali smo v gore! Tiščalo nas je, saj že štirinajst dni ali še več nismo lovili svojih duš po domačih strminah.

Rekli smo, da bo Stol. Ob sedmih zjutraj in z osebnimi avtomobili. Toda kdo bi vedel, da Vesna potrebuje ob taki uri budilko! In ko so jutranje meglice izginjale v jutranji nič in smo že lahko občutili modro nebo nad seboj, je Vesna hitela po telefonu zatrjevati, da je zaspala odhod. Da pa pride za nami, je dejala, in verjeli smo ji.

Da je jutro res posebno, smo ugotovili pri odcepu na gorenjsko avtocesto. Avto je kljub majhni hitrosti lepo zaneslo. »Poledica!« smo v en glas opozorili šoferja, avto pa je že spet varno nabiral kilometre proti Žirovnici.

Kmalu smo udoben asfalt zamenjali z makadamom. Megla je izginila in do vrha Stola je bila ena sama lepota. Tako modrega neba in pastelno lepih jesenskih barv že dolgo nisem videl. Odločili smo se, da se zapeljemo do Valvasorja, prihranek časa pa napravimo na vrhu. Malo pred jezerom v Završnici smo zavili levo in se začeli vzpenjati. Cesta je tam podobna progji za bob. Počasi je šlo od ovinka do ovinka. Prav tej počasni in nadvse previdni vožnji pa se lahko zahvalimo, da smo lahko v miru opazovali temno rjavo veverico, ki je hitela po svojih jutranjih opravkih. Posamezni odseki ceste so vendarle še kar v redu in v miru smo lahko opazovali vedno širši razgled. Potem pa smo spet

prišli do odseka, ki je spominjal na progo za motokros, gledali smo jarke, korita in kotanje in se počasi goljufali po cesti do bolj spodobnih predelov. Družbo nam je delal Richard Clayderman, ki je neumorno igral skladbe znane glasbene skupine Abba.

POKONČNI STOL IN POSTRANI VALVASOR

Končno smo priskakljali do Valvasorja. Nismo bili prvi. V jutranjem soncu so se pred domom že svetile honde in druge Slovincem ljubke znamke močnih in dragih avtomobilov. Ljudje so zapuščali jeklene konjičke, se pretegovali, pogledovali proti vrhu Stola in iskali nahrbtnike v prtlačnikih. Zadišalo je po usnju, poreteksu, vodici po britju, kozmetiki, pa tisti znani vonj po zamolklo zlati tekočini je bil v zraku.

Stol je stal naravnost, Valvasor pa postrani. Ne, bilo je ravno obratno! A je bil Valvasor le postrani, Stol pa pokonci. Temelje Valvasorja betonirajo, da se ne bi odpeljal v dolino — s planinci vred.

V dolini sonce pije meglo. Vesne še ni, vendar je obljubila, da pride za nami. Brez slabe vesti se odpravimo proti vrhu. Dve uri in pol poti je pred nami.

Dve uri in pol je kar dolgo, če je treba pri tem še hoditi. Toda v gorah se vadimo tudi v tako imenovanih družabnih, socialnih čednostih, je zapisal **Janko Mlakar** v članku »Zakaj hodimo v gore«. In teh socialnih čednosti je bilo kar nekaj na poti proti vrhu. Pa o tem pozneje, ko pridemo do tja, kjer je Janez pokazal in doka-

zal, kako socialno čeden je že postal, odkar je Ongerček!

Res je, kar pravi Janko Mlakar, da malokdo hodi po gorah sam. Težko si je predstavljati, da je v gorah biti sam lepše kot v dvoje, troje ali kar v celem avtobusu. Kako dolgočasno je iti v goro sam in ves čas na poti ne imeti koga, ki bi mu razlagal, kako je lepo, mu kazati v daljavi znane in neznane gore ter jih tudi imenovati, čeprav jim ne veš imena! In ko se ti na vsakem ovinku odprejo nova obzorja, če si sam na poti, pač ne moreš znova in znova vzklikati: »Joj, kako je lepo, kako modro je nebo in kako zelena je gorska trava!« Ko pridirkaš na vrh, ni nikogar, ki bi mu rekel »Poglej na uro, pot sem zmogel v uri in pol, dolj pa piše dve uri in pol! Smo ali nismo?« Vse to odpade, če si sam!

Z Janezom sva hodila spredaj, Biserka pa je v svojem značilnem ritmu hodila nekaj deset metrov za nama. Kot vodnik sem Janezu razlagal zimske pasti Stola in oprezal v dolino. V ruševju pod nama so se začeli pojavljati planinci. Nekateri so prav gotovo sodili v vrsto gorskih dirkalcev, ki so se bali, da jim bo vrh Stola ušel. Brez zaustavljanja so zdrveli mimo. Narava jih ni zanimala, le čas je bil merilo. Tudi na poti proti vrhu Stola je mogoče opazovati njihove bližnjice, ki postajajo pravi hudourniki, ko v gorah zagospodarita dež in sneg. Toda veliko lepše je hoditi po poti, čeprav se ti zdi, da si kakšno minuto več na poti.

Imeli pa smo poleg lepega vremena tudi drugačno srečo. Niti enkrat nismo opazili ali slišali posebne vrste planincev, ki jih naš hudomušni Janko Mlakar imenuje »planinski vriskači«.

STRICI IZ AMERIKE

Na Stolu sicer ne velja reko »Kjer je volja, tam je pot!« Pot na Stol je namreč označena, volje pa naši skupini še ni zmanjkalo. Toda tisti del poti od rame pa do Zabraškega Malega Stola se kar nekako vleče. A merilo »hoji navzgor naj bo lahko dihanje skozi nos in mirno bijoče srce«, ki ga je zapisal **Pavel Kunaver** v knjigi »Na planine«, smo dobesedno spoštovali. Spominjam se svojih prvih poti v gore. Šlo je na vso moč. Kdo bo hitrejši. In na vrhu štampiljka, pa takoj v dolino. Ure, minute, sekunde, vrhovi, stene, smeri, drzni spusti, to so bila merila za uspešnost.

Šele visoko, skoraj na pragu Prešernove kočice, sem doumel besede enega od starejših planincev pred Valvasorjevim domom, ki so se hkrati z nami kobacali iz avtomobila in nas spraševali, če gremo gor. Bili so že v zelo resnih letih. Eden celo štiriinšestdesetletnik. Vsak od njih pa tak kot oče v Fliserjevi igri Stric iz Amerike. V vsakem so bili štirje mladeniči. Toda na Stol

ne gredo, so rekli, ker kočica na vrhu ni odprta. Ni mogoče dobiti štampiljke. Pri tako visoki starosti pa je vzpon na vrh že podvig in dokaz nekaj pomeni. Moja skupina pa je nekje vmes. Vrh nam pomeni nabiranje moči za delo čez teden, vtisi ostanejo v spominu. Niti fotoaparata nismo vzeli s seboj. Hoteli smo v gore in vsi smo čutili, da so nas klicale. Dokazi, ure, žigi, to so čisto nepotrebne stvari. Povrhu vsega pa znova in znova osvajamo nekoristen svet!

Mi smo hoteli le prijateljevati pod macesni in z živimi prijatelji. »Seveda pa so živi prijatelji lahko tudi kozli in drevesa, mravlje in volčin, po okusu pač: vendar jih je treba zaznavati, s slehernim trenutkom razvrščati v mnogotere albume spominov, jih kopiciti in barvati, pozabljati in na novo obujati, ubesedovati in uglaševati, jih na tihem preklinjati in na glas hvaliti, pa tudi obratno, skupaj z njimi jodlati in molčati, ovohavati rože in zraven, če že mora tako biti — prazniti tudi pašetne škatle. To je, čemur se reče življenje,« je zapisal **Matjaž Kmecl** v knjigi S prijatelji pod macesni. Ti so na Stolu že lepo rumeni.

Pri Prešernovi koči smo bili spet skupaj. Vesna je verjetno nekje daleč za nami lovila sapo po strminah Stola, Kaja pa je, radovedna, kot je, opravila vsaj enkrat daljšo pot.

Odložili smo nahrbtnike in stopili še tistih petnajst minut na vrh Stola. V sedlu med obema vrhovoma je ležal še sneg, trd in bel kot zimsko obarvana belka, ki smo jo preplašili le nekaj metrov pod Prešernovo kočico.

REŠENO MLADO ŽIVLJENJE

Vrh je bil dobro zaseden, predvsem z nemško govorečimi planinci. Umaknili smo se proti na novo postavljenemu križu, toda tudi tu smo slišali »Grüss Gott« in podobne pozdrave. Stol je res mejna gora in dan je bil tako lep!

Pričakovali smo, da bomo vsak trenutek zagledali Vesno. Toda čas je tekkel, sestopili smo z vrha do kočice, se najedli in razgledali. Odločili smo se, da gremo v dolino. Že po nekaj korakih proti Završnici pa nas ustavi prijazen gospod in pove, da nas mlada dama, ki prihaja proti vrhu, prosi, da jo počakamo. Pogledamo navzdol in najprej zagledamo Kajo, nato pa še Vesno. Pohitimo navzdol, pozdravljamo planince, ki prihajajo navzgor (v planinskem kodeksu je zapisano ravno obratno) in Janez se izkaže v socialni čednosti po Mlakarju. Ogovori mlado dekletko, ki se vsa zadihana vzpenja proti vrhu, in ta mu brž zaupa, da je vse v redu, le nobene pijače nima s seboj. In glej ga, našega Janeza! V čutarici ima še požirek čaja, ki ga nesebično ponudi dekletu. Rešil je mlado življenje in pomagal, da bo dekletko vrh tudi doživelo. Ker gre Janez tudi v tečaj za

PLV, bo nedvomno te svoje socialne čednosti izbrusil do popolnosti.

Ko pridemo do Vesne, se moramo najprej odločiti, ali gremo z njo še enkrat na vrh. Precej diplomatsko se izvije - in skupaj se obrnemo v dolino, kjer žari Blejsko jezero, toda zaradi močne inverzije ima voda čuden kovinski sijaj. Kljub temu, da je ura pozna, srečujemo še ved-

no nove in nove planince, ki hite na vrh. Le redki pozdravljajo. Kot pred mnogimi leti, ko smo osvajali Tatre in so nas vsi začudeno gledali, ko smo jih pozdravljali na planinskih poteh.

Pri Valvasorju spet srečamo jutranje mladeniče in celo predsednika našega društva z družino. Še pogled proti vrhu, ki se mu prav nič ne pozna, da smo bili tam gori, in previdno se odpeljemo v dolino.

KOROŠCI SE VEDNO ZNOVA VRAČAJO NA SVOJO GORO

SKRITE STEZE URŠLJE GORE

MILAN VOŠANK

Sonca še ni nad Pohorjem, ko se že vzpenjam po strmi stezi Kozjega hrbta. Prijetno je speljana po gozdu, brez prevelikih razgledov, toda dvakrat, trikrat, ko se drevje le razmakne, sta tam čez, onkraj mežiških dolin, Peca in Olševa, še dve samotni gori.

Nad Lužami zapustim markirano pot; napotim se po grebenu navzgor, dokler levo ne odkrijem skromne stezice. Sedaj sem stopil v najbolj odmaknjene in tihe predele Gore. Na skrite steze Uršlje gore.

Stezica me vodi pod skalnimi katedralami in oboki, kjer so si na robovih našli zatočišče macesni, eni še mladi in strumni, drugi že upognjeni, polomljeni in ostareli od vetrov ter snegov. Spodaj so prepadi, da hodim počasi in previdno. Nekajkrat moram navzdol, pa spet navzgor, dokler ne pridem na raz, na nekakšen travnati balkon v zavetju rogovil macesnov, kjer se pot razširi in obrne v desno. Do sedaj sem imel bolj malo razgleda, tokrat pa se mi odpre: vsa kotuljska ravan je spodaj. Bajte, kmetije, vas, gozdnata Slemena Prežihovine in Brdinj, vse že v luči jutranjega sonca. In naravnost pred mano: skalnata Šmohorica, odmaknjena in sama zase pod vrhom Gore; strme stene, ozke travnate police, redko rušje in nekaj viharikov na robovih ter koničasto zaobljen vrh.

Sedaj moram postati, posedeti in prisluhniti v tišino Gore. Duša in srce sta mi mirna v svoji sreči. Kako malo potrebujeta!

ZIMSKI ŽLEB OB ŠMOHORICI

V Kotljah zazvoni. Prvo jutranje zvonjenje. Zvoni dolgo in počasi, melodija je umirjena, zvonar ostaja zvest svojemu taktu, dokler se udarci ob bron ne porazgube po globelih pod Goro.

Pot nadaljujem, stezi še vedno sledim pod stenami in nad prepadi, kjer so si našli zatočišča gamsi, prečim melišče v širokem žlebu, dokler se ne povzpnem na široko travnato polico pod manjšo steno z votlino. Obstoim pred skalna-

tim zidom zahodne stene Šmohorice. Sedaj je tu vse tiho in zapuščeno, spomin pa mi odgrinja ure in dneve, ko smo tod plezarili; v stenah Šmohorice sem doživil prve učne ure skalnega alpinizma, veselja in strahu nad prepadi, tod sem hodil okušat strasti solo plezanja, tu sem se skušal s prijatelji v najzahtevnejših zimskih vzponih in od tu so me vodile poti v velike domače in tuje stene. In sem v ta mir se vedno znova vračam. Še vedno rad na plezanje — ali pa, kakor danes, na samotarsko popotovanje po brezpotjih Uršlje gore: skušati se z ledenim okovjem zime, iskati zadnje snegove pomladi, prepustiti se poletni brezskrbnosti ter občudovati večne barve jesenskih macesnov.

Ne smem pa pozabiti: tu, v žlebu ob Šmohorici, sem imel veliko srečo in sem dobil dober poduk. Gora ni hotela! Trije smo tistega mrzlega januarja prečili snežišče do pod Šmohorice, namenjeni na plezanje. Zaupali smo omeščanemu snegu in bili brez derez, le s cepini in — hvala bogu — navezani. Toda pod varljivim snegom je bil led! In tedaj, nenadoma, kakor v filmu, me je na ledu kakor izpodrežano spodneslo, mi izbil cepin iz rok in že sem nemočno drsel proti prepadnim globinam, prijatelja pa za menoj. Toda po kakšnih dvajsetih ali tridesetih metrih se je vrv zataknila za štrcelj polomljenega drevesa...

Še se ustavljam, še s pogledom iščem po plezalnih smereh v steni, še se srečujem s spomini, toda moram naprej. Visoko zgoraj v Šmohorici je moj stari prijatelj, skrivenčen vihar macesen. Nad previsno steno si je poiskal svoj prostor. Moram ga spet obiskati, dolgo že nisem bil tukaj!

SPOMINI V STARIH BELEŽKAH

Pred sabo imam pomečkan list papirja. Preberite z mano, kaj sem načekal nanj v strminah Šmohorice:

»In sedaj sem spet tu, pri tebi, moj dragi macesen! Po gruščnatem žlebu ob Šmohorici sem se povzpel do polic, po katerih sem poiskal prehod nad prepadi do tebe. Komaj sem te še pre-

poznal. V spominih sem te imel nekako bolj pokončnega. Ne, ne, saj se motim, mar ne? In tega mi seveda ne boš zameril! Nisi se ravno veliko spremenil, le še bolj skrivenčen si videti od viharjev, ki so ti polomili vrhove. Toda ne, ti se ne daš, res si prava grča, pognal si nov mlad vrh, ki že išče pot k svetlobi, proti soncu. — Se spominjaš, kolikokrat sem s prijatelji ali sam po napornih vzponih sredi poletnih dni in v zimskih zvezdnatih nočeh, ko smo vedeli, da se pri tebi končuje najtežje plezanje, nate hvaležno privezal vrv in smo posedli v tvoje varne rogovile? Se spominjaš, kako sem te obiskoval, ko sem bil sredi tegob vsakdanjega življenja, da sem v tvoji družbi zbilstril misli? Ali, ko sem bil ves vihrav in vesel in sem se ob tebi izvriskal, preden sem odšel proti vrhu Gore? Veš, tu pri tebi je takšen mir; toda ko pomislim, kako te klestijo ujme — takrat verjetno ječiš v svoji neusmiljeni samoti. Vendar boš še živel, to oba dobro veva; morda boš čez leta le še bolj kriv in polomljen, vendar boš tu. In prihajal bom k tebi po svoj notranji mir!«

Po policah se vrnem do žleba in se po ozki grapi počasi vzpenjam proti grebenu Šmohorice. Grapa je strma, sem in tja moram poprijeti za skalo, druge se plazijo po travah, dokler ne stopim na pot.

Šmohorica je vsa v soncu. Zgoraj so še zadnje skale in macesni pod vrhom Gore, spodaj pa vsa širna koroška ravan med Peco in Pohorjem.

Skalnati vrh Šmohorice pogosto iščem s pogledom iz dolin. V mojih starih beležkah je tudi tale pisanje:

»Visoko zgoraj na grebenih Gore kakor da je vihar, tako se trgajo in zaganjajo oblaki in izginjajo, ko nenadoma samo skalnati trikot Šmohorice, sam samcat, kakor vrh zase, stoji v ospredju, vse drugo za njim pa je zamegleno. Dolga traja in vzdrži takšna nenavadna podoba, nakar v hipu vse preostale megle izginejo in Šmohorica je spet samo del Gore, ki jo obsijejo žarki zadnjega sonca. Nekaj te svetlobe pade še navzdol do prvih hotuljskih travnikov in hiš; in vas, tako obsijana, kakor da je oživela: zaropotali so traktorji in kosilnice in zaslislalo se je pozvanjanje ovčjih ali kravjih zvoncev. Tu na Prežihovini, kjer smo obstali, pa so povlekli vetrovi, da je zapelo in zaječalo med stoletnimi smrekami.«

In še se mi je zapisalo:

»Opazil sem blede sonce, megla je nekam hitela, trgala se je in spet združevala, moči za ponovno prevlado pa ni imela. Ponekod so se že prebili na plan sončni žarki. Bili so kot dolge, svetle lise. Tudi na Gori se je nekaj dogajalo, kot da se vse podira, bojuje med sabo, lovi kot razigrani otroci. Sredi tega divjanja je megla nenadoma odprla okno: sredina Gore je bila pred mano kot velika uokvirjena slika. Del Šmohorice in žlebov se je bleščal v soncu. Vse je

bilo modro, pa modro in belo in kakor obdelano z nezmotljivimi udarci kiparja. Skale, pokrite s snegom, tako se je zdelo, kakor da mežikaje pošiljajo pozdrave... Okno na Gori se je potem spet počasi zapiralo; najprej je megla zakrila svojo varovanko Šmohorico, nato je zadivjal orkan in predme se je vrnila stara zameglena podoba Gore od maloprej.«

Z GORO POVEZANA ŽIVLJENJA

Odhajam proti vrhu, zapuščam skrite steze Uršlje gore. Že od starih ljudi sem slišal in tako gre menda ta nenapisana resnica iz roda v rod, da mora vsak pravi Korošec vsaj enkrat v svojem življenju stopiti na travnato teme Uršlje gore. Na vrhove in grebene, kjer je hodila sveta Uršula in si zvila gleženj, pri tem pa tako trdno stopila na obpotno skalo, da se v nji še danes vidi globok, nogi podoben odtis. Tako pravi legenda, obiskovalci naše Gore pa ji lahko verjamemo ali pa ne, čeprav sta nam v dokaz tista skala in stara, iz kamna grajena cerkev pod vrhom, kjer se vsako poletje zbirajo trume romarjev k svetim mašam.

Sam že zdavnaj ne štejem več svojih vzponov na Goro. Tako pač razmišljam, ko hodim naokrog po vrhu, toda nekaj je vendar na tem: tudi sam se iz sveta vedno znova vračam k svoji Gori!

Z Uršljo goro je povezano moje življenje. Proti Gori sem se oziral že od rane mladosti z dvorišča naše Kurtnikove domačije na Brdri-njah. Ne spominjam se, koliko mi je kot otroku, kot mladostniku Gora pomenila ali kaj mi je predstavljala. Toda bila je tam, pri roki tako rekoč. Z dvorišča je bila vidna tudi Peca, vendar je bila ta gora kralja Matjaža daleč onkraj hribovja, predaleč, o njej nismo veliko govorili. O Gori pa je kar stekel pogovor. Tja se je oziral oče, ko je ugibal o vremenu, tja smo se ozirali za prvimi in zadnjimi snegom. Na Goro smo bili navajeni in nekako je spadala v naš vsakdan.

Ko sem začel hoditi v gore, so me sosede in znanci vedno spraševali: »Si bil na Urški? Si bil spet na Gori?« Kakor da obstaja samo ta gora; nobeden me ni nikoli vprašal o kateri drugi gori. Tako je bila Uršlja gora vedno tradicionalno prisotna v očeh svojih podanikov, ljudi izpod nje.

Postojim pri starem lesenem križu. Vedno se ob svojem obisku na Gori ustavim ob tem znamenju. Reže na njem so že zdavnaj pričele prepuščati vodo, le napis se še medlo svetlika nad okronanim Jezusom. V daljavi, onkraj dolin, pa razkazuje svoj ponos Raduha. S svojimi tremi vrhovi, razpotegnjenimi vsaksebi, spominja na mogočen val, ki je v trenutku največjega podviga okamenel. In zraven se bohoto Peca, in vmes Olševa. Dolg, poraščen hrbet Smrekovca mi je še najbližji. Daleč zadaj pa vrhovi in grebeni Grintovcev.

Odhajam na pot vračanja.

MINIATURA

TISTI DAN

FRANCO MONTAGNA

Nad ravnino je visel nizek oblak in njegovi negibni valovi so brezšumno butali ob bregove visokih gora.

Nad oblakom, ki je bil morje, je viselo slepeče svetlo in hladno sonce.

Takrat je tvoje prelepe zelene oči za vedno napolnila Lepota. In kamor so se tvoje oči ozrle, je kakor v čarovniji nastajala nova lepota in se neprestano množila in se ena z drugo prekrivala in se seštevala in oblivala gore in nebo - in tebe - in mene. Bil je začaran dan in spoznal sem, da si vila, prava gorska vila.

Spodaj je šumela Bistrica, na strmem grebenu nad njo pa je bilo drevje pokrito z razkošjem srebrnega ivja, ki je debelo pokrivalo vsako travno bilko, vsako vejico, ves hladni belo modrikasti sneg. In vse razdalje so se mehko izgubljale v puhasti meglici sivega oblaka, ki je zgoraj postajal vedno svetlejši, vedno bolj bel in modrikast. Vse je bilo belo in vsaka stvar je bila drugače bela in sivo bela in sivo modra in belo modra. In povsod je bel hlad še naprej iz mehke megle tiho koval nove in nove ledene okraske.

Potem sem hodil za tvojimi koraki, ki so iskali pot navzgor, k soncu. Našli so ga na valoviti površini meglenega morja. Nenadoma je obililo pobočja visoke gore nad nama in razgalilo temno, kakor kovina svetleče se modro nebo. Kakor nož hladen veter se je pognal s sedla pod Javorovim vrhom in postrgal ivje z vej na robu meglenega morja in ga odnesel k soncu, da je ves breg pod nama srebrno migotal. Zdelo se je, da slišiva pritajeno šelestenje srebrne kovine, ko so se ivnate čipke v svojem poletu k svetlobi med seboj objemale in drobile in se počasi zgubljale v megljenih valovih.

Krpilje postajajo spet moderne

Krpilje postajajo v alpskem svetu spet moderne, po dolgih letih pa se k nam vračajo — iz Amerike. Pri nas so bile zadnjih vsaj 30 let popolnoma pozabljene, saj ljudje pozimi hodijo v gore večidel z ustrezno pripravljenimi turnimi smučmi, v zasneženih dolinah pa zadnja desetletja menda ne poznamo drugega kot tekaške smuči. Najprej so se po vrnitvi iz Amerike krpilje »prijele« na Salzburškem, kjer so ta kos zimske opreme priredili sedanjemu času primerno, kot so zadnja leta priredili turne in tekaške smuči, čevlje in vezi. Tako so moderne krpilje nekoliko ožje od klasičnih, na sredini pa nimajo samo širokih trakov, s katerimi lastnik priprave na čevlji, ampak posebno okovje, ki omogoča dviganje pete in normalno hojo. Par takšnih krpelj z okovjem tehta od pol kilograma do kilograma, za lažjo in prijetnejšo hojo pa si je vredno nabaviti še palice, nemara zložljive, da lahko vse skupaj naveženo na nahrbtnik, ko pridemo na kopno. V Avstriji stane par modernih krpelj približno 2500 šilingov.

In bil je tam velik in star viharnik in bile so sledi gamsovih pohodov in bile so skrite ptice in njihovo petje. In bili so gozdovi rdečih bukovih dreves in črnih smrek med njimi. Tvoje oči so zdaj trosile bogastvo vseh mogočih barv. Gore so bile rdeče in zelene in črne in zlato rumene in sinje in bele. In kobaltno modro nebo nad njimi, do dna napolnjeno z razkošjem teme in svetlobe hkrati.

Pod vrhom in na grebenu je bil sneg kot sladkor in kot moka in kot steklo in tvoj veseli vrisk je bila toplina, pomešana s hladom vetra in svetlobo sonca.

Blizu tam, kjer se srečajo in hkrati ločijo štiri poti, ki vse hodijo k istim cilje na vrhove gora in potem nazaj, je veter visoko preskočil greben, sonce pa je popilo sneg do rumene trave. Tam sva sedela in bila je tiha in svetla samota in čas se je ustavil v poljub, da je v Lepoti gore bila tudi lepota Ljubezni.

Bila si prava gorska vila in strme bregove pod Hudičevim borštom si pozlatila s čistim zlatom suhih trav in s srebrom ledenih ostankov snežnih plazov. In pod rjavo listje si nasadila drobne cvetove kuric. In pri studencu sva pila novo moč za naprej.

Bila je Mačenska grapa in preveč uhojena pot po njej in zato sva šla po brezpotju sivo modrega gozda hladne svetlobe in črnih senc. Zgoraj so bile vijolične in rožnate meglice in turkizno nebo in pod njim rdeči gozdovi in še bolj spodaj beli gozdovi čipkastega ivja in pot, ki je tiho tonila v mehko hladnega večera; in vse se je potapljalo v megleno morje, ki je še vedno s svojimi negibnimi valovi neslišno butalo ob bregove visokih, v nenavadno lepoto začaranih gora.

Hodil sem za tvojimi koraki in bila si prelepa gorska vila. Ta dan so se tvoje oči napolnile z Lepoto in kamor si se ozrla, si povsod pustila novo lepoto, ki se je kar naprej množila, se pokrivala ena z drugo in se počasi stalja v noč.

Vso lepoto gora sva odnesla s seboj in vso lepoto sva goram pustila in le tu in tam, kjer sva hodila, sva v snegu pustila svoje sledi.

Tvoja roka je bila topla in mehka in v tvojem poljubu so bile vse barve tistega dne.

odmevi

Pokroviteljstvo v planinstvu

Zadnje čase se v slovenski planinski srenji obravnavajo problemi pokroviteljstva nad planinskimi postojankami, bivaki, plezalnimi steni, alpinističnimi odpravami in podobno ne le s spodbujevalnega stališča, temveč tudi kot privilegij nekaterih.

Iskanje pokroviteljev ali sponzorjev za raz-

reševanje investicijskih posegov, zlasti v visokogorju, je v Sloveniji že dolgo eden od pomembnih virov oblikovanja finančne konstrukcije naložb. V zadnji prenovi in povečanju Triglavskega doma na Kredarici, po kateri se je v letih 1982, 1983 in naslednjih letih zmogljivost potrojila, so 90 odstotkov stroškov pokrili pokrovitelji in drugi darovalci. S poimenovanjem spalnic po pokroviteljih je bilo najbolj učinkovito doseženo obojestransko zadovoljstvo.

Visokogorske postojanke, ki so vezane samo na trimesečno poslovanje, oskrbovanje pa je odvisno od dragega helikopterskega prenosa, ne morejo iz lastnega poslovanja financirati investicijskega vzdrževanja in novih naložb. Tudi proračunska sredstva lahko tvorijo le manjši del investicijskih stroškov, zato je pridobivanje pokroviteljev edini izhod. Tega se morajo zavedati vsa planinska društva, ki oskrbujejo postojanke in imajo svoj vzdrževalno razvojni program. Zlasti sedaj, ko Slovenija vstopa v tržno gospodarstvo, reklame postajajo pogoj poslovnega uspeha. Promocija gospodarskih firm preko športnih, kulturnih, humanih in drugih društev je postala vsakdanja praksa. Planinska dejavnost pri tem ne more biti izjema.

Kljub temu, da je obdobje povečevanja planinskih postojank v glavnem za nami, nas čaka zahtevno reševanje ekološke problematike. Na Kredarici je že zgrajeno suho stranišče s sedmimi kabinami, montiranih je 20 sončnih celic in pet kolektorjev za pridobivanje električne energije ter ogrevanje sanitarne vode in prostorov. Tudi te naložbe ne bi mogli speljati brez sponzorstva.

7. avgusta 1995 bo poteklo sto let, odkar na vrhu Triglava stoji Aljažev stolp. PD Ljubljana-Matica, ki skrbi za nadelane dostopne poti od Vrat do vrha Triglava in za redno vzdrževanje stolpa, njegovega temelja in opornih jeklenic, nima za ta dela nobenih namembnih sredstev. Črna prodaja pri Aljaževem stolpu nima z oskrbnikom nobene zveze. Pokroviteljstvo je tudi v tem primeru edini izhod. Za stoletni jubilej bo marsikaj potrebno postoriti. V načrtu imamo med drugim postavitev stabilne kamnite mize za žigovanje in kulturno vpisovanje v spominsko knjigo. Tudi sliko panorame vrhov in stolpu je treba obnoviti.

Ko so mediji objavili, da je Zavarovalnica Triglav 1. oktobra 1994 na Kredarici podpisala pokroviteljstvo nad Triglavskim domom in Aljaževim stolpom, je v PZS završalo. Kljub temu, da gre samo za podaljševanje pokroviteljstva, ki nad Aljaževim stolpom traja že od leta 1988, nad Triglavskim domom pa še dlje, je bil dan razlog za brezplodno razpravo. Celo prividi so bili prisotni. Nekdo si je celo izmislil, da je na Aljaževem stolpu pritrjena pokroviteljeva tabla. Prah se je dvignil predvsem zaradi prisotnosti medijev pri

podpisovanju. To pa je eden od osnovnih pogojev vseh pokroviteljev. Pri tem so res nekateri zapostavljeni. Na primer: Jelovica iz Škofje Loke je eden izmed najbolj zvestih pokroviteljev, kar pa je premalo znano v gospodarskih krogih in javnosti. Takih tihih sponzorjev je v Triglavskem pogorju še precej.

Pokroviteljstvo bo v prihodnje še pomembnejši pogoj vzdrževanja in dopolnjevanja planinskih postojank, plezalnih objektov in dostopnih nadelanih poti ter tudi uresničevanja načrtov alpinističnih odprav in prisotnosti naših plezalcev na pokalnih tekmovanjih in mednarodnih prvenstvih. Zato PZS ne sme dušiti, temveč mora spodbujati planinska društva za pridobivanje pokroviteljev.

Gregor Klančnik

Čiščenje črnih gradenj v TNP

V Planinskem vestniku št. 9/94 sem v članku »Čiščenje črnih gradenj v TNP« na strani 383 prebral notico o nameravani gradnji visokogorskega smučišča na Vrtaški planini nad Mojstrano. Vestno zasledujem dogajanja, še posebej ekološkega značaja, tako v Sloveniji kot v svetu. Sem aktivni ljubitelj in občudovalec gorá in še zlasti slovenskih, pa tudi zelo aktiven smučar.

Ideja o gradnji visokogorskega smučišča na Vrtaški planini se mi zdi z vseh vidikov absurдна!

Mislím, da bi morala Planinska zveza Slovenije, njena društva in sorodne organizacije organizirati **množično protestno akcijo** za preprečitev te povsem neodgovorne ideje! Upam samo, da še ni prepozno.

Dr. Ivo Valič,
Oostmahorn 147,
9133 DG Anjum/Holland

Južna Lotsejeva stena

Ne bi se želela spuščati v polemiko v Planinskem vestniku, zato želim biti v odgovoru na članek **Vikija Grošlja** v novembrski številki karseda kratka.

— Če od vseh laži in potvarjanj, ki mi jih Viki očita, v mojem šest strani dolgem članku v septembrski številki Planinskega vestnika ni našel drugega kot napačno naveden datum razstave v Smeltu, potem na te njegove očitke nimam pripomb.

— Menda sem v svojem članku izpustila nekatera dejstva, na primer: **Tomo Česen** naj bi na svojem domu **Stephenu Venablesu** kazal Vikijev diapozitiv. Katere slike je Tomo kazal tujemu novinarju na svojem domu, je nedokazljivo.

— Preskočila naj bi uvodnik **J. M. Asselina** v junijskem Verticalu 1993. Preskočila sem tega in še desetine drugih člankov, ki se ukvarjajo z besedami in ne z dejstvi.

Viki navaja, da je »Vertical neomajen, ker je dolgo razpravljaval o problemu fotografij...«. Neomajne razprave v Verticalu ne morejo spreminiti nobenega dejstva. Urednik Verticala pač lahko tako ali drugače piše o obnašanju svoje revije v zadevi Lotse in o tem, kaj je Tomo rekel in kaj ni rekel ob predaji diasov, vendar dejstvo je, da so uredniki Verticala objavili oba sporna diapozitiva napačno obrnjena in sami k njim napisali podpise. Pred objavo slik se torej z avtorjem članka Tomom Česnom niso posvetovali. To je dejstvo, vse ostalo so besede.

— V zvezi s citati, ki jih Viki Grošelj navaja iz člankov Toma Česna o fotografijah z njegovega vzpona, si jih lahko razlagamo z diapozitivi, ki so jih Tomu ukradli v Milanu. Katere diase so mu ukradli, je nedokazljivo. Vsekakor naj Viki ne pozabi, da je sprožil dvome proti Tomovemu vzponu na podlagi originalov svojih diasov. Te originale mu je Tomo vrnil. Če bi Tomo Česen res imel namen dokazovati svoj vzpon na podlagi Grošljevih diasov, menda ja ne bi bil tako nor, da bi dal iz rok dokazno gradivo proti sebi! — Očitek, da sem se namesto argumentiranega pogovora raje odločila za časopisno polemiko, je neutemeljen. Je Viki pozabil na najin pogovor lani na njegovem domu? Tisti, ki je zavrgel argumentiran razgovor, je vsekakor on, saj bi tedaj, ko je odkril svoja dva diapozitiva v Verticalu, lahko najprej odšel na pogovor k Tomu Česnu, preden je nadalje ukrepal. Tega ni storil.

V Grošljevem članku berem obtožbo, da si lastim upravičenost do sodbe o Lotseju. Lastim si pravico pisati o smeri, ki nosi Aleševo ime. Vikijeva trditev, da »Česnov Lotse nima nič z neprecenljivim in izjemnim delom Aleša Kunaverja v slovenskem alpinizmu« — je nesprejemljiva. Južna Lotsejeva stena pomeni cilj, h kateremu je Aleš dvajset let vodil slovenski himalajizem.

Drugih konkretnih pripomb na svoj članek v Vikijevem odgovoru nisem našla.

Če danes, ko je čas stvari že nekoliko izbistril, potegnemo črto čez vse obtožbe proti vzponu Toma Česna v južni Lotsejevi steni, se nam iz gore besed izluščijo stališča treh obtoževalcev: — **Ivano Ghirardini** postavlja zahtevo, da morajo solisti z vzponov nad 8000 metrov prinašati avtoportrete;

— **Reinhold Messner** razpolaga s »čudnimi občutki« v zvezi s Tomovim predavanjem na Dunaju;

— Viki Grošelj se sklicuje na »neomajne razprave« v uredništvu revije Vertical in na izjave angleškega novinarja o tem, katere diase je videl na Česnovem domu.

Če tudi Viki Grošelj nima kaj tehtnejšega povedati proti Tomu Česnu, potem vse kaže, da ostaja Tomo kriv le tega, kar je že davno

priznal: naredil je napako, da Verticala ni takoj po objavi svojega članka opozoril, da sta bila med slikami, ki so dokumentirale njegov vzpon, tudi dva Grošljevega diapozitiva.

Slejkoprej ostaja svobodna odločitev vsakega zemljana, da verjame v največji alpinistični vzpon vseh časov, ali pa verjame v »nemogoče zahteve«, »čudne občutke«, »neomajne razprave«, »neznančeve objave« in v tisoče besed stoterih ljudi, ki niso nikdar videli Himalaje.

Nam Slovencem pa še nadalje ostane misel o svetlobi in senci nad južno Lotsejevo steno. Nad svetlobo Česnovega vzpona leži senca dveh Grošljevih diapozitivov, nad Grošljevimi diapozitivi pa visi senca neznanca, ki naj bi neopažen prikorakal v prostore Planinske zveze in tam med desetstotisi papirjev našel natančno enega, ga ukradel, opremil z žigom Planinske zveze in ga nepodpisanega razposlal medijem. Vprašanje tega neznanca slejkoprej ostaja neznanka.

Ne bi se več zelela oglasiti v Planinskem vestniku v zvezi z južno Lotsejevo steno, želim pa, da Viki ve, da je zame vse, kar se dogaja s to steno, enako grenko in boleče kot za ves krog prijateljev, kateremu vsi pripadamo. Nikdar nismo mogli slutiti, da lahko drug drugemu tako zelo obremenimo dušo.

Ostaja nam vsem še ena misel v premišljevanje:

Koliko bi nam Slovencem bilo v življenju in v zgodovini boljše, če bi energijo, ki jo potrošimo za medsebojno rušenje, uporabili za skupno gradnjo.

Dušica Kunaver

Vezna pot (drugič)

Boža Jordana, znanega kot vestnega zapisovalca podatkov, moram glede na njegov zapis »Vezna pot« v PV 11/1994, str. 499, žal, razočarati. Pot Jožeta Žetalskega na Donačko goro bo šla v vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije, ne v Karavanke. Ali točneje povedano, pot je v vodniku že popisana v odstavku 202, manjka samo še, po Božu Jordanu, ime **Jože Žetalski**. Pri ponatisu bo avtor **Peter Ficko** ta podatek brez dvoma hvaležno upošteval. Vodnik Karavanke se po konvenciji konča na vzhodu z Uršljo goro. Na ljubo omenjenemu Fickovemu vodniku konvencije ne kaže kršiti.

Glede imena za osrednjo slovensko planinsko pot, okrajšanega v SPP (*Slovenska planinska pot*), potujčenega tudi v magistralo in transverzalo, priznam, da sem indoktriniran. V mehkih, dojemljivih letih mi je predsednik mojega PD porinil v roke koritce z rdečo in belo barvo, razredčilom in čopiči in mi zabičal: »Pa glej, da boš od časa do časa zraven markacije, na drevo ali na skalo, narisal 10 centimetrov visoko

rdečo enico!« Tako mi je ostalo v spominu, da je to »SPP št. 1«. Enice na poti še zmeraj tudi najdem. V imenu *Slovenska planinska pot* me moti njegova nedorečenost (četudi ime, seveda, ni od včeraj in bi ga bila raba lahko utrdila). Namreč: ali druge planinske poti v državi Sloveniji niso »slovenske planinske poti«? (Vsekakor pa je kratica »SPP« zelo priročna.)

Stanko Klinar

iz planinske literature

Zvezdne noči v italijanščini

V okviru knjižnega sejma Edit Expo v Pordeonu v Italiji so lanskega novembra predstavili italijanski prevod knjige časnika in alpinista **Duška Jelinčiča** *Zvezdne noči*. Delo, ki pripoveduje o uspešni slovenski odpravi v Karakorum leta 1986, ki se je je udeležil tudi avtor (tedaj je priplezal na vrh ostemtisočaka Broad Peak), je prevedel **Paolo Privitera**, profesor iz Trsta. Knjigo je izdala znana furlanska založba Campanotto editore.

»Za mojo knjigo *Zvezdne noči* so zvedeli pri italijanski reviji *Alp*,« je na tiskovni konferenci ob izidu italijanskega prevoda povedal Duško Jelinčič. »Urednik rubrike recenzij v tej reviji je **Pietro Spirito**, ki mi je ob neki priložnosti dejal, da bi knjigo lahko prevedli v italijanščino. V Italiji je sicer izšlo že veliko alpinističnih knjig, vendar so skoraj vse precej tehnične in opisujejo v glavnem zunanje dogodke, medtem ko je slovenska planinska literatura to fazo že prešla in so torej knjige z gorniško vsebino velik del že prava književna dela.«

Duško Jelinčič je na tej in na nekaterih drugih tiskovnih konferencah ob izidu italijanskega prevoda svoje knjige povedal, da je v knjigi v ospredje postavil človeka in ne steno. »Za vsakim dejanjem se skrivajo cilji ljudi,« je dejal. »Fizično trpljenje je le sredstvo za psihično katarzo. Literarno delo mora biti odsev sveta; *Zvezdne noči* so odsev mojega značaja, mojega načina življenja. Danes me ni več strah pisati to, kar čutim, in tako, kot čutim.«

Na teh tiskovnih konferencah je povedal to, kar je v glavnem povedal že ob izidu svoje knjige v slovenščini, med drugim, kako je nastal roman o vzponu na Broad Peak: »Najprej sem svoj vzpon na osemtisočaka napisal v obliki podlistka, za knjižno izdajo sem moral seveda izpiliti prvotni osnutek. Roman sestavljajo delno zapiski, ki sem jih zabeležil v svoj dnevnik med odpravo, delno pa razmišljanja, ki so se mi porodila v Trstu in ki torej niso strogo vezana na prostor in čas.«

O italijanskem prevodu je dejal, da »prevajanje povzroča nemalo težav; italijanščina in slo-



Predstavitel knjige *Le notti stellate*: v sredini je Duško Jelinčič, na njegovi desni prevajalec Paolo Privitera

venščina se v nekaterih miselnih shemah tako oddaljujeta, da je treba določene odstavke skorajda napisati znova.«

Ko je Paolo Privitera *Zvezdne noči* prevedel in jih je avtor ponudil več založnikom, so nekateri od njega zahtevali, naj besedilo znatno skrajša, na kar pa Jelinčič ni pristal. Naposled je založnik **Campanotto** delo v celoti sprejel in ga objavil neokrnjenega.

Kot vemo, je bila v Sloveniji knjiga Duška Jelinčiča *Zvezdne noči* sprejeta s pohvalnimi kritikami. Italijani so prevedeno delo *Le notti stellate* sprejeli kot novost, saj takega tipa literature, ki bi bil nekak vezni člen med alpinističnim poročilom in romanom, ne poznajo.

Prevajalec Paolo Privitera piše v uvodu k tej knjigi: »Težko je označiti zvrst, ki ji pripada to delo. Dnevnik? Roman? Alpinistično poročilo? Prav gotovo sodi knjiga med klasike alpinistične literature, a je še nekaj več...«

M. R.

Srednja Evropa spoznava Slovenijo

Vsaj dve v vsakem pogledu srednjeevropski gorniški reviji sta zadnji čas obširno pisali o Sloveniji.

Milanska Rivista della Montagna (ki je bolj znana samo kot *Montagna*) je v lanskem novembrskem številku na osmih straneh svojega revijalnega formata A4 objavila reportažo »Kraško romanje«, v kateri so z besedo in še bolj s fotografijo predstavljene nekatere kraške nadzemske in podzemne posebnosti klasičnega slovenskega krasa. **Mario Vianelli** se je zadržal predvsem v podzemlju Reke in v Škocjanskih jamah, poleg tega je predstavil Cerknjsko jezero in Cerknjsko polje, Postojnsko jamo, Planinsko jamo in Predjamo in te predele imenoval »najbolj kraški Kras«. Med drugim omenja tudi Vilenico, najstarejšo turistično jamo na Krasu, in Lipico z njenimi lipicanci, pa seveda znamenito Valvasorjevo delo *Slava vojvodine Kranjske*, v katerem je med drugim natančno

opisana vrsta kraških pojavov in še predvsem Cerknjsko jezero in človeška ribica. Omenja tudi reko Rak in znameniti Rakov Škocjan, ki mu je avtor posvetil uvodno fotografijo z vhoda v Zelške jame, naposled pa je v tej fotografski reportaži opisana še Križna jama.

V mesečni publikaciji, ki jo izdaja sekcija Nemškega Alpenvereina iz Marburga, pa je prav tako v novembrski številki lanskega letnika pod rubriko »Zgodovina alpinizma« na skoraj štirih straneh objavljen prispevek »75 let obstoja Mariborske podružnice SPD« izpod peresa F. V. (ki je najverjetneje zaslužni mariborski planinec in član uredniškega odbora Planinskega vestnika **Franček Vogelnik**). V prispevku ni opisana samo zgodovina te podružnice SPD, ampak velik del tudi začetki SPD in celo njegova predzgodovina od Triglavskih prijateljev dalje, ki so že leta 1872 želeli ustanoviti slovensko planinsko organizacijo (in bi bilo torej vredno vnovič preučiti tistih dobrih 20 let pred uradno ustanovitvijo SPD in ugotoviti, ali vendarle ne bi veljalo to letnico šteti za začetek organiziranega planinskega delovanja v Sloveniji). Del tega poročila je resda posvečen gradbeniški dejavnosti mariborskih planincev, vendar je avtor prispevka večji del posvetil kulturni dejavnosti mariborskih gornikov, predvsem publicistični.

M. R.

Knjiga o Alpah

O nastanku Alp, zgodovini Alp in alpinizma, o naravi in organizacijah, ki se v alpskih državah in deželah ukvarjajo z varstvom okolja, o vsem tem in še marsičem drugem pripoveduje knjiga »Die Alpen«, 142 strani debelo delo s sto barvnimi in številnimi črno belimi fotografijami, kar so prispevali številni sodelavci, znanstveniki in alpinisti. Knjigo formata 19,8 x 26,3 cm sta izdali založbi Pinguin iz Innsbrucka in Umschau iz Frankfurta ob Maini in stane 48 nemških mark.

To je zares posebna, nenavadna knjiga. Je hkrati čisto navadna fotografska monografija, znanstveno delo, naravoslovna in alpinistična kronologija, reklama za Mednarodno komisijo za varstvo Alp CIPRA in za njeno Alpsko konvencijo. Ker v knjigi ni nobenih nasvetov, človek seveda najprej prelista barvne slike, ki so od 57. do 108. strani: to so lepe pokrajinske slike, celo zelo lepe, nekatere sijajne, nekatere tudi vidno starejšega datuma. Potem človek nemara polista po kronologiji »Iz zgodovine Alp in alpinizma«, se pravi od 19. do 56. strani, ki se začena s približno 50 000 do 40 000 leti pred Kristusovim rojstvom, z alpskim paleolitikom, in konča z letom 1993, ko je **Catherine Destivelle** opravila prvi ženski zimski solo vzpon po Walkerjevem stebri v Grandes Jorasses — med tem pa se je v Alpah zgodilo marsikaj.

Na drugih straneh je med drugim popisano, kako so nastale Alpe, v knjigi je kar precej dolg odstavek o plazovih in ledenikih v Alpah, natančno je predstavljena Alpska konvencija CIPRA, predstavljene so vse pomembne organizacije v posameznih alpskih deželah, ki so kakorkoli povezane z varovanjem alpskega okolja, z njihovimi cilji, dejavnostmi in naslovi.

»Streha sveta« iz zraka

Videti še neizmerjene vrhove in stene in ta popolnoma neznan svet spoznati pred vsemi drugimi je bila za Japonca **Koichira Ohimori** tako velika draž, da je sklenil Himalajo fotografirati iz zraka in te posnetke objaviti v nenavadni fotografski monografiji. To mu je uspelo in knjigo s temi fotografijami je izdala založba Berg iz Münchna; v knjigarnah jo je mogoče kupiti za 49.80 marke.

Ker bodo posnetki alpinističnim odpravam olajšali priprave na plezanje in hojo, je to za Ohimori dodatno veselje, saj ima tako vlogo nekakšnega markacista teh poti in smeri, kot je dejal, in mu to nekako nadomešča zadovoljstvo, za katero je prikrajšan, ko sam ne more osvajati gore, ko pač sedi v letalu. Toda tudi pri letenju v ekstremnih višinah so »tveganja, ki pripravljajo kar precej zadovoljstva«, kot je priznal fotograf in navdušen gornik. Ohimori je bil pogosto v višinah, kjer že izdatno primanjkuje kisika in je imel zaradi hitro se spreminjajočega zračnega pritiska pogosto hude bolečine v ušesih.

Skoraj vse osemtisočake je posnel iz takšne zračne perspektive, da jemlje dah, in sicer s posebno kamero. Vsi pomembni dostopi na gorske vrhove in kratke informacije o zgodovini osvajanja ter uvod angleškega plezalca v Himalaji **Chrisa Boningtona** so dodatna draž, zaradi katere je ta ilustrirana knjiga privlačna tudi za prijatelje gorskega sveta, ki niso še nikoli stopili z zavarovane planinske poti.

Güllichevo Življenje v navpičnici

Ko se je 29. avgusta 1992 **Wolfgang Güllich** na avtomobilski cesti smrtno ponesrečil, mednarodna plezalna scena ni izgubila samo svojega najpomembnejšega in najsodobnejšega udeleženca. Globoka žalost je prevzela vse, ki so ga poznali in ta žalost je trajala mesece dolgo. Dobro leto pozneje pa je izšla knjiga »Wolfgang Güllich — življenje v navpičnici«. Napisal jo je **Tilmann Hepp**, ki se je prišteval med Güllicheve najozje in najbližje prijatelje. Napisal jo je v času, ko niti pri njem še ni minilo žalovanje za najpomembnejšim plezalcem zadnjega desetletja. To je mogoče prebrati med vsako vrstico. Tako delu manjka distanca,

kritična distanca, ki naj bi jo izkazoval življenjepiš. To nikakor ni očitek avtorju, ki drugače pač ni mogel, ampak prej založniku, ki ni hotel čakati s tem novim delom, dokler se čustvo žalosti zaradi izgube enega od največjih športnikov in dragocenega človeka ne bi nekoliko umirilo.

Tako je izšla knjiga, ki se sicer imenuje biografija, vendar vsebina le deloma ustreza temu naslovu. Ker ni nikakršne distance, glorificira Tilmann Hepp svojega »junaka« in to pravzaprav mora počenjati, kajti to pisanje je bilo zanj možnost, da usmerja svojo žalost. Novinarstvo pa sledi trdim zakonom — in življenjepiš je novinarsko delo, nič več in nič manj. Tako tej knjigi manjka marsikaj, po čemer se odlikuje življenjepiš, predvsem seveda kritična distanca. Prebirati je mogoče mešanico med sestavkom in doživljajskim spisom, pogosto obarvano zelo subjektivno, predvsem pa manjka široka črta, ki bi posamezna poglavja držala skupaj. Postaje v Göllichevem plezalskem življenju so vendarle natančno označene, od začetkov v Južnem Pfalzu do njegovih izjemnih prvenstvenih plezanj, od katerih bodo nekatera prav gotovo postala del alpinistične zgodovine.

Knjiga, ki ima 144 strani in na njih tudi 82 barvnih in 139 črno belih fotografij, je izšla v založniški hiši Rosenheimer v Rosenheimu in stane 68 nemških mark.

društvene novice

Drago Kumru v spomin

Prve dni lanskega novembra so se zabukovski planinci poslovili od dolgoletnega člana in prvega propagandista društva, od slovenskega pisatelja **Draga Kumra**. Poslovili so se od člana, ki je neizmerno ljubil naravo, slovensko zemljo, ki je ogromno pisal in objavljaj, tudi v Planinskem vestniku najdemo njegove besede.

Ohranjene so besede, ki jih je izrekel ob otvoritvi planinskega doma na Homu leta 1967 in odkrivajo njegovo ljubezen do domačega kraja, do domače doline: »Tu gori na vrhu Homa smo našli ta prostor, ta sončni kraj, ki nas vedno znova privablja, nam odkriva vso lepoto naše bogate doline, naših sosednjih vrhov in planin, širnih gozdnih prostranstev... Ali si moremo zamisliti kaj lepšega, čudovitejšega od naših z gozdovi poraslih hribov?«

Ohranjen je zapis v tretji številki Planinskega vestnika iz leta 1973, prvi zapis, ki govori o Savinjski planinski poti, zapis o otvoritvi poti 15. oktobra 1972. Avtor zapisa podrobno opiše pot in Vodnik po poti, poudari, kdo so bili zaslužni za pot in Vodnik in pravi: »Za vsem gradivom, za na novo markirano potjo, se skriva stotine za

planinstvo darovanih ur, skrivajo se plemenita srca, ki že leta gorijo za nenehno večanje števila ljubiteljev gora...«

Ohranjen je zapis v četrti številki Planinskega vestnika iz leta 1972. V njem se poslavlja od umrlih funkcionarjev društva, ki so preminili leta 1971.

Ohranjeni so govori, ki jih je imel sam ali pa jih je napisal za druge ob slovesu pred grobom.

Ohranjen je govor, ki ga je Drago Kumer imel na zlati poroki **Draga** in **Mare Ocvirk** leta 1969.

Še bi lahko naštevali besede, ki jih je zapisal o delu društva, o naravi, o delu posameznikov v društvu.

Težko, nemogoče je opisati njegovo bogato življenje in njegovo pisateljsko delo.

Drago Kumer je odraščal v težavnih socialnih razmerah med obema vojnoma. Najprej je našel zaposlitev v preboldski tekstilni tovarni, kasneje se je odločil za učiteljski poklic. Prišel je v Gornjem gradu, nadaljeval v Šokatu, Solčavi, Grižah, Preboldu in Gotovljah. Ob delu v šoli je Drago Kumer vedno našel čas za pisanje. Napisal in režiral je mnoge igre. Kot pisca kratkih zgodb, črtic in povesti ga najdemo v mnogih časopisih in revijah. Napisal je avtografsko mladinsko povest »Karlekov prigrade« (1952), v kateri opisuje doživetje revnega dečka, čigar otroštvo je minevalo po bližnjih vaseh, kjer so se starši udinjali za stanovanje in boren zaslužek.

Drago Kumer nam je s svojim pedagoškim delom, s pisateljskim ustvarjanjem mnogo dal. Mnogo je dal planinski organizaciji, saj je znal prikazati delo planincev, znal je opozoriti na lepote narave, znal je mladim prikazati čar slovenskih gora.

Člani Planinskega društva Zabukovica so ponosni, da so imeli v svoji sredini slovenskega pisatelja Draga Kumra in hvaležni so mu za vse delo, ki ga je opravil za planinstvo in za društvo.

Franc Ježovnik

Planinskemu prijatelju v spomin

Decembra lani je minilo leto dni, odkar ni več med nami planinskega prijatelja in gorskega reševalca **Darka Vencija**, moža, ki je bolj kot lastno življenje ljubil gore in divji gorski svet. Z gorami je bil obkrožen in prevzet vse življenje. Živel je tako rekoč v središču Zahodnih Julijcev in z dvorišča svojega doma v Strmcu pod Predelom je lahko opazoval Jalovec, mogočno Loško steno, Rombon, Jerebico ter proti zahodu obrise Viša in Montaža, zadaj za hišo pa Mangart. Res prekrasen je od tam razgled po gorskih vršacih. Vendar pa Darko vseh teh gora ni samo opazoval, temveč se je, če je le mogel, nanje tudi pozpel — po običajnih poteh, večkrat po brez-

potjih, tudi čez steno. Običajno sam, večkrat tudi s prijatelji. Njemu so bile gore dostopne in prijazne vse leto, ni se ustrašil niti snega, ledu in viharjev. Pomagal je planincem, ki jih je v gorah doletela nesreča ali celo smrt. Udeleževal se je tudi različnih planinskih akcij, tako doma kot v Italiji. Sodeloval je tudi pri postavitvi križa na vrhu Mangarta. Ko je šlo za gore, zanj državne meje niso obstajale. Gore pa je sprejemal tudi drugače. Znal je opazovati prelivanje barv ob sončnih vzhodih in zahodih, živali in gorsko cvetje. Mnogo teh lepih trenutkov mu je uspelo ujeti s fotoaparatom, še več jih je doživel, ko je sam pokončen in ponosen stal na gorskem vrhu ali počival ob poti.

Preobširno bi bilo naštevati vse vrhove, na katerih je stal Darko; bilo pa jih je veliko tako doma kot v tujini. Na nekaterih je bil več kot 30-krat.

Najino planinsko druženje je bilo kratko, vendar lepo. Od pomembnejših naj omenim le vzpon na Montaž in Grossglockner. Za povprečnega planinca nič posebnega, vendar je Darko znal izbrati zanimive poti, prav tako pa je o gori povedal kaj zanimivega in pokazal njene zanimivosti. Po uspešni vrnitvi z gor se je rad posesellil, kot to pravzaprav počnejo vsi planinci.

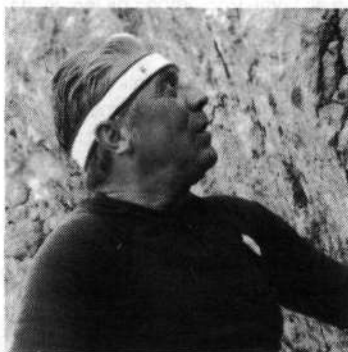
Še danes, po letu dni, kar Darka ni več med nami, se spomnim, ko je prihajal ob nedeljah proti večeru na Predel. Na naši strani se je ustavil in se s pogledom zazrl tja gor proti Mangartu in Jalovcu, ki sta bila ob tem času ob lepem vremenu obsijana z zadnjimi sončnimi žarkami. Občudujoče in skoraj slovesno je rekel: »Lepe so naše gore!« Res so lepe in na te besede se spomnim, ko stopam sam po samotnih poteh ali stojim na kakšnem vrhu in se sprašujem: »Zakaj hodim v gore?« **Dr. Kugy** je v eni od svojih knjig nekoč na to vprašanje odgovoril: »Ker moram,« in tem mislim se pridružujem tudi sam. **Dr. France Avčič** pa je v uvodu svoje knjige *Kjer tišina šepeta* zapisal: »Če bi me vprašali, kje bi hotel sanjati svoj poslednji sen, bi odgovoril: 'Pri sedmerih triglavskega jezera ob smaragdni vodi, pod belimi skalami, s padlimi viharniki, med gorskim cvetjem'.« Sam se sprašujem: je kaj razlike med to prečudovito dolino sedmerih jezer in dolino pod Mangartom, Jalovcem, Loško steno in Jerebičco? Skoraj je ni in zato, Darko, večer naj bo spomin nate, kot so večne te gore nad tvojim preranim grobom.

Igor Zlodej,
Bovec

60 let Franceta Rakovca

France Rakovec spada v povojno generacijo, ko so v Kranju obnavljali organizirano planinstvo in leta 1947 ustanovili planinsko društvo, takrat pa je kot mladinec postal ustanovni član.

Ves čas je zahajal v gore, še posebno v okolici Besnice pod Joštom, za nekaj časa pa se je vključil tudi v »zeleno bratovščino«, vendar je kasneje začel graditi dom in je moral vse lovske potrebščine (opremo) prodati. Planinstvo mu je ostalo še naprej edino razvedrilo in sprostitiv, ko je nabiral moči za delo v znameniti »Savi«. V tej tovarni gumijevih izdelkov v Kranju je bil med pobudniki in ustanovitelji planinske sekcije Sava, ki je imela izjemne dosežke in aktiven planinski program. Poleg izletništva je imela planinska sekcija Sava v upravljanju koč Čemšenik v Kokri, v zimskem času pa so več



France
Rakovec

let oskrbovali planinski dom na Kališču. Pri vseh teh akcijah je bil France izjemno aktiven in vedno družaben, saj se je to dopolnjevalo z igranjem na diatonično harmoniko.

Matičnemu društvu, še bolj pa UO se je približal v sedemdesetih letih ob odpiranju Ledin in Krvavca. Vse do danes je vesten, natančen in dosleden odbornik, zadnjih osem let pa tudi podpredsednik PD Kranj. V zadnjem mandatu je prevzel tudi izjemno odgovorno delo načelnika gospodarskega odseka. Prav za to opravilo je vse težje dobiti planinskega entuziasta, še posebej tako delovnega in poštenega, kot je France.

Planinci mu iskreno čestitamo ob njegovi 60-letnici in mu želimo še na mnoga leta ter da bi bili planinski domovi še naprej tako dobro oskrbovani in da bi tovarne žičnice še naprej tako dobro obratovala.

Franc Ekar

20 let planinskega vodništva PD Kranj

Leta 1974 je bil v Kranju kot prvi tak pri nas ustanovljen odsek za planinsko hojo in vodništvo. To je bilo potrebno predvsem zaradi tega, da bi obvladovali množično planinstvo in ga usmerjali, pa tudi zaradi preventive in vzgoje. Z ustanovitvijo odseka je sovpadala tudi akcija »Vsi občani hodimo v gore«, ki pa se je v zadnjem času preoblikovala v tradicionalno planinsko izletništvo od enostavnih do zahtevnih tur.

Odsek je v dvajsetih letih opravil 1720 izletov, ki se jih je udeležilo preko 81 500 udeležencev. Izleti so bili organizirani tako po nižjem gorovju kot visokogorju, kot pohodništvo ali usmerjeni programi, tudi po transverzalnih poteh.

Odsek je od leta 1976 do leta 1994 na sedmih tečajih usposobil več kot 80 planinskih vodnikov, ti pa so skrbeli tudi za popularizacijo planinstva s predavanji po šolah in krajevnih skupnostih.

Odsek, ki ga sedaj vodi **Stanko Dolensek**, se je preusmeril na družinske izlete in na izlete, na katerih je dan poudarek orientaciji, geografiji, botaniki, flori ali favni. Pomembno pri tem je, da je bila vsa ta množica izletov varno izpeljana. Takole je bilo v začetku:

27. avgusta 1974 je predsednik PD Kranj **Franc Ekar** dal pobudo, da bi za varno vodenje izobrazili »planinskega vodnika«. Tako se je na Koroški cesti 26 v Kranju v starih prostorih zbrala skupina planincev, da bi preučila predlagani predlog in koncept. V delovni skupini so poleg pobudnika sodelovali še **dr. Gorazd Zavrnik**, načelnik GRS Kranj, **Brane Jaklič**, gorski vodnik, **Emil Herlec**, gorski vodnik, nadalje še **France Benedik** in **Peter Leban**, ko pa je bila o tem seznanjena PZS oz. KVIZ, še **Danilo Škerbinek**.

Pripravili so gradivo za praktični izpit in sprejeli tudi predlog znaka (zasnoval ga je Franc Ekar), ki je vseboval markacijo s planiko in napis Planinski vodnik. Osnutek za prvi znak je izdelal akademski kipar **Tone Lagonder**, tehnično skico pa je narisal akademski slikar **Jože Trobec**. PD Kranj je založilo in financiralo prvih 500 znakov PV (planinskega vodnika) in izkaznico za letno evidenco aktivnosti.

Prvo zaključeno usposabljanje in dodelitev znakov 28 PV je bilo 25. januarja 1976 na Krvavcu.

Nikakor se ne morem strinjati s tem, da sta KVIZ oz. PZS vse to prevzela, kot se tudi ne morem s sedanjim načinom urejanja in regi-

striranja planinskih vodnikov. Ne samo, da je Kranju to PZS prevzela, ampak so si tudi vzeli številke od 1 dalje, čeprav smo prve številke od 1 dalje dali prvim planinskim vodnikom v Kranju.

Franc Ekar

Podeljenih kar 25 transverzalnih značk

V ponedeljek, 21. novembra 1994, je predsednik odbora za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV **Martin Prevorčnik** v prostorih PTT poslovne stavbe na Cigaletovi 15 v Ljubljani slovesno podelil štiriindvajsetim pohodnikom, ki so v tem letu prehodili več kot tisoč kilometrov dolgo Transvezalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije, zaslužene transvezalne značke. Ob tej priložnosti je podelil tudi dve častni transverzalni znački, in sicer bivšemu generalnemu direktorju PTT podjetja Slovenije **Janezu Grilu** in sedanjemu generalnemu direktorju **mag. Adolfu Zupanu**. Vsak od pohodnikov, ki je transvezalo prehodil vsaj trikrat, je prejel tudi knjigo **Marjana Učakarja** Sled v temi, posebej pa je knjigo prejel še novinar Radia Ljubljana **Stane Škrabar**, ki je od vsega začetka poročal o aktivnostih odbora za transverzalo. Zapisati pa moramo tudi, da je predsednik odbora partizanskih kurirjev NOV Slovenije **Albin Barle** poklonil odboru za transverzalo oziroma njegovemu predsedniku kipec kurirja, ki je najvišje priznanje odbora. Prvič se je podelitve udeležila nova tajnica odbora **Zora Sušnik-Gornik**, saj bivša tajnica **Katarina Avbelj** iz zdravstvenih razlogov ne more več opravljati tega dela.

Slavnosti so se poleg pohodnikov udeležili še predstavniki RTV Ljubljana, ki imajo domicil nad radisti in šiferji NOV Slovenije, predsedniki vseh treh odborov kurirjev in vezistov, predstavniki domicilnega odbora ter vsi odborniki odbora za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Od uglednih gostov naj omenimo še generalnega direktorja PTT podjetja Slovenije **mag. Adolfa Zupana**, **Julijano Žibert**, častno članico odbora **Dragico Rome** in pisca knjige Sled v temi **Marjana Učakarja**.

Uvodoma je spregovoril predsednik odbora za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Martin Prevorčnik**, ki je še posebej naglasil, da ta podelitev transverzalnih značk sovpada z visokim jubilejem transverzale, 25. obletnico obstoja. V zadovoljstvo mu je, da podeljuje že 680. transverzalo značko, ki jo je prejel absolutni rekorder pohodov po transverzali **Slavko Krušnik**, ki ima v svoji zbirki že 19. transverzalo značko. Treba pa je naglasiti, da je Slavko letos prejel kar dve transverzalni znački, saj je oddal tudi izpolnjeni dnevnik v

Gorniške vremenske napovedi

Velikemu povpraševanju po čim natančnejšem vremenu bo odslej lahko ustregel Meteotest s telefonsko številko 157 61 52 v Švici. Na tej številki dobijo zainteresirani znanstveno dognane podatke, ali lahko med svojim potovanjem po gorskem svetu naslednje dni pričakujejo sonce ali oblačno vreme z dežjem.

Ko človek telefonira na to številko, dobi v nekaj sekundah zelo natančno lokalno ali globalno informacijo o vremenu. Izkušeni prognostiki dobijo podatke, ki jih sporočajo dalje, s pomočjo modernih merilnih naprav in sistemov. Telefonski klic na to številko stane približno tri švicarske franke na minuto. Če spraševalec natančno premisli, kaj naj vpraša, preden zavrti telefonsko številko, in zahteva natančno tiste informacije, ki jih potrebuje za pot v določen predel gorskega sveta, dobi odgovor nanje v nekaj sekundah. Glede na to je pogovor po meteo fonu seveda bistveno cenejši od potovanja pod gore, kjer bi gornik šele zvedel, da je že ali da bo v najkrajšem času megleno, deževno ali zelo mrzlo.



Martin Prevorčnik izroča Slavku Krušniku 18. in 19. transverzalne značke

lanskem letu prehojene poti. Sledi mu **Vida Pliberšek**, ki je letos prejela že 11. transverzalne značke.

Zanimivost letošnje podelitve je, da so le redki pohodniki prejeli transverzalne značke prvič. Večinoma so transverzalne poti prehodili vsaj dvakrat, pa tudi štirikrat, petkrat in šestkrat, seveda pa se nihče od njih še ni približal Vidi Pliberšek in še manj Slavku Krušniku.

Predsednik Prevorčnik je v nagovoru naglasil, da odbor za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije slavnostno podeljuje transverzalne značke že četrto leto. Zadovoljni smo lahko, ker ima domicilna organizacija PTT Slovenije pokroviteljstvo tudi nad transverzalo. Ptt delavci niso želeli biti le neke vrste »varuhi« odbora kurirjev in vezistov. Želeli so nekaj več, kar bi ohranilo trajen spomin na junaštva kurirjev in vezistov med NOV. In ta trajni spomin je prav Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije.

Še posebej je treba pohvaliti avtorja Vodnika po transverzali **Jožeta Dobnika**, ki je tudi znani, danes upokojeni ptt delavec, neumorni planinec in avtor več vodnikov po planinskih poteh.

Transverzala tudi v naslednjih letih ne bo izumrla, saj ima odbor že pripravljen program dela za leto 1995, ki prinaša številne novosti, in to predvsem v poteku transverzalne poti. Najpomembnejši del tega programa je gotovo nova, tretja izdaja Vodnika po Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki ga bo ponovno napisal Jože Dobnik.

Uresničevanje dokaj široko zastavljenega programa pa bo zahtevalo določena finančna sred-

stva in odbor za transverzalo je prepričan, da bo PTT Slovenije ponovno priskočila na pomoč.

Slavnostno podelitev značk pohodnikom po Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije je popestril bogat kulturni program, ki so ga pripravili dijakinja in dijaki Ptt srednješolskega centra, po končani slovesnosti pa so prisotni ob skromni zakuski še dolgo obujali spomine s transverzalne poti.

Rado Radešček

Od Litije do Čateža

Mislili smo, da bo treba v naslov dodati »... in še malo dlje«. Sprva je bilo namreč predvideno in povsod že objavljeno, da bo pot za 5 km podaljšana, vse do Velike Loke.

Vendar je na zadovoljstvo pohodnikov pot tudi lani ostala nespremenjena. Zadovoljni smo ne zaradi tistih petih prihranjenih kilometrov (ki bi jih zmogli, kaj pa mislite!), pač pa zaradi tega, ker je tako bolj originalno — že zaradi znamenitega istoimenskega Levstikovega dela. Resnici na ljubo moramo priznati, da je Levstik ne samo enkrat pešahal tudi do Velike Loke, vendar to ni to, kar ve vsakdo, kdor je že kdaj hodil po njegovih sicer že davno izbranih stopinjah.

Na Martinovo soboto, 12. novembra, je bilo vreme ogromni množici pohodnikov kar naklonjeno, dovolilo je tudi soncu nekajkrat pokukati skozi oblake.

Od Litije do Šmartnega ni bilo nič posebnega. Kolone pohodnikov so prehitevali avtobusi s »črnimi popotniki«. Nekateri goljufajo druge, v prvi vrsti pa sami sebe, tako da se z avtobusi peljejo do Kostrevnice ali celo do Moravč. Kaj imajo lovci na tako lahko pridobljene trofeje od tega, lahko samo ugibamo.

Naša družba, ki vsako leto dobi kakšnega novega navdušenca (letos je bil to Vinko, za drugo leto pa je trdno obljubil, da bo pripeljal ženo s seboj), se je že veselila druge kontrolne točke na Libergu. Vendar smo bili malce razočarani.

Sušilnica sadja je bila zaprta, na kar nas je organizator opozoril že v Informativnem listu. Ko sem v naslednjih dneh po telefonu govorila z gospodinjo, gospo **Medvedovo**, mi je povedala, da je bilo to leto res bolj malo sadja, toda še tiste krljice, kar jih ima, ni mogla prodati, ker je bila sama za vse in ni bilo nikogar, ki bi ji pomagal pri prodaji.

Pri gasilskem domu, kjer je kontrolna točka, je že od daleč odmevala muzika. Trije godci so žingali, da je bilo veselje. Vendar pa na žalost ni bilo mogoče dobiti ne čaja in ne enolončnice. Hot dog da imajo, so rekli. To jemo lahko vsak dan, kjerkoli! Tako jim pač nismo dali zaslužiti in smo šli dalje.

Ker pa je vedno treba videti obe plati medalje, sem kasneje poklicala na Libergo in poveljnik

tamkajšnjega gasilskega društva **Vinko Poglajen** mi je prijazno odstrl še njihov pogled na stvar. Šest let so prizadevni člani gasilskega društva sodelovali z vsemi svojimi močmi, delali prostovoljno, brez vsakega plačila. Skuhali so tudi po 200 litrov čaja. Čaj jim je **gospod Bregar** iz organizacijskega odbora sicer prinesel, toda ljudje niso več pripravljene delati zastonj. Glede gostinske ponudbe pa je povedal, da so tisto leto, ko so skuhalo joto in jo prodajali hkrati z ličnimi skodelicami, imeli strašno izgubo, saj se je cena skodelice popotnikom zdela previsoka in jim je ostalo veliko hrane. Tako so že lani zmanjšali ponudbo, letos pa se do zadnjega sploh ni vedelo, ali bo sprememba dolžine poti ali ne. In če bi bila pot podaljšana, potem na Libergi sploh ne bi bilo kontrolne točke. Gospod Poglajen meni, da je z organizatorjeve strani premalo pripravljenosti za dogovarjanje in sodelovanje, zato so pač organizirali ponudbo v obsegu, kot so je bili zmožni.

Vendar je organizatorju (to je Odbor Projekta Levstikove poti iz Litije) treba priznati, da ni ravno mačji kašelj organizirati to popotovanje za tisoče ljudi, ki jih je iz leta v leto več.

Pohvaliti pa je treba tudi muzikante, domačine iz Liberge, samouke, ki so igrali zastonj, za dobro voljo vseh pohodnikov.

Pri mnogih hišah so pripravili zunaj na mizah vino, potice, domače pecivo. Ustavili smo se na Preski, pri lepi zidani kapelici, kjer je odcepovne poti proti Tisju. Sem je mesar iz Šmartnega s kombijem pripeljal slastne domače klobase in z njimi smo si privezali duše.

Na Grmadah smo zavili levo po gozdni poti, ki je bila zaradi dežja precej blatna in razmočena. Na Grmadi so bili še pred leti vidni grobovi, »grmade«, po katerih je hrib dobil ime. **Levstik** je napisal: »Na široko po slovenski zemlji je navadno, da se meče na tako mesto, kjer je kdo z nesrečno smrtjo umrl, vejica ali kamen ter se govori: Bog se usmili tvoje duše. Lepo je, da se miluje še po smrti človek, ki je moral nehotoma pustiti zemljo; morda še mlad in željan sveta in života, negotov za popotovanje do neznane dežele, ki se je boji vsak: bogat in siromak, pobožen in hudoben. Vselej sprelete človeka bridke misli, kadar ide mimo take grmade. Narod sploh trdi in veruje, da se ne sme raznesti ali zapaliti dračje, ki leži v žalosten spomin, ker bi mrtvec na onem svetu ne imel pokoja: hodil bi strašiti in klicati, dokler bi zopet ne dobil novega kupa. Vendar časi poredni pastirji zanetijo ogenj ali pa razmečejo veje; pa kmalu pride kdo, ki v novo suhovine in kamenja navrhovati.«

Po prihodu na Gornik se nam je navadno odprl čudovit pogled na okoliške domačije, vinograde in zidanice. To pot se je nebo zaprlo in se nizko poveznilo nad pokrajino. Vseeno je bilo lepo hoditi v veseli družbi prijateljev po šumečem

odpadlem listju in kostonjevih ježicah, skozi gozdove, kjer diši po gobah in pozni jeseni. Kjer se je gozd raztegnil, je s pobočij zavel mrzel veter, tako da smo imeli vsaj spet razlog, da se ustavimo pri prvi postojanki in se okrepcamo in ogrejemo z domačim vinom.

V Moravčah smo se ustavili — kot vedno — pri Tonini hiši in pri **Lađu in Lojzki Kotar**. Čas, še najbolj pa ljudje sami, ponavadi spridimo gostoljubnost domačinov, saj je veliko ljudi narejenih po kopitu Kovačevega Mihe, ki bi pil, a nič plačal... Lojzka in Lado pa sta še vedno taka, kot sta bila pred leti, ko smo ju spoznali. Vino sicer že zaračunavata, a kozarčkov ne štejeta.

Odpravili smo se dalje, v nepretrgani koloni čez polje za vasjo, kjer je bližnjica proti gradu Turnu, ki ga, žal, ni več. Pridružili sta se nam dve dekleti, dve Maji iz Šentlovenca. Na pohod sta šli prvič, a upamo ne zadnjič, saj smo se v njuni družbi imenitno kratkočasili.

Nato so prišle na vrsto še zadnje vzpetine, ki smo jih premagovali s pomočjo vina in pečene kostanja. Nato še spust v grapo pod Čatežem, tam pa smo že zaslišali godbo in govore po zvočnikih. Zadnja strmina se je kar malo izravnala, sploh ni bila strma kot ponavadi. Prispeli smo na Čatež, dobili smo še zadnje žige. Z zadovoljstvom opazujem dnevnik, ki se vedno bolj polni!

Prireditveni prostor, na katerega je s pohodniki prišel tudi predsednik države **Milan Kučan**, je bil letos na drugi strani vasi in ne tam kot običajno. Ponavadi je bil na asfaltiranem pravokotniku pred podjetjem TEM, zdaj pa so domačini vzeli stvar v svoje roke in jo organizirali po svoje. Uredili so velik trg, postavili klopi, mize in veliko stojnic. Ponujali so joto, zarebrnice, klobase, štrukeljce, kifejljce, piškote vseh vrst, krofe, buhteljne in kar si je še možno zamisliti dobrot. Vsa čast in slava tudi skupščini občine Trebnje, ki je založila nove razglednice Čateža! Bajje so jih imeli že lani, vendar so jih zaradi snega in slabega vremena »držali bolj na suhem« in so do izraza prišle šele letos.

V gneči seveda ni bilo moč priti do pravih informacij, takoj prvi naslednji ponedeljek pa sem govorila s **Tatjano Bregar**, odločno in sposobno predsednico Turističnega društva Čatež. Povedala mi je, da je novi vaški trg rezultat projekta celostnega razvoja slovenskega podeželja, ki je potekal v okviru Ministrstva za kmetijstvo. Preko občinskih natečajev je kandidiral in bil med drugimi izbran tudi Čatež. Tako je pri uresničitvi ideje za vaški trg finančno pomagalo Ministrstvo za kmetijstvo. Načrtovalec trga je bil **Jože Matoh**, trg pa je bil urejen v dobrem mesecu in pol. Pod kervijo, med trgovino in gasilskim domom, kjer so bili v preteklosti parkirani avtobusi, so uredili lep vaški trg, ki bi se ga splačalo videti takrat, ko ne bi bil

pokrit s tako množico ljudi. Kar se tiče gostinske ponudbe, so se razen domačih vaških gostiln izkazali posamezniki in društva, med njimi tudi vinogradniško in gasilsko. Vsega je bilo dovolj, drugo leto pa se bodo potrudili še bolj, predvsem v tem, da bo na voljo več brezalkoholnih pijač. Glede postrežbe je treba upoštevati, da je večtisočglavo množico treba hitro postreči. Vsak, ki pride na cilj, želi kaj pojesti in popiti in je torej treba angažirati veliko ljudi za kratek čas — za nekaj ur!

Sploh pa je bilo odločeno, da cilj ostane na Čatežu, le teden dni pred pohodom. Organizator je imel vsako leto precej težav z organiziranjem avtobusnih prevozov nazaj v Litijo. Letos avtobusnih prevozov torej ni bilo. Planinsko društvo Trebnje je označilo pot od Čateža do Velike Loke, kdor pa je bil preutrujen (in seveda ni imel drugače organiziranega prevoza), se je lahko odpeljal z enim od štirih avtobusov, ki so vozili na železniško postajo v Veliko Loko.

Organizator je poskrbel, da je vsak udeleženec, ki je na štartu vplačal 300 tolarjev, dobil vozni red vlakov. Treba je povedati, da je vsako dobil tudi razglednico, priponko in kemični svinčnik. Organizator je razpisal natečaj za najboljšo fotografijo. Nekaj najboljših bodo izbrali in natisnili nove razglednice. Torej, fotografi, izkažite se!

Slavnostni govor je imel **dr. Marjan Rožič**, predsednik Turistične zveze Slovenije. V okviru prireditve so tudi prerezali trak in uradno predali svojemu namenu novi vaški trg. Predstavili so se še pevski zbor KUD Fran Levstik iz Gabrovke, skupina učencev iz Osnovne šole Gradec iz Litije, Zagriški fantje iz Šentlovenca in skupina Modra kronika pod taktirko **Marjana Podboja**, ki je bil tudi scenarist in voditelj zaključne prireditve na Čatežu. Potem je zaigral ansambel »Trije in še eden« in za nekatere se je s tem prava prireditev šele začela. Na novih ploščadih smo se zasukali v veselih taktih, nekateri kar z nahrbtniki na ramenih.

Ivanka Korošec

Sestanek na Bleščeči planini

V planinski koči na Bleščeči planini na avstrijskem Koroškem, ki je last SPD Celovec, je bila lanskega 15. oktobra razširjena seja Upravnega odbora PD Kranj, ki ji je prisostvovalo 23 članov upravnega in nazornega odbora, častnega razsodišča in mentorjev planinske vzgoje v šolah. Predsednik PD Kranj **Franc Ekar** je v nagovoru posebej pozdravil predsednika SPD Celovec **Hanzija Lesjaka** in dolgoletnega predsednika tega društva **Luba Urbajsa** ter se jima zahvalil za prisrčen sprejem, ter seveda častnega predsednika PD Kranj **Cirila Hudovernika**.



Planinska koča na Bleščeči planini, last SPD Celovec

Foto: Franc Ekar

Na seji so nato razpravljali predvsem o treh točkah: o načrtovanem koncu praznovanja ob 95-letnici društva, na katerem bi se spomnili tudi zaslužnih planinskih jubilarov, ki so to leto praznovali okrogle obletnice rojstva, o domnevem upadanju števila članov planinske organizacije, ki pa po mnenju UO PD Kranj pomeni le izčiščenje planinskega članstva in kakovostnejše planinstvo, ter o slabo ali nikakor nagrajevanem delu tistih učiteljev v slovenskih osnovnih in srednjih šolah, ki se ukvarjajo s planinsko vzgojo, čeprav bi morale planinstvo v Sloveniji postati dejavnost, ki bi ji dajali vsakršno prednost.

Ljubitelji Lubnika

Ljubitelji Lubnika, imenovani Lubnikarji, so se konec lanskega oktobra ob koncu leta ponovno zbrali na svojem občnem zboru in pikniku v planinskem domu na tokrat zameglenem Lubniku. Pa zato ni bilo nič manj veselo, kajti harmonikarja **Martin Grubar** in **Martin Goricanec** sta veselo vlekla vsak svoj meh še pozno v noč.

Naziv Lubnikar dobi vsak, ki se v enem letu od 1. oktobra do 30. septembra naslednje leto povzpne na Lubnik vsaj 15-krat in se vpiše v posebno knjigo.

»Lubnikarji smo veseli ljudje,« je povedala ponovno izvoljena predsednica kluba **Milka Kolman**, »ki nas družita ta rekreacija in zdrav način življenja. Na pikniku, kakršen je danes, sicer kaj malega tudi spijemo, tako za dobro voljo.«

Lubnikarjev je v primerjavi s prejšnjimi leti nekoliko manj; normo je lani doseglo 281 pohodnikov. Nekateri od njih prihajajo na Lubnik vsak dan ali skoraj vsak dan. Tako je lani največ vzponov opravil **Janez Košir** iz Škofje Loke; zabeležene ima 404 pohode. Med ženskami je bila najbolj vztrajna **Marija Malovrh**, prav tako iz Škofje Loke, s 373 pohodi. Najstarejši Lubnikar je 84-letni **Franjo Kle-**



menc iz Ljubljane, ki je med Lubnikarji že 15. leto in je lani opravil 63 pohodov. Svojih let sploh ne kaže, pa tudi na plesišču ga skoraj ni bilo mogoče ustaviti.

Še mnogo je planincev, rekreativcev in ljubiteljev Lubnika, ki redno ali tudi občasno zahajajo na svoj Lubnik, vendar se v knjigo Lubnikarjev ne vpisujejo, čeprav marsikaterega Lubnikarja po vzponih prekašajo. Tudi na take ne smemo pozabiti. Ni jim pač všeč planinska administracija, ki je že v dolini preveč, pa tudi za vsako ceno bahava tekmovalnost, kdo bo čimvečkrat na vrhu. To se je v zadnjih letih razpaslo skoraj po vseh vrhovih v okolici večjih naselij.

Tako »krščene« Lubnikarje kot druge ljubitelje Lubnika pa boli srce, ko vidijo, kako buldožerji in traktorji vedno bolj prodirajo v samo jedro, v srce Lubnika. Pa tudi mopedistov in motoristov je vedno več na planinskih poteh okrog Lubnika.

Franci Erzin

GRS na sejmu Zaščita '94

Ob lanskoletnem sejmu Zaščita '94 na Gorenjskem sejmu v Kranju so 7. oktobra pripravili okroglo mizo o varstvu, zaščiti in reševanju v gorah, na kateri je sodelovalo 20 udeležencev od gomikov do predstavnikov ministrstev. Največ so razpravljali o preventivnem delovanju v slovenskih gorah, pa tudi o neodgovornem obnašanju nekaterih obiskovalcev gorskega sveta, ki se ne ozirajo niti na svoje zdravstveno stanje, niti na vremenske napovedi, ko gredo v gore. Ob tem

Na kranjskem sejmu Zaščita '94 se je lepo, zanimivo in koristno predstavila slovenska Gorska reševalna služba.

Foto: Franc Ekar

so predstavniki Iskre Commerca skupaj z nemškimi partnerji predstavili najnovejši ambulantni helikopter in pojasnili, kakšen je sistem helikopterskega reševanja v Avstriji in Nemčiji, kjer to delo opravljajo profitne organizacije.

Otroci na gorskih poteh

Že nekaj let sem naročnica Planinskega vestnika, ki ga v zadnjem času prebiram s posebnim veseljem, saj se v njem pojavljajo tudi članki o planinski dejavnosti predšolskih otrok. Sem človek, ki planine doživljam na poseben način in ta občutja dokaj visoko vrednotim. Tega sta me naučila starša, ki sta bila v času mojega otroštva oskrbnika v planinskih domovih v okolici Trziča, kjer sem odraščala in izoblikovala tak odnos do narave, kakršnega imam še danes. Lahko rečem, da sem srečna, ker sem obogatena z nečim, kar ni dano vsakomur in ker imam tak poklic, da to lahko prenašam na otroke, ki so v obdobju največje radovednosti in so zelo dojemljivi za odkrivanje sebe in okolice. Kako mi to uspe?

Vzgojno varstveni zavod Trzič se že dalj časa uspešno vključuje v akcijo Ciciban-planinec, ki jo z velikim posluhom za predšolske otroke organizira Mladinska komisija PZS. Predvideni program opravi vsako leto okrog 200 malih solarjev.

Ob spremljanju te dejavnosti se je v meni prebujala vedno močnejša potreba, da se na tem področju naredi še kaj več. Trzič leži med gorami in okolica je prepletena s številnimi potmi, ki vodijo v planinski svet. Neodpustljivo bi bilo, če tega ne bi izkoristili, zato smo se pred dvema letoma lotili organizacije planinskega tabora cicibanov na Kofcah. Priznati moram, da so bili to moji prvi koraki v tej dejavnosti in jih je spremljalo precej negotovosti in dvomov pri sodelavkah, da bi kaj takega sploh uspelo, čeprav je to že dolgoletna tradicija nekaterih vrtcev v Sloveniji. Uspelo nam je in v lanskem šolskem letu smo na željo otrok in staršev morali organizirati že dva tabora z dvanajstimi otroki. Ko se ti enkrat odpro vrata, vidiš pot samo naprej in nove želje ter ideje te vedno vodijo k novim ciljem, zato sem lani s planinstvom v vrtcu pričela tudi v obliki interesne dejavnosti, ki poteka vse leto.

Organizirati enkrat mesečno pohod z desetimi otroki, starimi 6 do 7 let, ne bi bilo izvedljivo brez sodelavcev. To morajo biti ljudje, ki imajo poleg veselja do hoje in narave še veselje do dela z otroki in posluš za njihove želje in zmogljivosti.

Teh ljudi v Trziču ni malo in so iz vrst GRS, AO, Mladinskega odseka, izkušeni vodniki in prekaljeni planinci. Plačilo za njihovo pomoč je le topel nasmeh, otroška sreča, morda otroški izdelek, v glavnem pa le stisk roke in zahvala. Vedno občutim srečo, ko imam ob sebi te ljudi, hkrati pa negotovost, koliko časa bo to, tako kot je, tudi trajalo. V zadnjem času se ob sodelovanju PD Trzič obetajo spremembe tudi v tej smeri. Matično društvo nam pomaga tudi pri organizaciji prevozov, saj so nekateri cilji pohodov precej oddaljeni od izhodišča.

Okrog mene so tudi ljudje, ki mi to zavidajo in me skušajo onemogočiti. Toda narava mojega poklica je taka, da v vsaki stvari in v vsakem problemu vidim tudi kaj koristnega in dobrega; slabo mi je le v spodbudo, da stopam čez prepreke in ko so te premagane, planine zažarijo v še večji lepoti.

Resnično pa sem vesela, da sem med sodelavkami našla somišljenico in sopotnico, ki mi je v pomoč pri spremljanju otrok na pohodih. Obe se zavedava, da je razlika med odraslimi gorniki in otroci velika. Prvi se odpravljajo v hribe zaradi potrebe po hoji, po sprostitvi ob uživanju lepote ali pa zaradi bolj konkretnih ciljev, pri otrocih pa ne moreva pričakovati, da jim bo hoja sama po sebi v veselje, estetski čut se jim šele razvija, postavljanje ciljev, da dosežemo neko postojanko, pa je tudi brez pomena, ker otroci to tudi drugače doživljajo kot odrasli.

Pri vodenju otrok v planine si zastavlja drugačne cilje; poti do njih so prilagojene otrokovi starosti in razvojnim značilnostim. Pomagava si s stalnim zbujanjem pozornosti na

drobne zanimivosti in presenečenja ob poti, iz naših ust se pogosto glasi pesem, v kakšnem posebno zanimivem okolju pa izkoristiva tudi moč pravljice. Tako so naši nahrbtniki lažji, poti krajše in noge živahnejše. Doseženi pa so tudi cilji, ki sem si jih zastavila in pri tem upoštevala tako izobraževalni vidik (spoznavanje živali, rastlin, orientacija, vreme itd.) kot vzgojni vidik (razvijanje primernega odnosa do narave, poštenega in kulturnega odnosa med otroki, razvijanje sposobnosti premagovanja različnih težav in ob tem pozitivno oblikovanje otrokove samozavesti). Ob vsem tem se globoko zavedam, da je v današnjem stehiniranem svetu najpomembnejša vzgojna naloga — navdušiti otroke za naravo in jih naučiti, da bodo v poznejšem življenju iskali sprostitev v njej in znali živeti v sožitju z njo.

Če se srečamo na planinskih poteh, namenite mojim otrokom kakšno spodbudno besedo in pokažite dobro voljo, saj vemo, kako je ta nalezljiva.

Irena Puhar

Prekaljeni PLV in gorniki

V prejšnji državi Jugoslaviji smo imeli železarji v sklopu Slovenskih železarn letno redno tri do štiri množične planinske pohode, na katerih se nas je zbralo 200 do 450 pohodnikov, saj smo po končani túri vedno dobili posebno značko, pijačo, enolončnico in se seveda zavrteli na plesu, prevoz pa je bil skoraj ali čisto zastoj. Že nekaj let pa teh dobrot ni več; ostal je le še tradicionalni pohod, pa še ta v samoorganizaciji PLV, ki se ga planinci udeležujemo predvsem zaradi hoje in prijateljstva. Zato nas je več kot pol manj, vzdušje pa je še bolj pristno kot prej.

So nam pa Jeseničani na zadnjem pohodu na Mangart 10. septembra 1994 v Erjavčevi koči na Vršiču pripravili popolno presenečenje z enolončnico, pivom in oro. Za tak »podvig« je v današnjih dneh potrebna res odlična sinhronizacija posameznikov in sponzorjev.

Planinskim vodnikom Slovenskih železarn smo dolžni iskreno zahvalo za dolgoletno vodenje množičnih pohodov, na katerih razen manjših prask ni nikdar prišlo do večjih poškodb.

Stanč

Mali oglasi

Ugodno prodam planinske čevlje »Alpina«, enkrat rabljene, št. 44. Pokličite na tel. 063/452-927 do 10. in od 12. ure naprej.

Roman Turk,
Valvazorjeva 22,
63000 Celje

Prevzamem skrbništvo planinske postojanke. Informacije po telefonu 061/654-566.

Pavel Sepe,
Dragomer, V Loki 23,
61351 Brezovica

Planinski metuzalem

Dne 8. februarja 1895, pred sto leti torej, je izšla prva številka Planinskega vestnika, glasila Slovenskega planinskega društva. Krovna organizacija slovenskih planincev je po drugi svetovni vojni - verjetno velik del po sili razmer - spremenila ime in spremenjenega ohranila do današnjih dni, njeno glasilo pa se je drugače imenovalo le kratek čas po vojni, potem je spet začel izhajati dobri, stari Planinski vestnik, ki je zdaj najstarejši mesečnik na Slovenskem.

Jubilantu navadno čestitamo in ga obdarujemo. Naj ob častitljivem jubileju našemu jubилantu vsak naročnik podari - novega naročnika!

Opozorite na jubilanta svoje planinske znance in prijatelje, ki nemara niti ne vedo, da v naši državi izhaja častitljivo stara planinska revija!